

በሕገ-ወጥ ፍልሰት ዙሪያ ለኢትዮጵያ ብሄራዊ የምክክር መድረክ የቀረበ ጽሁፍ

ህገ-ወጥ የሰዎች ዝውውር (Human Trafficking) እና ህገ-ወጥ የድንበር
ማቋረጥ (Human Smuggling) በኢትዮጵያ ያስከተለውን ችግር፣ የችግሩ
መንስዔዎችንና መፍትሄዎቻቸውን ይዳስሳል

በ.አ.ፌ.ዴ.ሪ የውጭ ጉዳይ ሚኒስቴር
እና
በሠራተኛና ማህበራዊ ጉዳይ ሚኒስቴር

ማ ው ጫ

<u>ርዕስ</u>	<u>ገጽ</u>
ማውጫ	i
መግቢያ	1
1. የችግሩ ገጽታ በኢትዮጵያ	5
1.1. አጠቃላይ ሁኔታዎች	5
1.2. ከአገር የመውጫ መስመሮች.....	7
1.3. ሰለባዎች የሚደርስባቸው ችግሮች	11
2. የችግሩ መንስዔዎች (ምክንያቶች).....	18
2.1. የኢትዮጵያ ማህበራዊና ኢኮኖሚያዊ ሁኔታዎች	18
2.2. የህገ-ወጥ ድርጊቱ ተዋናዮች በመራከት	19
2.3. የፖሊሲ እና የመዋቅርና የቅንጅት ችግሮች	24
3. ዓለም አቀፋዊና አገራዊ የህግ ማዕቀፎች.....	28
3.1. ዓለም አቀፋዊ የህግ ማዕቀፎች	28
3.2. አገራዊ የህግ ማዕቀፎች.....	32
4. መፍትሄ (የወደፊት ዕርምጃዎች).....	36
4.1. የውጭ አገራት ልምዶች.....	36
4.2. ወደፊት ሊወሰዱ የሚገባቸው የመፍትሄ ዕርምጃዎች.....	45
ማጠቃለያ	54
ምንጮች	56

መግቢያ

እ.ኤ.አ ማርች 25 ቀን 1807 ዓ.ም. የፀረ ባርነት ህግ በታሪክ ለመጀመሪያ ጊዜ የደነገገው እንግሊዝ እንደሆነች ይታወቃል። ይህ የፀረ-ባርነት ህግ በሥራ ላይ ከዋለ 200 ዓመታትን ያስቆጠረ ቢሆንም አሁን ባለንበት በ21ኛው ክፍለ ዘመንም ከሁለት ምዕተ ዓመታት በፊት ከነበረው ባርነት ጋር በሚስተካከል መልኩ የሰው ልጆች እንደ ሽቀጥ ከአገር አገር ተላልፈው እየተሸጡና እየተለወጡ ይገኛሉ። የአሁኑ ዘመን ባርነት ከቀድሞው የሚለየው ህጋዊ መሠረት የሌለው ሕገ-ወጥ ድርጊት መሆኑ ብቻ ነው።

እስከ ቅርብ ጊዜ ድረስ ህገ-ወጥ የሰዎች ዝውውርና ድንበር ማቋረጥ /Illegal Human Trafficking and Smuggling/ አስመልክቶ ይከናወኑ የነበሩ ጥናቶች ትኩረት ያደርጉ የነበረው ለሴተኛ አዳሪነት በሚመለመሉ እና ከአገር አገር ተላልፈው በሚሸጡ ሴቶችና ህፃናት ላይ ነበር። ነገር ግን ለጉልበት ብዝበዛና ለሰውነት የውስጥ አካላት መቀያየሪያነት ጭምር በህገ- ወጥ መንገድ ተላልፈው የሚሸጡ ሴቶች፣ ህፃናትና ወንዶች ከጊዜ ወደ ጊዜ ቁጥራቸው እየተበራከተ መምጣቱ በቅርቡ በተደረጉ ጥናቶች ተረጋግጧል።

ባለንበት ዘመን የተደረሰበት የሳይንስና ቴክኖሎጂ ምጥቀት በአጠቃላይ የዓለማችንን ህዝብ የኑሮ ደረጃ በከፍተኛ ደረጃ እንዲሻሻል አስተዋጽኦ አድርጓል። በተለይም በትራንስፖርት እና መገናኛ ዘርፍ የታየው እመርታ ለሽቀጦች ልውውጥና ለሰዎች ከቦታ ቦታ በፍጥነት መዘዋወርና መረጃ መለዋወጥ የፈጠረው ዕድል የሰው ልጆችን የኑሮ ሁኔታ በማሻሻሉ ረገድ ውጤት ካስመዘገቡ ሌሎች ዘርፎች በተለየ መልኩ ጉልህ ድርሻ ይዞ ይገኛል።

ዓለማችን እየተማከለች በመጣችበት በአሁኑ ወቅትም በተለያዩ ክፍለ ዓለማት የንግድና የምርት ልውውጦች ዕቅዳዎች እየተነሱ ገበያዎች አህጉራዊና አለም አቀፋዊ ምቹ ሁኔታን ሲከተሉ ሰዎችም ህይወታቸው ከዚህ ጋር ተያያዥነት ስላለው የተሻለ እድል በመሻት የተንቀሳቃሽነታቸው ሁኔታ ጨምሯል። በተለይ ከታደገ ወይም ሶስተኛ ዓለም አገራት ወደ አደጉት የሚደረገው ፍልሰት አሳሳቢ ደረጃ ላይ በመድረሱ እንዲሁም እየተወሳሰበና በከፍተኛ ፍጥነት እየተስፋፋ በመሄዱ ለዓለም ሕዝብ የመነጋገሪያ ርዕስ ሆኗል።

በሌላ በኩል የኑሮ ደረጃቸው በአንፃራዊነት በተሻሻለባቸው አገሮች እና ከተሞች አካባቢ በአነስተኛ ዋጋ ግንባታዎችን፣ አገልግሎቶችን እና የፍጆታ እቃዎችን ለማግኘት ያለው ፍላጎት በከፍተኛ መጠን በማደጉ እና ይህንንም ፍላጎት ለማርካት ርካሽ የሰው ጉልበት በማስፈለጉ፣ በአንፃራዊነት አነስተኛ የእድገት ደረጃ ባላቸው ወይም ደህ አገሮችና ከተሞች አካባቢ ያለው ዝቅተኛ የኢኮኖሚ ሁኔታ፣ የሥራ አጥነት መበራከት እና ሌሎችም ማሕበራዊ ሁኔታዎች በአንድ ላይ በመሆን ለፍልሰት ግፊት እየፈጠሩ ይገኛሉ። በመሆኑም በርካሽ ዋጋ ወይም በነፃ ከነዚህ አካባቢዎች የሰው ጉልበት በህገ-ወጥ መንገድ ኑሯቸው ወደተሻሻለባቸው አገሮች እና ከተሞች ለማቅረብ ለዚህ ተግባር የተደራጁ የወንጀለኛ ቡድኖች ደፋ ቀና የሚሉ ሲሆን፣ ሁኔታው አመቺ፣ ስጋት የሌለበትና ከፍተኛ ትርፍ የሚያስገኝ የንግድ ዘርፍ ሆኗል። ዓለም አቀፍ የሰራተኞች ድርጅት

ሁኔታውን የግሎባላይዜሽን ድብቅ ገጽታ "The under side of globalization" በማለት ነው የሚያስቀምጠው።

የመጀመሪያው የፀረ ባርነት ሕግ የተደነገገበትን 200ኛ ዓመት ለማስታወስ Development የተባለ መጽሔት እ.ኤ.አ. በ2007 ዓ.ም. ባወጣው እትሙ "every where in chains" በሚል ርዕስ እንዳስነበበው "...But in 2007 slaves are cheap and plentiful" በማለት የጉዳዩን መንስራፋት በአጭሩ አስቀምጦታል። "12 ሚሊዮን የሚደርሱ ሴቶች ፣ ወንዶች እና ሕፃናት በዚህ የባርነት ወጥመድ ስር ወድቀው ይገኛሉ። ከእነዚህም መካከል 2.5 ሚሊዮን የሚሆኑት ሴቶችና ህፃናት ለሴተኛ አዳሪነት ተላልፈው የተሸጡ ናቸው።" በማለት በዓለም አቀፍ ደረጃ ያለውን አሳሰቢ ሁኔታ መፅሔቱ አጋልጧል።

ዓለም አቀፍ የፍልሰት ድርጅት (IOM) እ.ኤ.አ. በ2006 ባካሄደው ጥናት እንዳረጋገጠው ይህ በሰዎች የመነገድ ወንጀል ተግባር በአነስተኛ ወጪ በዓመት ከ5-7 ቢሊዮን የአሜሪካ ዶላር ትርፍ በማስገኘት በአሁኑ ወቅት ከአደጋዊ ፅጽና ከህገ-ወጥ የመሳሪያ ንግድ ቀጥሎ በአትራፊነቱ በሶስተኛ ደረጃ ላይ ይገኛል። ይህ እንቅስቃሴ በሰዎች መብት ላይ የራሱ የሆነ አሉታዊ ተጽእኖ አሳድሯል። ሰዎች ለአስገዳጅ መደፈር፣ ለዘመናዊ የባሪያ ንግድ፣ ለጎዳና ተዳዳሪነትና ለሴተኛ አዳሪነት፣ ለአስገዳጅ የጉልበት ብዛባዊ፣ ለሰውነት አካል መሰረቅና ለመሳሰሉት አስከፊ ተግባራት እንዲጋለጡ አድርጓል።

ብዙ ዜጎች በአገራቸው ውስጥም ይሁን ከሀገራቸው ውጪ በነፃነት እየተንቀሳቀሱ የዕለት ተዕለት ተግባራቸውን ሲያከናውኑ ይታያሉ። ይሁን እንጂ ይህንን ተገን በማድረግ በሚንቀሳቀሱና በሕገ-ወጥ የሰዎች ዝውውርና ድንበር ማሻገር ተግባር ላይ በተሰማሩ ደላሎች አማካይነት በዓለማችን ከ2 እስከ 2.5 ሚሊዮን የሚደርሱ ሰዎች የዚህ ህገ-ወጥ ተግባር ሰለባ መሆናቸው አልቀረም።

ዓለም አቀፍ የሰዎች ደህንነት ጥበቃ /Amnesty International/ በየዓመቱ በአማካይ 700,000 ሰዎች በህገ-ወጥ የወሲብ ንግድ እንደሚዘዋወሩ እንዲሁም እ.ኤ.አ. ከ2001 እስከ 2002 ባለው ጊዜ ውስጥ ብቻ ሁለት ሚሊዮን የሚጠጉ እድሜያቸው ከ5 እስከ 15 የሚደርሱ ልጃገረዶች ለወሲብ ንግድ ሥራ እንደሚቀርቡና ከእነዚህ ውስጥም ቁጥራቸው 50,000 የሚሆኑ ሴቶችና ሕፃናት ከአፍሪካ የሚገኙበት እንደሆነ ጠቁሟል።

በተመሳሳይ ሁኔታ የአሜሪካ የውጭ ጉዳይ ሚኒስቴር እ.ኤ.አ. በ2006 ዓ.ም. ባወጣው Report on Global Slavery, Trafficking in Persons መሠረት ከ150 በላይ የሚሆኑ ሀገሮች ለ"Slave Trade" መነሻ፣ ምንጭ ወይም መተላለፊያ ወይም መዳረሻ እንደሆኑ አስቀምጧል።

ይህ አሳሰቢ ችግር በአሁኑ ወቅት በዓለም አቀፍ ደረጃ ከፍተኛ ትኩረትን እያገኘ ስለሆነ አገራት ችግሩን ለመቅረፍ በጋራ እየሰሩ ይገኛሉ። ይህ የጋራ ጥረት ጠቅላላ ተድርጎ ሲታይ የሴቶች፣ የሕፃናት፣ የሰዎችና የህዝቦችን መብትና ደህንነት ለማስጠበቅና እነዚህን መብቶች የሚጋፉ ወንጀለኞችን ለመዋጋት በዓለም ዓቀፍ ደረጃ በተለያዩ ጊዜያት የተለያዩ ህጎች፣ ኮንቪንሽኖች፣ ሰነዶች ወጥተው ተፈርመው ተግባራዊ ሆነዋል። ከዚህ በተጨማሪ ህገ-ወጥ የሰዎች ዝውውርን አስመልክቶ በዓለም አገራት መካከል በርካታ ስምምነቶች ተደርገዋል።

ሀገራችንም ከችግሩ ተጠቂዎች መካከል አንዷ እና የህገ-ወጥ የሰዎች ዝውውር መነሻ ወይም ምንጭ እንደሆነች ይታወቃል። በመካከለኛው ምስራቅ በሚገኙ የመዳረሻ ሀገሮች በተለያዩ የሥራ መስኮች ተሠማርተው ከሚገኙ ሴት ኢትዮጵያውያን መካከል ከ76.7% በላይ የሚሆኑት የህገ-ወጥ ዝውውር ተጠቂዎች እንደሆኑ እና ሥነ-ልቦናዊ፣ አካላዊ እና ፆታዊ ጥቃቶች እንዲሁም የጉልበት ብዝበዛ እና ሌሎችም ዓይነት በደሎች እንደሚፈፀሙባቸው በዓለም አቀፍ የስደተኞች ድርጅት እና በሌሎችም አካላት የተደረጉ ጥናቶች ያመለክታሉ።

በአጠቃላይ ሲታይ ሰዎች የሚያደርጉት እንቅስቃሴ ሕጋዊ ወይም ሕገ-ወጥ አካሄድን የተከተለ ሊሆን ይችላል። ሥራ ፈላጊው የሚሰራውን ሥራ አውቆት በራሱ ፍላጎትና ተነሳሽነት፣ በህግ በተቋቋመ የግል የሥራና ሰራተኛ አገናኝ ኤጀንሲዎች አማካኝነት፣ አግባብነት ያላቸው የመንግስት መ/ቤቶችና አካላት አውቀውትና ፈቃድ ሰጥተውበት የተቀጠረ ወይም ከአገር የወጣ ሰራተኛ ሕጋዊ አካሄዱን እንደተከተለ እንዲሁም ከዚህ ውጭ የተጓዘ ሰው ደግሞ ህገ-ወጥ አካሄድን የተከተለ ተደርጎ ይወሰዳል።

ህገ-ወጥ የሰዎች ዝውውርን በተመለከተ የተሟላ ጥናት ለማካሄድ የተደራጀ መረጃ በሁሉም አገሮች አለ ብሎ ለማለት አያስደፍርም። ለዚህም ዋነኛውና አንዱ ምክንያት ሥራው ቋሚና ለቁጥጥር አመቺ ባልሆነ ሁኔታ የተደራጁ ወንጀለኞች በሚዘረጉት የተወሳሰበ ኔትወርክ አማካይነት ስለሚካሄድ ነው። ይሁን እንጂ የሰዎች ህገ-ወጥ ዝውውር በዓለም አቀፍና በአገራችን ደረጃ ምን እንደሚመስል በመዳሰስ አገራችን እንደ የህገ-ወጥ የሰዎች ዝውውር የመነሻ ወይም ምንጭ እና የመካከለኛው ምስራቅ ሀገሮችን እንደ መዳረሻ በመውሰድ እንደሚከተለው ለማቅረብ ተሞክሯል።

ህገ-ወጥ የሰዎች ዝውውር እና በህገ-ወጥ መንገድ ድንበር ማቋረጥ ያላቸውን ትርጓሜ ቀድመን ስንመለከት የሚያመሳስሏቸውና የሚያለያዩባቸው ነገሮች እንዳሉ እንገነዘባለን። የሁለቱም ጽንሰ-ሃሳቦች ፍች እንደሚከተለው ቀርቧል።

ህገ-ወጥ የሰዎች ዝውውር /Human Trafficking/

ለህገ-ወጥ የሰዎች ዝውውር የሚሰጠው ትርጓሜ በአለም አቀፍ ደረጃ ወጥነት ያልተላበሰ ሆኖ ቢቆይም በተለይም ይህን አስመልክቶ በሴቶችና በህፃናት ላይ የሚፈጸሙ ወንጀሎችን ለመከላከል ፣ ለማስቀረትና ወንጀል ፈጻሚዎች ተገቢውን ቅጣት እንዲያገኙ ተብሎ እ.ኤ.አ በ2000 የወጣው /The UN Protocol to Prevent Suppress and Punish Trafficking In Persons Especially In Women and Children/ ፓሌርሞ ፕሮቶኮል «ህገ-ወጥ የሰዎች ዝውውር ስንል ሰዎችን በማስፈራራት፣ ሃይልን ወይም የመሳሰሉትን በመጠቀም፣ በመጥለፍ፣ በተንኮል፣ በማታለል ወይም የተለያዩ መደለያ በመስጠት መመልመል፣ ከአንድ ቦታ ወደ ሌላ ቦታ በማዘዋወር መበዝበዝ» ማለት ነው በሚል ያስቀምጣል። ከዚህ የዓለም አቀፍ ስምምነት ትርጓሜ አንጻር ህገ-ወጥ የሰዎች ዝውውርን ከሚገልጹ በርካታ ነጥቦች መካከል በሃሰት መረጃ የመመልመል፣ የማዘዋወርና የመበዝበዝ ድርጊቶች ይገኙበታል። ሕገ-ወጥ የሰዎች ዝውውር በብዙ መልኩ የሚገለጽ ሲሆን፣

ከዚህም ውስጥ Trafficking in Persons፣ Flesh Trade፣ White Slavery፣ Modern Slavery፣ ወዘተ... እየተባለ በእንግሊዝኛ በተደጋጋሚ ይጠራል።

በህገ-ወጥ መንገድ ድንበር ማቋረጥ /Human Smuggling/

የተባበሩት መንግሥታት ድርጅት እኤአ. በ2000 አጽድቆ ባወጣው በህገ-ወጥ መንገድ ድንበር የማቋረጥ ፕሮቶኮል ላይ ሰዎች በየብስ ወይም በአየር የአንድን አገር ድንበር በህገ-ወጥ መንገድ የሚሻገሩበትን ሁኔታ በመኮነን በሰነዱ ውስጥ በህገ-ወጥ መንገድ ድንበር ማቋረጥን አስመልክቶ የሚከተለውን ፍቺ ሰጥቷል። «በህገ-ወጥ መንገድ ድንበር ማቋረጥ ሲባል ሰዎች በህገ-ወጥ መንገድ ማለትም ምንም ዓይነት የዜግነት መብት ወይም ህጋዊ የመኖሪያ ፍቃድ ሳይኖራቸው፣ የተቀባዩን አገር ይሁንታ ሳያገኙ ወይም ወደ ተቀባዩ አገር ለመግባት መሟላት ያለባቸውን ቅድመ-ሁኔታዎችን ሳያሞላ ቀጥተኛም ሆነ ቀጥተኛ ባልሆነ መንገድ ወይም ገንዘብና ሌሎች ጥቅሞችን በመፈለግ የአንድን አገር ድንበር ያለፈቃድ በድብቅ አቋርጦ መግባት ማለት ነው።» በማለት ሰነዱ ያስቀምጣል።

ከፍ ብሎ እንደተመለከተው ህገ-ወጥ የሰዎች ዝውውር ማዕከል የሚያደርገው የሰዎችን እንቅስቃሴ ሳይሆን በዚህ አማካኝነት የሚከሰተውን ብዝበዛ ነው። በህገ-ወጥ መንገድ ድንበር ማቋረጥ ለመባል ግን የግድ ድንበር ማቋረጥ ሁኔታ መስተዋል አለበት። በዚህን ወቅት ሰዎች ድንበር ላሻገራቸው አካል ክፍያ የሚፈጽሙ ወይም መደለያ የሚሰጡ ሲሆን፣ ድንበር ተሻጋሪዎችን አሻጋሪዎች ለጋራ ጥቅም የሚፈጽሙትና የሚያስፈጽሙት ነው።

1. የችግሩ ገጽታ በኢትዮጵያ

1.1. አጠቃላይ ሁኔታዎች

ይህንን መጠነ-ሰፊ ችግር በአጭር ጊዜ አጥንቶ ለማቅረብ አስቸጋሪ ስለሚሆን አጠቃላይ ገፅታው እንደተጠበቀ ሆኖ በአብዛኛው ወደ መካከለኛ ምስራቅ አገሮች በሚጓዙና ለችግሩ ተጋላጭ በሚሆኑ ሴቶች ላይ ትኩረት ሰጥቶ መፈተሹ አግባብነት ይኖረዋል።

በአብዛኛው የሃገራችን ህብረተሰብ አመለካከት የህገ-ወጥ ዝውውር ሰለባዎች ተደርገው የሚታሰቡት ወጣቶች እና ቤተሰብ ያልመሠረቱ ሴቶች ናቸው። AGRINET የተባለ ድርጅት እ.ኤ.አ. በኤፕሪል 2004 ዓ.ም. በግብጽ፣ የመን፣ ሳዑዲ አረቢያ እና ሊባኖስ ከሚኖሩ ሴት ኢትዮጵያውያን መካከል 443 የሚሆኑትን እንደ ናሙና በመውሰድ ሰፊ ጥናት አከናውኗል።

ድርጅቱ ካካሄደው ጥናት ለመረዳት እንደሚቻለው ለሥራ ፍለጋ እና ለሌሎች ጉዳዮች ወደ መካከለኛው ምስራቅ ከሚሄዱት ሴት ኢትዮጵያውያን መካከል 7.5% የሚሆኑት ከሃገራቸው ሲወጡ ዕድሜያቸው ከ13-17 ዓመት ክልል ውስጥ እንደነበርና ከነርሱም መካከል 87.1% የሚሆኑት የህገ-ወጥ ዝውውር ሰለባ እንደሆኑ ተረጋግጧል። ከዚህ መረጃ ለመረዳት እንደሚቻለው በመካከለኛው ምስራቅ በተለያዩ ሃገሮች ከሚገኙ ኢትዮጵያውያን ብዛት አንፃር ሲታይ በአነስተኛ ቁጥር የማይገመቱ ለአካለ መጠን ያልደረሱ ህፃናት ጭምር የህገ-ወጥ ዝውውር ሰለባ እንደሚሆኑ ነው።

የቤተሰብን ሁኔታ አስመልክቶ ድርጅቱ ባካሄደው ጥናት ትዳር ያልመሠረቱ፣ ትዳር የመሠረቱ፣ የተፋቱ እና ባሎቻቸው የሞቱባቸው ሴቶች ጭምር የህገ-ወጥ ዝውውር ሰለባ እንደሆኑ ለማወቅ ተችሏል። ከነዚህም ውስጥ ትልቁን ድርሻ የሚይዘው 76.6% የሚሆኑት ሴቶች ከሃገር ሲወጡ ትዳር ያልመሠረቱ መሆኑ ነው። ትዳር የነበራቸው ደግሞ 8.9% እንደነበሩ ታውቋል።

በመኖሪያ አካባቢ ሲታይ ችግሩ በአብዛኛው በከተሞች በተለይም በአዲስ አበባ የሚኖሩ ሴቶችን የሚመለከት ተደርጎ የሚታሰብ ቢሆንም በገጠሩ ኢትዮጵያ የሚኖሩ ቁጥራቸው ከጊዜ ወደ ጊዜ እያደገ የመጣ ሴቶችም ተጠቂ እየሆኑ የመጡ መሆናቸውን ከጥናቱ ለመረዳት ተችሏል። 81.7% የሚሆኑት ሴቶች ከሃገራቸው ከመውጣታቸው በፊት በከተሞች አካባቢ ይኖሩ እንደነበር የገለጹ ሲሆን 18.3% የሚሆኑት ደግሞ በገጠር አካባቢዎች ይኖሩ እንደነበር ታውቋል።

በትምህርት ደረጃ ሲታይ 4.9% ያልተማሩ እና 94.9% በላይ የሚሆኑት ከማንበብና መፃፍ ጀምሮ እስከ አሥራ ሁለተኛ ክፍልና ከዛ በላይ የትምህርት ደረጃ የደረሱ እንደሆኑ በጥናቱ ታይቷል። ከነዚህም ውስጥ 13.6% የሆኑት ሴቶች የትምህርት ደረጃቸው 12ኛ ክፍልን ያጠናቀቁና ከዛ በላይ እንደሆኑ ታውቋል። ይህ መረጃ እንደ ሚያመለክተው የተማሩ ሴቶች እንኳን የህገ-ወጥ ዝውውር ሰለባ ከመሆን አለመዳናቸው እና ችግሩ ባልተማሩ ሰዎች ደረጃ ብቻ ያልተወሰነ መሆኑን ነው።

የሥራ ሁኔታን በተመለከተ 73.3% የሚሆኑት ኢትዮጵያ ውስጥ በነበሩበት ወቅት ሥራ አጥ እንደነበሩና በተቃራኒው ደግሞ 26.7%ቱ ሥራ እንደነበራቸው በጥናቱ ተረጋግጧል።

ይህም የሚያሳየው ሴቶችን ከሃገር እንዲወጡ ከሚያስጎድዷቸው ግፊቶች (push factors) መካከል የሥራ አጥነት ወይም ሥራ ለማግኘት ያላቸው ቁርጠኝነት አንዱ ምክንያት እንደሆነ ነው።

የቤተሰብ የገቢ መጠን አነስተኛነት በራሱ ሴቶችን ከሃገር እንዲወጡ ግፊት ከሚያሳድሩ ጉዳዮች መካከል የራሱ ድርሻ እንዳለው ለመረዳት ተችሏል። 45.2% ሴቶች የቤተሰባቸው የወር ገቢ መጠን ከብር 500 በታች እንደነበረና በሌላ በኩል ደግሞ 86.8% ሴቶች ስድስትና ከዚያ በላይ አባላት ካሉት ቤተሰብ እንደወጡ ጥናቱ ያሳያል።

እንግዲህ የህገ-ወጥ ዝውውሩ ሰለባ የሚሆኑትን ሴቶች አጠቃላይ ገጽታ ከላይ በተጠቀሱት መረጃዎች አስደግፎ ለማሳየት ተሞክሯል። እነዚህ ገጽታዎች ሴቶች ከሃገር እንዲወጡ ተጽዕኖ የሚያሳድሩ ነባራዊ ሁኔታዎች ናቸው። በተጨማሪም በህገ-ወጥ ዝውውሩ ተጠቂዎች በኩል ከሃገር ለመውጣት እንደ ምክንያት ሆነው ከሚቀርቡ ጉዳዮች ጋር ቀጥተኛ ተያያዥነት ያላቸው ናቸው።

እንደ AGRINET ጥናት መሠረት ተጠቂዎችን ከሃገር ለመውጣት ካስገደዷቸው ምክንያቶች መካከል 72%ቱ ሥራ አጥ በመሆናቸው ለሥራ ፍለጋ ሲሆን፣ 59%ቱ ደግሞ ጋብቻ ለማግኘት እና 13.4%ቱ ደግሞ ለትምህርትና ወደ ሌላ ሦስተኛ አገር እንደሚሸጋገሩ በደላሎች ቃል ተገብቶላቸው ከሃገር የወጡ መሆኑ ታውቋል።

ከእነዚህ ለየት የሚሉት 8.8% ደግሞ ከሃገር የወጡት በቤተሰብ ተጽዕኖና ግፊት እንደሆነ ለመረዳት ተችሏል። እዚህ ላይ ሊታወቅ የሚገባው ጉዳይ ቢኖር በህገ-ወጥ ሴቶችን በማዘዋወር ተግባር ላይ የተሠማሩ ግለሰቦችና ድርጅቶች የሴቶችን ነባራዊ ሁኔታ በማጥናት በቀላሉ ለድርጊታቸው መጠቀሚያ እንደሚያውሉት ሲሆን፣ ቤተሰቦችም በማወቅም ይሁን ባለማወቅ ልጆቻቸውን ለህገ-ወጥ ዝውውር አሳልፈው የሚሠጡበት ሁኔታ መኖሩን ነው።

በተባበሩት መንግስታት ድርጅት የተደነገገውን የሰዎች በነፃነት የመንቀሳቀስ መብት አገራችን ኢትዮጵያ የተቀበለችውና ሕገ-መንግስቱም ያረጋገጠው መሆኑ ይታወቃል። በዚህም መሠረት ዜጎች ወደተለያዩ የዓለማችን ክፍሎች እየተንቀሳቀሱ የዕለት ተዕለት ተግባራቸውን በማከናወን ላይ የሚገኙ ቢሆንም ከዚሁ በተቃራኒ በህገ-ወጥ የሰዎች ዝውውርና ድንበር ማቋረጥ አማካይነት በቀላል ቁጥር የማይገመቱ ዜጎቻችን ከአገር በመውጣት ላይ ይገኛሉ።

አገራችን ኢትዮጵያ ወደ ውጭ የሰው ሃይልን በመላክ ረገድ ከ1990 ዓ.ም. ወዲህ ራሱን የቻለ ህግ በማውጣት ሥራውን ሕጋዊ ለማድረግ በመጣር ላይ ትገኛለች። ይኸው ህግ (ሥራና ሰራተኛ የማገናኘት አገልግሎት አዋጅ ቁጥር 632/2001 እንደተሻሻለው) መውጣት ያስፈለገበትም ዋነኛ ምክንያት ዜጎች በህገ-ወጥ ደላሎች አማካኝነት ተታለው ወደ መካከለኛው ምስራቅና ገልፍ ሀገራት የሚያደረጉትን ፍልሰትና እዚያም የሚደረሱባቸውን ችግሮች ለማስቀረት ነው። ይሁን እንጂ ከዚህ ውጭ ዜጎች በህገ-ወጥ ግለሰቦች፣ ቡድኖች፣ ድርጅቶች፣ ወዘተ... ተደልለው ለአላስፈላጊ ወጪና እንግልት ብሎም ለደላሎች ትርፍ ማከበቻነት ሲዳረጉ ይስተዋላል። በመሆኑም ህገ-ወጥ ድርጊቱ በአገራችን እየተስፋፋ የሚገኝ ሲሆን፣ ህገ-ወጦቹ የተሳሰተ መረጃ በመስጠትና በመስበክ ብዙዎችን የድርጊቱ ሰለባ እያደረጉ ይገኛሉ።

በዚሁ አማካይነት ለአደጋ የሚጋለጡት ዜጎች በአብዛኛው ወደ መካከለኛው ምስራቅና ባህረ-ሰላጤና አጎራባች አገራት በቤት ሰራተኝነት ተቀጥረው ለመስራት የሚሄዱ እንደሆነ ጥናቶች ይጠቁማሉ። ዓለም አቀፍ የፍልሰት ድርጅት እ.ኤ.አ. 2003 ያወጣው ጥናት ለችግሩ መከሰት አይነተኛ አስተዋጽኦ የሚያደርገው ዜጎች ለሥራ ወደ ውጭ አገራት ለመውጣት ሲፈልጉ አስፈላጊውንና ትክክለኛውን መረጃ ማግኘት አለመቻላቸው እንደሆነ ያስረዳል። በዋናነት ችግሩ የሚደርሰው ከ18 እስከ 24 ባለው እድሜ ክልል ውስጥ ባሉት በተለይ ደግሞ የሁለተኛ ደረጃ ትምህርታቸውን ለዚህ ብለው እያቋረጡ በሚሒዱት ልጃገረዶች ላይ መሆኑ ችግሩን የከፋ ያደርገዋል። በህገ-ወጥ የሰዎች ዝውውር ውስጥ በተጠቁነት የሚገቡት በአብዛኛው በ20 ዓመት የእድሜ ክልል ውስጥ የሚገኙ ቢሆንም አልፎ አልፎ ከ35 በላይ ያሉትንም ያካትታል።

አንዳንድ ጥናቶች እንደሚጠቁሙት ከሆነ ህገ-ወጥ የሰዎች ዝውውር ገጽታ በትክክልና በተሟላ ሁኔታ ለማወቅ አስቸጋሪ ቢሆንም ያለውን ሁኔታ በጥቂቱም ቢሆን ለማሳየት ያህል በሊባኖስ ብቻ እ.ኤ.አ. በ1999 14,000 ዜጎችን እንደነበሩ መረጃዎች አሳይተዋል። አል ሃያት የተባለ የአገሪቱ ጋዜጣ በወቅቱ 17,000 ኢትዮጵያውያን ሴት ሰራተኞች እንደነበሩና በወር እስከ 1,000 የሚደርሱት ወደ ቤደሩት ይገቡ እንደነበር ገልጿል። በዚህ ጊዜ ህጋዊ ፈቃድ ባለው በአንድ የግል ሥራና ሰራተኛ አገናኝ ኤጀንሲ አማካኝነት ብቻ በሠራተኛና ማህበራዊ ጉዳይ ሚኒስቴር ተመዝግበው የሄዱት ኢትዮጵያውያን ብዛት 5,533 ሲሆን፣ ቀሪዎቹ በህገ-ወጥ አዘዋዋሪዎች እንደሄዱ ያመለክታል። ይህ ሂደት በመኖሩ በዜጎች ላይ የሚደርሰውን የመብት ረገጣ እና ችግር ለመከታተልም ሆነ ለመቆጣጠር አስቸጋሪ እንደሆነ መገመት አያዳግትም። ተመሳሳይ እውነታዎች በሌሎች አገራት ላይም ሊንጸባረቁ እንደሚችሉ ከዚሁ በመነሳት መገመት የሚቻል ሲሆን፣ የሚያሳድረው አሉታዊ ተፅዕኖም ያንኑ ያህል የገዘፈ እንደሚሆን ይታወቃል።

1.2. ከአገር የመውጫ መስመሮች

ዜጎች በህገ-ወጥ መንገድ ከሚተላለፉባቸውና ከሚደርሱባቸው አገራት መካከል ሊባኖስ፣ የመን፣ ሳዑዲ አረቢያ፣ ኩዌት፣ ሶሪያ፣ ባህሬን፣ የተባበሩት አረብ ኤሜራቶች ከመካከለኛው ምስራቅና ባህረ-ሰላጤ ሀገሮች እንዲሁም ሱዳን፣ ደቡብ አፍሪካ፣ ጅቡቲ፣ ግብጽ፣ ታዛዚያ፣ ኬንያ ከአፍሪካ አህጉር ይገኙበታል። አወጣጣቸውም እንደ ሁኔታው በየብስ፣ በአየር ወይም በውሃ ሊሆን ይችላል።

በዚህ ህገ-ወጥ ተግባር አማካይነት አይነተኛ ተጠቂ የሚሆኑት ዜጎች የሚመጡት ከአዲስ አበባና መሰል ትላልቅ የኢትዮጵያ ከተሞች ሲሆን፣ የገጠሪቱን ከተማ ቀመስ አካባቢዎችም ይህ የወንጀል ድርጊት ሲነካቸው ይታያል። በተለይ ደግሞ እነዚህ ከተሞች የችግሩ ተጋላጭ የሚሆኑበት ምክንያት አካባቢዎቹ የህገ-ወጥ ደላሎች መናኸሪያና መኖሪያ አካባቢ በመሆናቸው ጭምር ነው። ብዙ አጥኚዎች እንዳረጋገጡት በእንደዚህ ያለ ሕገ-ወጥ ተግባር በብዛት ተጠቂዋ ከተማ አዲስ አበባ ናት። ምክንያቱም ብዙ ህገ-ወጥ ስራና ሰራተኛ አገናኝ ኤጀንሲዎችና ደላሎች እዚሁ ከተማ ውስጥ ስለሚኖሩ ነው። ይሁን እንጂ በእነዚህ ከተሞች አካባቢ ያለው ሕዝብ ስለ ህገ-ወጥ ደላሎች የበለጠ እውቀት እያደበረ ሲመጣ ደላሎቹ ወደ ተለያዩ የሀገሪቷ ከተማ ቀመስ እና

ገጠራማ ክፍሎች በመስፋፋት ላይ ይገኛሉ። በመሆኑም ሴት እህቶቻችን በዚህ ዙሪያ በቂ የሆነ ዕውቀትና ግንዛቤ ስለሌላቸው የበለጠ ተጋላጫ ሲሆኑ ይታያሉ።

በዚህም ሁኔታ በአዲስ አበባ ውስጥ ብቻ ቁጥራቸው ከ1,000 የሚበልጡ ህገ-ወጥ ደላሎች በአሁኑ ወቅት አሉ ተብሎ ይታመናል። በየክልሉ ደግሞ ከስምንት እስከ ሃያ አምስት ምናልባትም ከዚያ በላይ የሚሆኑ በዚህ ስራ ላይ የተሰማሩ ደላሎች አንዳሉ መረጃዎች ይጠቁማሉ። በዚህ ረገድ ከኢሚግሬሽንና የዜግነት ጉዳይ ዋና መምሪያ በተገኘው መረጃ መሠረት ዜጎች ከሚነሱባቸው አካባቢዎች ጀምሮ እስከ መውጫ ኬላዎች ድረስ የተዘረጋ የደላሎች መረብ ያለ መሆኑንና ደላሎች በአንድ ሰው ከ3,000 እስከ 5,000 እና ከዛም በላይ የኢትዮጵያ ብር በማስከፈል እስከ መውጫ ኬላዎች በማንጓዝ ከአገር እንዲወጡ ያደርጋሉ። ከመነሻ ቦታዎች እስከ ኬላዎች የሚገጥማቸውን የመታወቂያና ሌሎች ችግሮች ደላሎች እራሳቸው ከአንዳንድ በጥቅም ከሚደለሉ የቀበሌ አስተዳደር አካላትና ከኬላ ጠባቂዎች ጋር በመመሳጠር እየጨረሱ እንደሚያስፈጽሙ መረጃዎች ይጠቁማሉ።

የመውጫ መስመሩን (አወጣጣቸውን) ዝርዝር ስንመለከት ከኦሮሚያ ክልል የተለያዩ ዞኖችና ወረዳዎች በመነሳት በሞያሌ እና በመተማ ኬላዎች ድንበር አቋርጠው ይወጣሉ። በጅጅጋ በኩል ወደ ሶማሌ ላንድ የሚወጡም አሉ። ከአማራ ክልል የተለያዩ ዞኖች፣ ወረዳዎችና ከተሞች በመነሳት በመተማ፣ በኤርትራና በጅቡቲ ድንበር አዋሳኝ በሶማሌ ክልል እና በጅቡቲ በኩል አድርገው ከአገር ይወጣሉ። ከደቡብ ክልልም እንዲሁ ከተለያዩ ዞኖችና ወረዳዎች በመነሳት በሞያሌና በአዲስ አበባ ኤርፖርት በቀጥታ ወደ ኬንያ በመውጣት ወደ ደቡብ አፍሪካና ሱዳን ሲሄዱ ወደ ሳዑዲ አረቢያ እና ፓኪስታንም የሚዘልቁ አሉ። ከትግራይ ክልል ከሰሜንና ከምዕራባዊ ትግራይ ዞኖች የሚነሱ በሁመራ ወደ ሱዳን፣ ከማዕከላዊና ከምስራቃዊ ትግራይ ዞኖች የሚነሱ ደግሞ በኤርትራና በጅቡቲ የጋራ ድንበር፣ በጅቡቲና በጅጅጋ በኩል አድርገው ከአገር ይወጣሉ። ከአፋር ክልል ከዞን 1፣ 2፣ 3 እና 4 በመነሳት በኤርትራ በኩል አድርገው በቀጥታ ቀይ ባህርን በማቋረጥ እንዲሁም ወደ ጅቡቲ በመሄድ በዛው በኩል ከአገር ይወጣሉ። ከሐረርና ከድሬዳዋ ከተሞችና በዙሪያው ካሉ የገጠር ቀበሌዎችም በቀጥታ በጅቡቲና በሶማሌ ክልል ጅጅጋ በኩል የሶማሌ ላንድን አቋርጠው ከአገር ይወጣሉ። በምስራቅ ኢትዮጵያ በኤርትራና በጅቡቲ መካከል አልፈው ወደ ቀይ ባህር የሚወጡ ዜጎች በቀጥታ ወደ የመን ይገባሉ። ከየመን በመነሳትም ወደ ሌሎች አገሮች ለምሳሌ ሳዑዲ አረቢያ ይሄዳሉ። በጅቡቲ የሚወጡትም በተመሳሳይ ወደ የመን ይሻገራሉ። ሌላው በሶማሌ ክልል ጅጅጋ አድርገው ወደ ሶማሌ ላንድ የሚወጡት ደግሞ በበርበራ ወደብ አድርገው በጀልባ ወደ የመን ይገባሉ። የመን ውስጥ የሚቀሩት ቀርተው ወደ ሌላ አገር የሚሄዱት ከዛ ይቀጥላሉ። አንዳንድ ጊዜ ከሶማሌ ላንድ ከዚያ ወደብ በመነሳት በቀጥታ ወደ ሳዑዲ አረቢያ የሚገቡም አሉ። በአጠቃላይ ሁሉም የአገራችን በሮች ያለልዩነት የጉዞ መስመሮች ሆነዋል ቢባል ማጋነን አይሆንም ማለት ነው። ሆኖም ከእነዚህ ውስጥ ጥቂቶቹን ለአብነት ያህል አንስቶ ማየቱ ጠቃሚ ይሆናል።

በኬንያ በኩል ወደ ደቡብ አፍሪካ

ከቅርብ ዓመታታ ወዲህ ከአፍሪካ ቀንድ አገሮች በምስራቅ አፍሪካ በኩል ወደ ደቡብ አፍሪካ የሚጓዙ ህገ-ወጥ ስደተኞች እየበዙ መጥተዋል። በመሆኑም በደቡብ በተለይም ከከንባታና ከሀዲያ አካባቢዎች የሚነሱ ዜጎች በአብዛኛው ወንዶች ሲሆኑ፤ ኢትዮጵያና ኬንያ ፓስፖርት የያዙ ዜጎቻቸው የመግቢያ ቪዛ ሳያስፈልጋቸው ከአንዱ አገር ወደ ሌላው መግባትና መውጣት እንዲችሉ ያላቸውን ስምምነት በመጠቀም በሞያሌ በኩል በቀጥታ ኬንያ ይገባሉ። ኬንያ ከገቡ በኋላ በአቀባባይ ደላሎች አማካይነት ተጓጉዞው ማለትም ከኬንያ ጀምሮ ታንዛኒያ፣ ሞዛምቢክ፣ ወዘተ... ድንበሮችን በህገ-ወጥ መንገድ በማቋረጥ ደቡብ አፍሪካ ይደርሳሉ። ይህ ህገ-ወጥ የሰዎች ዝውውር ሥራ የሚካሄደው ከአገር ቤት ጀምሮ እስከ ደቡብ አፍሪካ በተዘረጋው የህገ-ወጥ ደላሎች መዋቅር ቅብብሎሽ ነው። በአንድ ጊዜ ከ150 እስከ 300 የሚሆኑ ኢትዮጵያውያኖች ወደስፍራው በጋራ የሚጓዙ ሲሆን፤ በዚህ መንገድ በኬንያ በኩል ወደ ደቡብ አፍሪካ ለመግባት ለሕገ-ወጥ ደላሎች ከ22 እስከ 40 ሺህ የኢትዮጵያ ብር ይከፍላሉ። በእንደዚህ ሁኔታ ሥራ ፍለጋ እንዲቀረጽ በማለት አያሌ ኢትዮጵያውያን በብዛት ለወራትና ለዓመታት በእግራቸው እንደሚጓዙ አንዳንድ መረጃዎች ይጠቁማሉ። ደቡብ አፍሪካ የ2010 የዓለም ዋንጫ የእግር ኳስ ግጥሚያ አዘጋጅ እንደመሆኗ መጠን ከሌሎች አካባቢዎችም ጭምር ብዙዎች ሰፊ የሥራ ዕድል ተፈጥሯል በሚል መሰረተ-ቢስ ወሬ በህገ-ወጥ መንገድ በህገ-ወጥ አዘዋዋሪዎች አማካይነት ወደ ስፍራው በመትመም ላይ ይገኛሉ። አገራችን በተለይ ከኬንያ መንግስት ጋር ባላት ነፃ የሰዎች ዝውውር ስምምነት መሰረት ከፍተኛ ቁጥር ያላቸው ዜጎቻችን ወደ ኬንያ ያለምንም ቪዛ ይገባሉ። በዚህ ዓይነት ሁኔታ የሚገቡ ዜጎች ዋነኛ ዓላማ ከኬንያ ወደ ደቡብ አፍሪካና ሌሎች አገራት ለመሻገር በማሰብ ነው።

በቦላሶ ወደ ሳዑዲ አረቢያ

በእድሜ ከ15 እስከ 20ዎቹ የሚደርሱ ወንዶችና ሴቶች /ወንዶች ይበዛሉ።/ ከቤተሰቦቻቸው ተለይተው በሳዑዲ አረቢያ ተቀጥረው ለመሥራት እንደመተላለፊያ ወደሚጠቀሙበት የወደብ ከተማ ወደሆነችው ቦላሶ በህገ-ወጥ አዘዋዋሪዎች አማካይነት ይጓዛሉ። ለዚህ ሕገ-ወጥ ጉዞ ከ1,000-7,000 ብር ወጪ የሚያደርጉ ሲሆን፤ ገንዘቡን አገር ውስጥ ሰርተው በማጠራቀም፤ ከሌሎች አራጣ ብድር በመጠየቅ፤ መንግስት ምርታማነትን ለማሳደግ በሚል የሰጣቸውን ብድር ለዚሁ ተግባር በማዋል፤ ንብረቶችን አሟጦ በመሸጥ፤ ወዘተ... ያገኙታል።

እነዚህ ሕገ-ወጥ እንቅስቃሴዎች ከሰሜን ምስራቅ ኢትዮጵያ፣ ከሰሜን ትግራይ፣ ከኦሮሚያ ክልል የሚጀምሩ ሲሆን፤ ከእነዚህ አካባቢዎች የሚነሱ ዜጎች በመጀመሪያ ወደ አዲስ አበባ በመምጣት አዲስ አበባ ላይ ከዳላሎች ጋር በመገናኘት ወደ ምስራቁ ከተማ ሐረር ያመራሉ። ከሐረር በሀርትቬክ፣ በቡሮ በኩል ወደ ቦላሶ በመኪና ተጭነው የሚሄዱ ሲሆን፤ አብዛኛውን ጊዜ አዘዋዋሪዎቹ በቡሮና ቦላሶ መካከል በረሃ ላይ ጥለዋቸው ይመለሳሉ። በመሆኑም ዜጎቹ ቦላሶ ከተማ ለመድረስ በእግር ለሶስት ሳምንታት ያህል ይጓዛሉ። ቦላሶ ሲደርሱም በአካባቢው ሰዎች ተከፍተው ወደ ሚንቀሳቀሱ ሻይ ቤቶች ያመራሉ። ከሱቆቹ ውጭ አቅራቢያ በሚገኝ ጎዳና ላይ መጎታ ያገኛሉ። ለባለሰቆች ክፍያዎችን በመፈፀም በድቅድቅ ጨለማ በተዘጋጀላቸው ጀልባ ላይ ሆነው ወደ የመን

ይንቀሳቀሳሉ። በመጨረሻም ከየመን ወደ ሳዑዲ አረቢያ ይገባሉ። በዚህን ጊዜ ባህር ውስጥ የመስጠምና ሌሎች እንግልቶች ይደርስባቸዋል። ጀልባ ላይ ከመውጣታቸው በፊትም የሚያዙ አይጠፉም። ጥገኝነት የሚጠይቁም ይገኛሉ። ይህንን የሚያቀነባብሩ ደላሎች ከአዲስ አበባ ጀምሮ እስከ ቦሶሶ ድረስ የዘረጉት መስመር አላቸው።

በሱዳን ወደ ሊቢያ

ስደተኞችን ለመቆጣጠር ባለው የላላ የቁጥጥር ሥርዓት ምክንያት በየዓመቱ ከ75,000 እስከ 100,000 የሚደርሱ ሰዎች በህገ-ወጥ መንገድ ወደ ሊቢያ እንደሚገቡ ግምቶች ያሳያሉ። በዋነኝነት ወደዚህ አገር የሚገቡ ህገ-ወጥ ስደተኞች በሜዲትራኒያን ባህር ላይ አደገኛ ጉዞ በማድረግ ወደ አውሮፓ ለመግባት የሚሞክሩ ናቸው። ከሊቢያ የሚነሱ ስደተኞች በአብዛኛው መዳረሻቸው ማልታ እና ጣሊያን ሲሆን፤ ከእነዚህ አካባቢዎች በኋላ ወደተለያዩ የአውሮፓ አገሮች ለመድረስ ጥረት ያደርጋሉ። በዚህ ህገ-ወጥ ዝውውር ውስጥ የህገ-ወጥ አዘዋዋሪዎች ሰንሰለት ጠንክር ያለ ሲሆን፤ እነዚህ አዘዋዋሪዎች እስከ አውሮፓ ድረስ እየተቀባበሉ ያደርጋቸዋል።

በሺዎች የሚቆጠሩ ኢትዮጵያውያንም ወደ አውሮፓ ለመሸጋገር በሊቢያ አጋጣሚውን እየጠበቁ እንደሆነ ግምቶች የሚያሳዩ ሲሆን፤ አብዛኛዎቹ በሱዳን በኩል ወደ ሊቢያ የገቡ ናቸው። ከኢትዮጵያ ወደ ሊቢያ የሚሄዱ ህገ-ወጥ ስደተኞች ህጋዊ ፓስፖርት በማውጣት በመተማ እና ገዳሪፍ በሱዳን ኢምፖሪሽን በኩል የሱዳን የአንድ ወር የጉብኝት ቪዛ በቀላሉ የሚያገኙ ሲሆን፤ ከሱዳን ድንበር እስከ ካርቱም ድረስ በአውቶብስ ይጓዛሉ። ከሱዳን ድንበር አንስቶ እስከ ሊቢያ እና ከዚያም አልፎ እስከ አውሮፓ ድረስ በቅብብሎሽ የሚያዘዋውሩ ህገ-ወጥ አዘዋዋሪዎች ስደተኞቹን በማንጓዝ እንቅስቃሴ ከፍተኛ ሚና ይጫወታሉ። በካርቱም እስከ አንድ ወር ድረስ ለሚሆን ጊዜ ከቆዩ በኋላ በፒካፕ መኪና ጉዞ ወደ ሊቢያ ይደረጋል። የጉዞው ሁኔታ በጣም አስቸጋሪ ሲሆን፤ በአንድ ፒካፕ መኪና ከሰላሳ አምስት ሰዎች በላይ ታጭቀው ያለምንም ምግብና መጠጥ ለቀናት ይጓዛሉ። ከሱዳን እስከ ሰሜን ሊቢያ ድረስ ጉዞ የሚደረገው በበረሃ ውስጥ ስለሆነ በውሃ ጥም እና በረሃብ የሚሞቱ እንዳሉም ለመረዳት ተችሏል። ከሱዳን አንስቶ እስከ ሊቢያ ድረስ በየመካከሉ ተቀብለው ወደ ቀጣዩ የቅብብሎሽ ቦታ የሚያደርሱ አዘዋዋሪዎች ያሉ ሲሆን፤ አንዱ ደላላ ገንዘብ ተቀብሎ የተወሰነ ቦታ ካደረሳቸው በኋላ በማቆያ ቦታዎች አጉሮ በማስቀመጥ ለቀጣዩ አስተላላፊ በእያንዳንዱ ሰው ገንዘብ በመቀበል ያስተላልፋል። በዚህ ሁኔታ ከባርነት ባልተናነሰ መልኩ የሰዎች ግዢና ሽያጭ ይካሄዳል። በጉዞ ላይ በተለይም ሴቶች የወሲብ ጥቃት የሚደርስባቸው ሲሆን፤ በዚህም በአስተላላፊ ደላሎች እና አልፎ አልፎም ከሱዳን ወደ ሊቢያ በሚጓዙበት ወቅት በሱዳን አማጽያን የአስገድዶ መደፈር ጥቃት ይደርስባቸዋል። በጥቃቱም ለእርግዝና እና ለተለያዩ ከፍተኛ የጤና ችግሮች የሚጋለጡ ሴት ኢትዮጵያውያን ቁጥር በርካታ ነው። በጤና መታወክም ሆነ ውሃ ውስጥ በመስጠም ለህልፈተ ህይወት የሚዳረጉ እንዳሉም ይታወቃል። ለእስር የሚዳረጉትም በርካቶች ሲሆኑ፤ በእስር ቤቶቹ ውስጥ የተለያዩ በደሎች ይደርስባቸዋል።

በጥቅሉ ኢትዮጵያውያኑ በሊቢያ ያሉበት ሁኔታ አስቸጋሪ ቢሆንም ወደ አውሮፓ ለመሄድ መሞከሩ ከጊዜ ወደ ጊዜ እየጨመረ ይገኛል። ዜጎቹ ወደ ሊቢያ ከገቡ በኋላ በሚዲትራኒያን ባህር

ዳርቻ ላይ ወደሚገኙ ከተሞች ጉዞ ያደርጋሉ። ሁኔታው እስኪመቻችላቸው ድረስ በሊቢያ የተለያዩ ከተሞች ልዩ ልዩ ሥራዎችን እየሠሩ ይቆያሉ። ለባህር ላይ ጉዞው ከቤት ይዘው የሚወጡት ገንዘብ ስለሚያንሳቸው ከቤተሰብ ተጨማሪ ገንዘብ እስኪላክላቸው ወይም ሠርተው የሚያገኙት ገንዘብ እስኪጠራቀም በዚያው ቆይታ ያደርጋሉ። ለጉዞው ከ1,200-2,500 (ከአንድ ሺህ ሁለት መቶ እስከ ሁለት ሺህ አምስት መቶ) ዶላር ለመክፈል ይገደዳሉ።

ይሁን እንጂ በርካታ ዜጎች በሕገ-ወጥ መንገድ ከአገር በመውጣት ወደተለያዩ ሀገራት ለመሄድ በማሰብ ከወጡ በኋላ ያሰቡበት አገር መግባት ሳይችሉ ከጀርመን፣ ከታንዛኒያ፣ ከዛምቢያ፣ ከላቲን አሜሪካ፣ ከሊቢያ፣ ከየመን፣ ከሳዑዲ አረቢያ፣ ወዘተ... ተይዘው ይመለሳሉ። ወህኒ ቤቶች ገብተው እዛው የሚቆዩበትም ሁኔታና አጋጣሚም አለ።

1.3. የህገ-ወጥ የሰዎች ዝውውር ሰለባዎች የሚደርስባቸው ችግር

የተለያዩ መንግስታዊ ያልሆኑ ድርጅቶች በኢትዮጵያ በዓመት ከ20,000 እስከ 25,000 ዜጎች በህገ-ወጥ የሰዎች ዝውውር ተጠቂ ይሆናሉ ብለው ያትታሉ። በአብዛኛው በህገ-ወጥ የሰዎች ዝውውር ተጠቂ የሚሆኑት በዚሁ ዝውውር ስለሚደርስባቸው ሰቆቃ እውቀት የሌላቸው ሲሆኑ፣ በርካታዎቹ የሁለተኛ ደረጃ ተማሪዎች ናቸው። በጣም ጥቂቶች ደግሞ የሁለተኛ ደረጃ ትምህርታቸውን ያጠናቀቁ ናቸው። በቅርቡ የኒውዮርክ ታይምስ ጋዜጠኛ በሰሜን ኢራቅ በሚገኘው የኩርድ ግዛት ውስጥ ለሁለት ሳምንታት ስለ ህገ-ወጥ የሰዎች ዝውውር ጥናት በማካሄድ በጋዜጣው ያወጣውን ሪፖርት ፎርቹን የተባለው በሃገር ውስጥ የሚታተም ጋዜጣ እ.ኤ.አ. በጃንዋሪ 6/2008 ዓ.ም. ባወጣው ዕትሙ ላይ እንዲነበብ አድርጓል። ጋዜጠኛው ለጥናቱ ቃለ-መጠይቅ ካደረገላቸው migrant workers መካከል (ኢትዮጵያዊያንም አሉበት) ሙሉ በሙሉ ለመባል በሚያስችል ሁኔታ በአጭበርባሪ ደላሎች ተታለው ከአገራቸው የወጡና ያሉበትንም አገር የማያውቁ ጭምር እንዲጋጠሙት ዘግቧል።

"የተሻለ ሥራ፣ የኑሮ ሁኔታ እና ወዘተ... ታገኛላችሁ።" በሚሉ አጭበርባሪዎች ቃል እየተገባላቸው ወደ መካከለኛው ምስራቅ ሃገሮች የሚጓዙ ሴት ኢትዮጵያዊያን የተገባላቸው ቃል በአብዛኛው ስለማይከበር ዝቅተኛ ደሞወዝ እየተከፈላቸው በተለያዩ አነስተኛ ሥራዎች ላይ ተሠማርተው ይገኛሉ። IOM በ2004 ሪፖርቱ እንዳስታወቀው ህገ-ወጥ የሰዎች ዝውውር በአገራችን ውስጥ በከፍተኛ ፍጥነት እየጨመረ መሄዱን ይገልጻል። የተሳሳተ ግንዛቤና መረጃ ይዘው በህገ-ወጥ የሰዎች ዝውውር አማካይነት ከአገር የሚወጡ ሴቶችና ህፃናት 46% ሲሆኑ፣ 49% ደግሞ ስምንተኛ ክፍልን ያልገፉ ናቸው። ብዛት ያላቸው ደግሞ በትምህርታቸው ብዙ መግፋት ያልቻሉና ሌላ የገንዘብ ማስገኛ ምንም አማራጭ ወይም ምንጭ የሌላቸው እንደሆኑ ጥናቶች ይጠቁማሉ። የከፍተኛ ደረጃ ትምህርት የተከታተሉ ዜጎችም አልፎ አልፎ ከተጠቂዎች መካከል ይገኛሉ።

"የተሻለ የሥራ እድል እናገኛለን።" ብለው ከአገር ከሚወጡት ሴት ኢትዮጵያዊያን መካከል 83.9% በላይ የሚሆኑት በቤት ሠራተኛነት የሚያገለግሉ ናቸው። አነስተኛ ቁጥር ያላቸው ለምሳሌ 1.9%ቱ በሆቴል አስተናጋጅነት፣ 4.1%ቱ በሱቅ ጠባቂነት እና 10.1%ቱ በሌሎች የተለያዩ የሥራ

መስኮች ላይ የተሰማሩ ናቸው። ከነዚህም ውስጥ ቁጥራቸው አነስተኛ የማይባሉ በሴተኛ አዳሪነት ተሰማርተው የሚገኙ ናቸው። በአጠቃላይ ከ75.7% በላይ የሚሆኑት የህገ-ወጥ ዝውውር ድርጊት ተጠቂ እንደሆኑ በAGRINET ጥናት ተረጋግጧል።

ሴት ኢትዮጵያውያን ወደ ህገ-ወጥ ዝውውር ድርጊት ውስጥ እንዲገቡ የሚደረጉት በሦስት የተለያዩ ዓይነት መንገዶች ነው።

የመጀመሪያው ሴቶችን የተሻለ ሥራ፣ የተሻለ ደመወዝ፣ ጋብቻና ትምህርት እንደሚያገኙ እና ወደ ሌሎች ሃገሮች ለመሸጋገር እንደሚችሉ ቃል በመግባት፣ ፈቃዳቸውን በማግኘት እና (ሴቶችን) ከአካባቢያቸውና ከማህበራዊ ህይወታቸው የመነጠል ወይም በህጋዊ ሽፋን ከሃገር እንዲወጡ ማድረግ ነው።

ሁለተኛው የሥራ ውልን ማጭበርበር የሚመለከት ነው። በሥራ ቅጥር ወደ ውጭ ሃገራት የሚሄዱ ዜጎች የህገ-ወጥ ዝውውር ተጠቂ እንዳይሆኑና የተለያዩ በደሎችና የመብት ጥሰት እንዳይፈፀሙባቸው በተወሰነ ደረጃ ለመከላከል የሠራተኛና ማኅበራዊ ጉዳይ ሚኒስቴር ኢትዮጵያውያን ዜጎች በውጭ ሃገራት ለሥራ ተቀጥረው ስለሚሄዱበት ሁኔታ ባወጣው መመሪያ ላይ ሠራተኞች ስለሚገቡት የሥራ ውል ቅርጽና ይዘት የሚመለከቱ ቅድመ-ሁኔታዎችን አስቀምጧል። ነገር ግን ወደ ውጭ ለሥራ ተቀጥረው የሚሄዱ ሴት ዜጎቻችን የሥራ ውሉን በመመሪያው ላይ በተቀመጠው ቅርጽና ይዘት መሠረት በሃገር ውስጥ መፈፀም ያለባቸው ቢሆንም አብዛኛዎቹ ወደ አረብ ሃገራት የሚሄዱት ከሃገር ከመውጣታቸው በፊት የድርጊቱ አቀናባሪዎች ሴቶቹ ያለባቸውን የመረጃ እጥረት፣ የግንዛቤ ጉድለት እና ፍላጎት መጠቀሚያ በማድረግ ውሉን እንዲፈጽሙ እንደማይደርጓቸው ታውቋል። ጥቂት ውል የሚፈፀሙ ቢኖሩም በመዳረሻ ሃገሮች እንደማይፀናላቸውና ማለትም በሌላና አዲስ በአረብኛ ቋንቋ በተፃፈ ውል እንደሚተካ እና ሳይወዱ በግድ ከፈቃዳቸው ውጭ አዲሱን ውል እንዲቀበሉ የሚደረጉ መሆኑ ታውቋል።

ሦስተኛው ሴት ኢትዮጵያውያን በመዳረሻ ሃገሮች ሊኖራቸው የሚገባውን ህጋዊ የመኖሪያና የሥራ ፈቃድ እንዳያገኙ በማድረግ የሚከናወን ነው። ወደ መዳረሻ ሃገራት በሥራ ቪዛ የሚገቡ ሴት ኢትዮጵያውያን በሃገሮቹ እንደደረሱ የሥራ እና የመኖሪያ ፈቃድ እንዲያገኙ መደረግና በህጋዊ መንገድ በሃገሮቹ የመሥራትና የመዘዋወር መብታቸው ተጠብቆ መኖርና መሥራት የሚገባቸው ቢሆንም ህጋዊ ሰውነት (legal status) እንዲኖራቸው አይደረግም። የአሠሪና ሠራተኛ አገናኝ ኤጀንቶች ከፖሊስ እና የኢሚግሬሽን ሰራተኞች (immigration officers) ጋር በመተባበር እንዲሁም አሠሪዎቹ የሴቶችን ፓስፖርት በመንጠቅ የሥራ እና የመኖሪያ ፈቃድ እንዳያገኙ ስለሚያግዷቸው ሴቶቹ በመዳረሻ ሃገሮች ያላቸው ህልውና (status) ወዲያውኑ ወደ ህገ-ወጥነት ደረጃ ይቀየራል። ይህም አሠራር የሴቶችን እንቅስቃሴ ሙሉ በሙሉ በመቆጣጠር በህገ-ወጥ ዝውውር ውስጥ እንዲወድቁ የሚያደርግ ነው።

የተባበሩት መንግስታት ድርጅት እንዳስታወቀው ኢትዮጵያ የወንዶች፣ የሴቶች እና የህፃናት ህገ-ወጥ ዝውውር አንዷ ምንጭ አገር ናት። ድርጅቱ እንደገለፀው ወጣት ሴት ልጆችን በህገ-ወጥ የሰዎች ዝውውር በቁጥር ደረጃ ባይገለጽም በጅቡቲ እና በመካከለኛው ምስራቅና ባህረ-ሰላጤ አገሮች

በተለይም በቤይሩት፣ በተባበሩት አረብ ኤሚሬቶች፣ በሳውዲ አረቢያ፣ በባህሬን፣ ወዘተ... በግዳጅ በጉልበት ስራተኝነት ተሰማርተው ይገኛሉ። ጥቂት ቁጥር ያላቸው ወንዶች ደግሞ በህገ-ወጥ የሰዎች ዝውውር ከአገር ወጥተው በሳውዲ አረቢያና የባህረ-ሰላጤ ሀገራት ዝቅተኛ ደረጃ ያላቸውን ስራዎች እየሰሩ ይገኛሉ።

የተሻለ ሥራና ኑሮ ፍለጋ ከአገራቸው የሚወጡ ኢትዮጵያውያን በመዳረሻ ሃገሮች የሚኖራቸው ቆይታ እና የሥራ ሁኔታ ሆን ተብሎ ህገ-ወጥ ስለሚደረግ በተለይ ሴቶች በቀላሉ በኤጀንቶች እና በአሠሪዎቻቸው ቁጥጥር ሥር ይወድቃሉ። ይህም የአኗኗር እና የሥራ ሁኔታቸውን ሙሉ በሙሉ ስለሚወስን ማንኛውንም ዓይነት የሥራ እና የኑሮ ሁኔታ ከመቀበል ውጭ ሌላ አማራጭ አይኖራቸውም። እንዲሁም የህግ ጥበቃ እና ከሌላ ስለማያገኙ በሂደት የተለያዩ ዓይነት በደሎች ይፈፀሙባቸዋል። በመዳረሻ ሃገሮች በሴት ኢትዮጵያውያን ላይ የሚደርሱትን እነዚህን የበደል ዓይነቶች እንደሚከተለው በአራት ዋና ዋና መደቦች ከፍሎ ማየት ይቻላል።

1. የጉልበት ብዝበዛ

በመዳረሻ ሃገሮች ህጋዊ መብታቸውን እንዲያጡ የተደረጉ ሴቶች አንዱ ተጋላጭ የሚሆኑት ለተለያዩ አይነት የጉልበት ብዝበዛዎች ነው። እነዚህም የብዝበዛ ዓይነቶች debt bondage፣ የግዳጅ ሥራ፣ labour exploitation እና ባርነትንም የሚያጠቃልሉ ናቸው ።

አሠሪዎች ሠራተኞችን ለማግኘት "ከፍተኛ መጠን" ያለው ገንዘብ ለአውሮፕላን ትኬት፣ የቪዛ ወጪዎችን ጨምሮ ለኤጀንቱ "የአገልግሎት ክፍያ" አውጥተናል በሚል ሠራተኞቹን የሚመለከቱት እንደግል ንብረት ነው። ሠራተኞች ውላቸውን እናቋርጣለን ቢሉ እንኳ እስከ US \$3000 የሚደርስ ወይም የሁለት ዓመት ተኩል ደሞወዛቸውን የሚያክል ክፍያ መፈፀም እንዳለባቸው ውል እንዲገቡ ስለሚደረጉ ይህን መፈፀም እስካልቻሉ ድረስ ደግሞ ሥራቸውን መልቀቅ እንደማይችሉ እንደሚነገራቸው ዓለም አቀፉ የስደተኞች ድርጅት እ.ኤ.አ. በኖቬምበር 2006 ዓ.ም. Assessment of Trafficking in Women and Children in and from Ethiopia በሚል ርዕስ ሥር ካሳተመው ጥናት ለመረዳት ተችሏል።

በተመሳሳይ መልኩ የተጠቀሰውን የdebt bondage ዓይነት አሠራር የኒውዮርክ ታይምስ ጋዜጣን ሪፖርት በመጥቀስ Fortune ጋዜጣ እ.ኤ.አ. በጃንዋሪ 6/2008 ዓ.ም. ባወጣው ዕትሙ ላይ በግልጽ አስነብሏል። ለኤጀንቶች የሚከፈለው ገንዘብ ከፍተኛ ከመሆኑ የተነሳ መጠኑ የሠራተኞቹን የሁለት ዓመት ደሞወዝ የሚስተካከል ነው። ይህን ክፍያ ለኤጀንቶች ለመፈፀም ሠራተኞች በከፍተኛ የወለድ መጠን ገንዘብ ስለሚበደሩና ደሞወዛቸው ወለዱን በመክፈል ላይ ብቻ ስለሚውል በተግባር ሲታይ ያለ ደመወዝ በነፃ እንዲሠሩ የሚገደዱ መሆኑን ጋዜጣው ዘግቧል።

ሌላው ብዝበዛ labour exploitation ነው። በመካከለኛው ምስራቅ የመዳረሻ ሃገሮች በሴት ሠራተኝነት ተሰማርተው ከሚገኙ ኢትዮጵያውያን ሴቶች መካከል 57.5% የሚሆኑት በቀን ከ9-16 ሰዓታት፣ 14.6%ቱ ደግሞ በቀን ከ16 ሰዓታት በላይ ያለዕረፍት እንዲሠሩ የሚገደዱ መሆኑን AGRINET ካደረገው ጥናት ለመረዳት ተችሏል።

በዱባይ እና በቤይሩት ከሚገኙት የኢትዮጵያ ቅንሳላ ጄኔራል ጽሕፈት ቤቶች እና በኩዌት ከሚገኘው የኢትዮጵያ ኤምባሲ የተገኙ መረጃዎች አብዛኛዎቹ ኢትዮጵያውያን ሴት የቤት ሠራተኞች በቀን ከ16 ሰዓታት በላይ ያለ ዕረፍት የሚሠሩ መሆኑን የሚያረጋግጡ ናቸው።

የዓለም አቀፉ የስደተኞች ድርጅት ባካሄደው ጥናት መሠረት በቀን ከ18 ሰዓታት በላይ በተከታታይ ለሦስት ዓመታት ያለዕረፍት የሚሠሩ የቤት ሠራተኞች እንዲጋጠሙና 40% የሚሆኑት ሴቶች የቤት ሠራተኞች ምንም ዓይነት ዕረፍት እንደማይሰጣቸውና የሥራ እና የኑሮ ሁኔታቸውም ከባርነት ጋር የሚቀራረብ መሆኑን ለመረዳት ተችሏል።

በቤት ሠራተኝነት የሚቀጠሩ ሴቶች «በሥራ ውላቸው» መሠረት ሰብዓዊ መብታቸው ሳይነካ በቀጣሪያቸው ቤት ሥራቸውን በአግባቡ ማከናወን እንዳለባቸው ይጠበቃል። አብዛኛው የቤት ሠራተኞች ግን በአሠሪዎቻቸው ቤት እንዲያከናውኑ ከሚገደዱበት እረፍት የለሽ የሥራ ጫና በተጨማሪ ለአሠሪዎቻቸው ዘመዶች እና ጓደኞች በውስት እየተሠጡ ያለፈቃዳቸው ጉልበታቸውን በነፃ እንደሚበዘበዙ ታውቋል። ከሦስት የቤት ሠራተኞች መካከል ሁለቱ ወይም 66 ከመቶ በላይ የሚሆኑት የግዳጅ ሥራ (forced labour) ላይ እንደሚሠማሩ የዓለም አቀፉ የስደተኞች ድርጅት ካካሄደው ጥናት ለማወቅ ተችሏል።

ከላይ በዝርዝር ከተጠቀሱት የጉልበት ብዝበዛ ዓይነቶች በተጨማሪም ከባርነት (slavery) ጋር ተመሳሳይ የሆነ ድርጊት በሴት የቤት ሠራተኞች ላይ ተፈፃሚ ይደረጋል። የቤት ሠራተኞቹ «በውላቸው» መሠረት ሊከፈላቸው የሚገባውን አነስተኛ የደመወዝ መጠን በተለያዩ ሰብብ አስባቦች የመቀነስ፣ በወቅቱ አለመክፈል፣ ያለደመወዝ እንዲሠሩ በሃይል በቁጥጥር ሥራ መያዝ፣ ከሚሠሩበት ቤት ግቢ እንዳይወጡ ማገድ፣ ለሥራ እስካልተፈለጉ ድረስ በአንድ ክፍል ውስጥ ብቻ ተቆልፎባቸው እንዲቀመጡ ማድረግ፣ ወዘተ... እና በተለይም በዓለም አቀፉ የስደተኞች ድርጅት ጥናት መሠረት በመዳረሻ ሃገሮች ሴቶችን የሚቀበሉ ኤጀንቶች እና አሠሪዎች ሴቶቹን ከሥራ ኮንትራት ውላቸው ውጭ የተሻለ ገንዘብ ከፍሎ የሚወስዳቸው ሌላ ግለሰብ ካገኙ አሳልፈው እንደ ዕቃ የሚሸጧቸው መሆኑ ተረጋግጧል።

2. አካላዊና ሥነ-ልቦናዊ ጥቃት

በመካከለኛው ምስራቅ ሀገሮች የቤት ሠራተኛ ሆነው የሚያገለግሉ ሴት ኢትዮጵያውያን የተለያዩ ዓይነት አካላዊ እና ሥነ-ልቦናዊ ጥቃቶች እንደሚፈፀሙባቸው ይታወቃል። ጥቃት ፈፃሚዎቹ ሴት አሠሪዎች፣ ወንድ አሠሪዎች፣ የአሠሪና ሠራተኛ አገናኝ ኤጀንቶች እና ፖሊሶችም ጭምር እንደሆኑ የተለያዩ መረጃዎች ያመለክታሉ።

ስድብ፣ ማግለል፣ የመመገቢያ ዕቃዎችን መለየት፣ ትርፍራፊ ምግብ መስጠት፣ በተደጋጋሚ የጤና ምርመራ እንዲያደርጉ ማስገደድና ሌሎችም ድርጊቶች በስነ-ልቦናዊ ጥቃት ውስጥ የሚካተቱ ሲሆኑ፣ ድብደባ፣ የአካል መጉደል፣ በቂ ምግብ እንዳያገኙ መከልከል፣ አመቺ የማረፊያ ቦታ አለመስጠት፣ እረፍት አለመስጠት፣ ከሰው እንዳይገናኙ በቤት ውስጥ ለረጅም ጊዜ መቆለፍ፣ ግድያ እና የመሳሰሉት በአካላዊ ጥቃት ውስጥ የሚካተቱ ናቸው። AGRINET ባደገው ጥናት በመካከለኛ

ው ምሥራቅ ሀገሮች ከሚገኙት የቤት ሠራተኞች መካከል 45% የሚሆኑት በሥራ ቦታቸው ላይ አካላዊ ጥቃት የሚፈፀምባቸው እና ከነዚህም ውስጥ 22.8% የሚሆኑት ጥቃቱ በተደጋጋሚ የሚደርስባቸው መሆኑን ለማወቅ ተችሏል። ከጥቃት ፈፃሚዎቹ አንፃር ደግሞ 69.7% ጥቃት የሚፈፀመው በቤት አሠሪዎች ሲሆን፤ 15.2% ጥቃት ደግሞ የሚፈፀመው በአሰሪና ሠራተኛ አገናኝ ኤጀንቶች እንደሆነ ታውቋል።

የቦሌ ዓለም አቀፍ አውሮፕላን ማረፊያ quarantine office እንደዋቢ በመወሰድ የዓለም አቀፉ የስደተኞች ድርጅት ባደረገው ጥናት እ.ኤ.አ ከ1996 እስከ 1999 ዓ.ም. ድረስ 67 ኢትዮጵያውያን ሴቶች ከመካከለኛው ምሥራቅ አገራት አስክራናቸው በአውሮፕላን እንደመጣ ታውቋል። በተመሳሳይ መልኩ እ.ኤ.አ. ከ1999 እስከ 2005 ዓ.ም. ድረስ ባለው ጊዜ ከጄ.ዳ 58፣ ከዱባይ 21 እና ከቤይሩት 50 ሴት ኢትዮጵያውያን አስክራን በአውሮፕላን እንደመጣ ታውቋል።

የሁሉም የሞት ምክንያቶች እራስን በመስቀል፣ ከፎቅ በመወርወር እና በጦር መሣሪያም ጭምር እራስን በማጥፋት እንደሆነ ከአስክራኖቹ ጋር የመጡ የሞት ማረጋገጫ ሰርተፍኬቶች ያስረዳሉ። ነገር ግን የአስክራኖቹ ሁኔታ ሲታይና ከተመሳሳዮች ጋር ከሚደረግ ውይይት ለመረዳት እንደሚቻለው በእርግጥም በሚደርስባቸው ጥቃት ማለትም ስድብ፣ ማንቋሽሽ፣ አስገድዶ መድፈር፣ ዛቻና ማስፈራሪያ ወዘተ... ብዛት የተነሳ የራሳቸውን ህይወት የሚያጠፉ ቢኖሩም አብዛኛዎቹ ግን ግድያ የተፈፀመባቸው ሊሆኑ እንደሚችሉ አጠራጣሪ ሁኔታዎች ታይተዋል።

በሌላ በኩል ደግሞ በአሠሪዎቻቸው ሥር እያሉ ከሚሞቱት ውጭ እና በየእስር ቤቱ እራሳቸውን አጥፍተዋል ተብለው ከሚሞቱት በተጨማሪ «በአሠሪዎቻቸው እየተገደሉ ነው» የሚባሉ ኢትዮጵያውያን አስክራናቸው በተለያዩ ቦታዎች እየተጣለ እንደሚገኝ ከኤምባሲዎቻችን በተለይም ከቤይሩት የኢትዮጵያ ቆንስላ ጄኔራል ጽሕፈት ቤት በተለያዩ ጊዜ የተላኩ መረጃዎች ያመለክታሉ።

3. የወሲብ ጥቃት

በቤት ሠራተኝነት የተሠማሩ ሴቶች ከሥራው ፀባይ አንፃር በአሠሪዎቻቸው ቁጥጥር ሥር መሆናቸው ለጾታዊ ጥቃት በቀላሉ እንደሚያጋልጣቸው ይታወቃል። የዓለም አቀፉ የስደተኞች ድርጅት የወሲብ ጥቃትን በተመለከተ በጥናቱ ላይ ካሰፈረው መረጃ ለማየት እንደሚቻለው በመካከለኛው ምሥራቅ በቤት ሠራተኝነት ተቀጥረው ከሚሰሩ ሴት ኢትዮጵያውያን መካከል 43.7%ቱ አስገድዶ መድፈር የሚደርስባቸው ሲሆኑ፤ የተቀሩት ደግሞ የተለያዩ ዓይነት የወሲብ ጥቃቶች እና ትንኮሳዎች የሚፈፀሙባቸው መሆኑ ታውቋል።

ከጥቃት ፈፃሚዎች መካከል 58% ወንዶች ቀጣሪዎች፣ 29.6% ሴቶች ቀጣሪዎች እና 9.9% የአሠሪና ሠራተኛ አገናኝ ኤጀንቶች ሲሆኑ፤ 2.5% የሚሆኑት ደግሞ በፖሊስ ጣቢያና በእስር ቤቶች በፖሊሶች ጭምር የወሲብ ጥቃት የሚፈፀምባቸው ናቸው። ከነዚህም መካከል 56.9%ቱ በተደጋጋሚ እንደሚጠቁ ታውቋል።

በአጠቃላይ እነዚህ ሴቶች ባለማቋረጥ የሚደርስባቸውን የጉልበት ብዝበዛ፣ አካላዊና ሥነ-ልቦናዊ ጥቃት እና የወሲብ ጥቃት እና ብዝበዛ መቋቋም ሲያቅታቸው የተወሰኑት እራሳቸውን የሚያጠፉ ሲሆን፣ የተቀሩት ደግሞ ከመኖሪያ አካባቢያቸው ጠፍተው ለመሄድ የሚገደዱ መሆኑ ታውቋል።

ነገር ግን ከተቀጠሩበት አካባቢ ጠፍቶ መሄዱ በራሱ ለውስብስብ ችግርና ለዝሙት ሥራ እንደሚያጋልጣቸው ሎራት የተባሉ ተመራማሪ ድርጊቱን በተመለከተ እ.ኤ.አ. ማርች 2004 ዓ.ም. ካደረጉት ጥናት ለመረዳት ይቻላል። ከሥራ ቦታቸው ጠፍተው የሚሄዱ ሴቶች በመጀመሪያ በሀገሩ ውስጥ ያላቸው ቆይታ ፓስፖርታቸውን በመንጠቅ፣ የሥራ ፈቃድ እና የመኖሪያ ፈቃድ እንዲያገኙ ሆን ተብሎ ህገ-ወጥ እንዲሆን ስለተደረገ በመንገድ ላይ ፖሊስ ካገኛቸው በቀጥታ ወደ እሥር ቤት እንዲገቡ የሚደረጉ ሲሆን፣ በሌላ በኩል ደግሞ "በኢትዮጵያውያን" ደላሎች እጅ ከወደቁ ወደ ሴተኛ አዳሪነት እንደሚያስማሯቸው በሌሎች እጅ ከወደቁ ደግሞ የወሲብ ብዝበዛ እንደሚፈጽሙባቸው፣ ለዚሁ ተግባርም አሳልፈው የሚሰጧቸው እንዳሉ ታውቋል። በዚሁም ምክንያት በአሁኑ ወቅት በመካከለኛው ምሥራቅ ውስጥ ከሚኖሩት ብዛት ካላቸው ኢትዮጵያውያን መካከል በ10 ሺህዎች የሚቆጠሩ በሴተኛ አዳሪነት ተግባር ላይ የተሰማሩ ሲሆን፣ ከነዚህም ውስጥ ጥቂት የማይባሉ ሴቶች የወሲብ ብዝበዛ የሚፈፀምባቸው እንደሆነ ከኤምባሲዎቻችን ከተላኩ የተለያዩ ሪፖርቶች ለመረዳት ይቻላል።

4. የአድሎክዊ ድርጊቶች

በህገ-ወጥ የሰዎች ዝውውር ውስጥ የወደቁ ሴት ኢትዮጵያውያን ለተለያዩ የአድሎክዊ ድርጊቶች የተጋለጡ ናቸው። የሚፈፀሙባቸው የአድልኦ ድርጊቶች የሚመነጩት ከመዳረሻ ሃገሮች ህግና የህግ አፈፃፀሙ ላይ ባለው ችግር ነው።

በአብዛኛው የመካከለኛ ምስራቅ ሃገሮች የቤት ሠራተኝነት የስራ መስክ በየሃገሮቹ የlabour law ውስጥ የተካተተ ባለመሆኑ በቤት ሠራተኝነት የሚሠማሩ ሴት ኢትዮጵያውያን ህጉ የሚፈቅደውን ጥቅምና የህግ ጥበቃ ለምሳሌ ዝቅተኛ የደመወዝ መጠን፣ የሥራ ዋስትና፣ የሥራ መልቀቂያ ካማ፣ የጤና ኢንሹራንስ፣ የዕረፍት ፈቃድ፣ አመቺ የሥራ ቦታና የኑሮ ሁኔታ እና የመሳሰሉትን እንዲያገኙ ምክንያት ሆኗል።

በተጨማሪም ድብደባ፣ የአካል ማጉደል፣ አስገድዶ መደፈር፣ የደመወዝ መከልከል፣ የመጓጓዣ ሰነዶች መነጠቅ እና ሌሎችም ዓይነት በደል የሚደርስባቸው ሴቶች በህግ ፊት ቀርበው አቤቱታቸውን የሚያሰሙበትና ፍትሕ የሚሹበት ሁኔታ በእጅጉ አዳጋች ነው።

አልፎ አልፎ ተጨባጭ ማስረጃ ይዘው በህግ ፊት የሚቀርቡ ቢኖሩም ፍትሕ ሲሠጣቸው አይስተዋሉም። የሕግ አስፈፃሚዎች በደል ደረሰብን ለሚሉ ፍትሕ እንዲያገኙ ከመርዳት ይልቅ ተበዳዩቹን የሃገሪቱን immigration ሕግ እንደጣሱ illegal aliens በመቁጠር ወደ እስር ቤት እንደሚያስገቧቸውና ከሃገርም እንደሚያስወጧቸው የሚታወቅ ነው። ነገር ግን በThe International Convention on the Protection of the Rights of All Migrant Workers and Members of Their Families

የመዳረሻ ሃገሮች የmigrant workers መብት የመጠበቅ ግዴታ እንዳለባቸው ተቀምጧል። በኮንቬንሽኑ ከተከበሩ መብቶች መካከልም ዋና ዋናዎቹ፡-

- የmigrant workers የሥራ ሁኔታ ከመዳረሻ ሃገር ዜጎች እኩል የመታየት መብት፤
- ያለፍርድ ቤት ትዕዛዝ ከሃገር ያለመባረር መብት፤
- በሕግ ፊት ቀርበው አቤት የማለት ወይም ጉዳያቸውን የመደመጥ መብት፤
- የመጓጓዣ ሰነዶቻቸውን ያለመነጠቅ መብት፤
- በፈለጉበት ጊዜ ወደ ሃገራቸው የመመለስ መብት እና የመሳሰሉት ናቸው።

በአጠቃላይ በህገ-ወጥ መንገድ የሚወጡት ዜጎች ለተለያዩ የመብት ጥሰቶች፣ እንግልትና አደጋ የሚጋለጡ ሲሆን፣ ይህንን በተመለከተ በ1998 ዓ.ም. በቀይ ባሕር ወደ የመን በተደረገው ሕገ-ወጥ ጉዞ በአንድ ሳምንት ውስጥ ብቻ 48 ዜጎቻችን ባህር ውስጥ ሰጥመው የሞቱ ሲሆን፣ ከ500 በላይ የሚሆኑት የመን ከገቡ በኋላ ታስረዋል። በሌላ በኩልም በ1999 ዓ.ም. ከኢንተርፖል በተገኘ መረጃ በታንዛኒያ ቁጥራቸው 300 የሚሆኑ ዜጎቻችን ድንበር በማቋረጥ ወደ ደቡብ አፍሪካ ለመሄድ ሲሞክሩ ተይዘው በእስር ላይ መሆናቸው ታውቋል። በ2001 ዓ.ም. በተገኘ መረጃ ቁጥሩ ወደ 1,061 እንዳደገ ለማወቅ ተችሏል። በአጠቃላይ ከምስራቅ አፍሪካ ወደ ደቡብ አፍሪካ በሚደረገው ፍልሰት ዜጎች በርካታ ኪሎ ሜትሮችን በእግራቸው ለመጓዝ የሚገደዱ ሲሆን፣ በመካከሉም በአውራጃዎች ትንኮሳና ጥቃት፣ ሴቶቹም ሆነ ወንዶቹ ላይ የአስገድዶ መደፈር፣ የንብረት መዘረፍ፣ የረሃብና ጥማት፣ በጎርፍ የመወሰድና የመስጠም፣ እስራት፣ የአካልና አዕምሮ ጉዳት፣ ሞት፣ እንዲሁም ሌሎች ዘርፈ-ብዙ ችግሮች ያጋጥሟቸዋል። በሌላ በኩል ደግሞ መዳረሻና መሸጋገሪያ አገራት ላይ ተስፋ በመቁረጥ ስሜት የአገርን ስምና ገጽታ በሚያጎድፉ ተግባራት (ማለትም የተለያዩ ወንጀሎችን መፈጸም፣ የልመና ስራ ላይ መስማራት፣ ወዘተ...) ላይ ይሰማራሉ። ተመሳሳይ ችግሮች በዚምባብዌ፣ ጅቡቲ፣ ሱዳን፣ የመን፣ ኩዌት፣ ኬንያ፣ ወዘተ... አገሮች የሚስተዋሉ ሲሆን፣ በአካባቢዎቹ በሚገኙ ሚሲዮኖች የዕለት ተዕለት ስራ ላይ ጫና ከመፍጠራቸውም በላይ በአገር ገጽታ ግንባታና በአጠቃላይ በውጭ አገራ በሚሰሩ የገጽታ ግንባታና የዲፕሎማቲክ ስራዎች ላይ አሉታዊ ተጽዕኖ እያሳረፉ ይገኛሉ።

2. የችግር መንስዔዎች (ምክንያቶች)

2.1. የኢትዮጵያ ማህበራዊና ኢኮኖሚያዊ ሁኔታ

ድህነትና ስራ አጥነት

ትክክለኛነቱ ምን ያህል እንደሆነ በጥናት ባይረጋገጥም አብዛኛው ከኢትዮጵያ በህገ-ወጥ የሰዎች ዝውውር የሚጠቁ ማህበራዊና ኢኮኖሚያዊ ችግርን እንደ መጀመሪያ ምክንያት ሲጠቅሱ በዚሁ ሁኔታ የሚሄዱት ሰርተው ቤተሰብን ለመርዳት እንደሆነ ሲናገሩ ይደመጣሉ። 80% የሚደርሱት ኢትዮጵያ በሚኖሩበት ጊዜ ስራ የሌላቸው እንደነበረ ይገመታል። በጠቅላላ በአብዛኛው ለህገ-ወጥ የሰዎች ዝውውር የተጋለጡት የድህ ቤተሰብ ልጆች እንደሆኑም ይገለጻል። ሆኖም ግን በእርግጥ እነዚህ በ10 ሺዎች ገንዘብ ከፍለው እየወጡ ያሉት የህብረተሰቡ አባላት በጣም ድህ ተብለው ሊቆጠሩ ይችላሉ ወይ? የሚል ክርክር በህብረተሰባችን ዘንድ እየተነሳ ይገኛል። ይሁን እንጂ አንዳንድ ጊዜ በሀገር ውስጥ የተመቻቸ ኑሮ ያላቸውም ቢሆኑ ለዚህ ህገ-ወጥ ድርጊት ሲዳረጉ እና ሰለባ ሲሆኑ ይታያል። ያም ሆኖ ኢትዮጵያ ድህነትን ለማስወገድ ከፍተኛ ሩጫ ላይ ብትሆንም ከፍተኛ ስራ አጥነትና ደህነት በመኖሩ ምክንያት የተሻለ ስራ ፍለጋ በሚል ዜጎች ውጭን እንዲያስቡና የማንኛውም ህገ-ወጥ ድርጊት ተጠቂ እንዲሆኑ የሚያደርጋቸው መሰረት እንዳለ አሁንም ቢሆን ይስተዋላል።

የህብረተሰቡ የተሳሳተ ግንዛቤ

አንዳንድ የህብረተሰባችን አባላት በአካባቢያቸው ነዋሪ የነበሩ ዜጎች ውጭ አገር ወጥተው ሰርተው በመመለስ የራሳቸውንና የቤተሰቦቻቸውን ኑሮ ሲያሻሽሉ በመመልከትና ለቤተሰባቸው በሚልኩት የውጭ ምንዛሪ በመማረክ እንደነሱ ለመሆን ያስባሉ። ነገር ግን እነዚህ ጥቂቶች እዚህ ደረጃ ላይ ለመድረስ ምን ዓይነት መከራ እንዳሳለፉና አሁንም በምን ዓይነት ችግር ውስጥ እንደሚገኙ ተጨባጭ መረጃ የላቸውም። ከዚህ በላይ ደግሞ በጉዞ ላይ የተደፈሩ፣ ተይዘው የታሰሩ፣ የጠፉ፣ የሞቱ፣ ወዘተ... እናዳሉም አያውቁም። ስለዚህም እነዚህ የህብረተሰባችን አባላት በዚህ ሁኔታ ላይ የተሳሳተ ግንዛቤ በመውሰድ፣ በማወቅም ሆነ ባለማወቅ ያልፍልኛ በሚል ስሜት ብቻ እንዲሁም ውጭው ዓለም አልጋ በአልጋ እንደሆነና ወርቅ የሚታፈስበት እንደሆነ አድርጎ የመውሰድ ዝንባሌ በማሳየት የራሳቸው ልጆችና ሌሎች የችግሩ ገፈት ቀማሽ እንዲሆኑ አስተዋጽኦ ሲያደርጉ ይስተዋላሉ።

ሰዎችን ሕገ-ወጥ በሆነ መንገድ ከአገር የሚያስወጡ ሰዎች፣ ኤጀንቶች፣ ደላሎች፣ ድርጅቶች፣ ወዘተ... ላይ አስፈላጊውን ክትትል በማድረግ ሕጋዊ እርምጃ ለመውሰድ የሕብረተሰቡ/የተጎጂው ተሳትፎ (ህገ-ወጥ ድርጊቱንና ህገ-ወጦችን አስመልክቶ ለሚመለከተው አካል ጥቆማ በማድረስ፣ ወላጆች ልጆቻቸው ወደዚህ አስከፊ ሁኔታ እንዳይገቡ ምክር በመለገስና ተገቢውን ክትትል በማድረግ፣ የዕድሮችና የሃይማኖት መሪዎች/አመራሮች አባላቸውንና ምዕመናኑን በጉዳዩ ዙሪያ ተገቢውን ግንዛቤ በማስጨበጥ፣ ወዘተ...) ዝቅተኛ መሆንና ከዚሁ ጋር በተያያዘ በተለይ የህገ-

ወጥ ዝውውሩ ሰለባ የሆኑ ዜጎች በደል ያደረሰባቸው አካል እንዲጠየቅ ያለመፈለግ ወይም ወንጀለኞች ለሕግ እንዲቀርቡ ከማግዝ ይልቅ በእርቅ ለመጨረስ የሚያደርጉት ጥረት ወንጀሉን ለመግታት በሚደረገው ጥረት ላይ አሉታዊ ተጽእኖ እያሳደረ ይገኛል።

አብዛኛዎቹ ዜጎች ወደ ውጭ አገር ለሥራ በሚሄዱበት ወቅት አገር ቤት ያለውን አሰራር፣ ህግ፣ በውጭ አገራት ያሉት በጎና መጥፎ ጎኖች ምን እንደሆኑ ያለማወቅና ስለሚሄዱበት ሀገር የአሰሪና ሠራተኛ ሕግ፣ የኢምፖርሽን ሕግ፣ ስለሚሄዱበት ሀገር ሕዝብ አኗኗር፣ ባሕል፣ ወዘተ... ያላቸው ዕውቀትና ግንዛቤ አናሳ መሆን፣ እንዲሁም ለሚሰሩት ስራ አስፈላጊው ክህሎት የሚጎድላቸው መሆን፣ አብዛኛዎቹ ለስራ ብለው ወደ ውጭ አገራት የሚወጡ ዜጎች ስለሚፈጽሙት የኮንትራት ውል ይዘት ትክክለኛና በቂ መረጃና ግንዛቤ የሌላቸው መሆኑ ችግሩን እያባባሰ ይገኛል።

በችግሩ ዙሪያ ግንዛቤ ከማስጨበጥ አንጻር የብዙሃን መገናኛ ሚና ከፍተኛ ቢሆንም በእነዚህ የመገናኛ አውታሮች የሚቀርበው ሃሳብ የበሰለ አለመሆን፣ የሚቀርቡት አንዳንድ ፕሮግራሞችም እንኳ ተከታታይነት የሚጎድላቸው መሆን፣ እንዲሁም ጋዜጠኞችም ስለ ሕገ-ወጥ የሰዎች ዝውውርና ድንበር ማቋረጥ ችግር ስፋት፣ ጥልቀትና እንዲሁም በዘርፉ ስላሉት ሕጎች ያላቸው ግንዛቤ አናሳ መሆን እንዲሁም ሕገ-ወጥ ዳላሎች እኩይ ተግባራቸውን የሚያጋልጥና የሚያሳፍራቸው ጠንካራ ሚዲያ ባለመኖሩ በቁጥርና በእንቅስቃሴ አቅጣጫ እንዲበራከቱና እንደፈለጋቸው እንዲፈነጨ በር እየከፈተላቸው ይገኛል።

አገር ውስጥ ያለውን የሥራ ዕድል አለመገንዘብ

በአሁኑ ጊዜ አገራችን በተያያዘችው የልማት ጎዳና ከፍተኛ የሚባል የስራ ዕድል እየተፈጠረ የሚገኝ ሲሆን፣ ህብረተሰቡም ከልማቱ ተጠቃሚ እንዲሆን የተለያዩ ምቹ ሁኔታዎች እየተፈጠሩ ይገኛሉ። በተለይ ወጣቶች በስፋት በሚታየው የግንባታ ስራ ላይ በጊዜያዊነትም ሆነ በቋሚነት ተቀጥረው ለመስራት እንዲችሉና በማህበር ተደራጅተውም በመረጡት የስራ ዘርፍ (ጥቃቅንና አነስተኛ ኢንዱስትሪዎችን ጨምሮ) ተሰማርተው ተጠቃሚ እንዲሆኑ እየተደረገ ይገኛል። ይህን መረጃ ሁሉም በስፋት የሚያውቀው ባለመሆኑ እንዳንድ የህብረተሰቡ አባላት ጥሪታቸውን አሟጠው በመሸጥና ሲያንሳቸውም በመበደር ጭምር ልጆቻቸውን ወደ ውጭ አገራት በህገ-ወጥ መንገድ ጭምር ለስራ ይልካሉ።

2.2. የህገ-ወጥ ድርጊቱ ተዋናዮች መበራከት

በአጠቃላይ ሲታይ ወደ ውጭ አገር በሚደረገው የሰዎች ዝውውር በብዛት የሚሳተፉት ህገ-ወጥ ደላሎች፣ ውጭ ኖረው የተመለሱ ዜጎች፣ ውጭ ዘመድ ያላቸውና በየጊዜው በተለያዩ ጉዳዮች የሚመላለሱ የጉዞ ወኪሎች ናቸው። በዚህ ረገድ በዓለም አቀፍ የስደተኞች ድርጅት በተደረገው ጥናት መሠረት ዜጎች ለስራ ወደ ውጭ አገራት ሲወጡ 35.2 በመቶ የሚሆኑት አገር ውስጥ ባሉ ሕገ-ወጥ ደላሎች፣ 20.4 በመቶ ውጭ በሚኖሩ ዜጎች ቤተሰቦች፣ 15.3 በመቶ በጓደኞች፣ 10.9 በመቶ የሚሆነው ውጭ አገር ባሉ ደላሎች፣ 10.9 በመቶ በሕጋዊ የግል ሥራና ሰራተኛ አገናኝ ኤጀንሲዎች እንዲሁም 7.4 በመቶ በሌሎች አማካኝነት እንደሆነ ለማወቅ ተችሏል። እነዚህና ሌሎች የችግሩ ተዋናዮች እንደሚከተለው ተዘርዝረው ታይተዋል።

ህገ-ወጥ ደላሎች

ከህጋዊ የቪዛ አይነቶች ውጭ ዜጎችን የተለያዩ ቪዛዎችን ከህገ-ወጥ ደላሎች በመግዛት ወደ ተለያዩ አገራት በመሄድ ላልተፈለገ እንግልትና የጉልበት ብዝበዛ በመዳረግ ላይ ይገኛሉ። በተቀባይ ሀገር የሚፈለገው ቅድመ ሁኔታ ካልተሟላ በስተቀር የሥራ ቪዛ ስለማይሰጥና የቱሪስት ቪዛ ማግኘት ቀላል በመሆኑ ህገ-ወጥ ደላሎች በተለይ የቱሪስት ቪዛን በስፋት ይጠቀሙበታል። ደላሎቹ ህገ-ወጥ ስራውን አልፎ አልፎ ውጭ ከሚኖሩ ዘመዶቻቸው ጋር በመሆን በቅብብሎሽ እንደሚሰሩት መረጃዎች ይጠቁማሉ።

ደላሎች ለሠራተኞቹ የሀሰት ተስፋ እንዲሁም ስለሚሄዱበት ሀገር የተሳሳተ መረጃ በመስጠት፣ የሥራ ውላቸውን ፈቃድ ባላቸው ኤጀንሲዎች አማካኝነት በማስፈረምና ቪዛ እንዲመቻቸላቸው በማስደረግ፣ አገር ቤት ባሉ ደላሎች አማካኝነት ወደ ሱዳንና አጎራባች ሀገራት እንዲሁም የመካከለኛው ምስራቅ አገራት የሚያስገባ የጉብኝት ቪዛ በመስጠት ዜጎች እንዲወጡ በማድረግ ችግሩን እያባባሱና እያወሳሰቡ ይገኛሉ። በእነዚህ ቪዛዎች ትክክለኛነት ላይ የሚደረገው ፍተሻ ልል መሆኑም ህገ-ወጦች ዜጎችን ያለምንም ችግር በአየር ትራንስፖርት ጭምር ማስወጣት እንዲችሉ እያገዘ ይገኛል።

በዚህ አገልግሎት አማካኝነት ከ1995 እስከ 1998 ዓ.ም. ድረስ በአማካይ 3,900 ሰዎች በዓመት ከኢትዮጵያ ለሥራ ወደተለያዩ አረብ ሀገራት የሥራ ውላቸውን በማስመዝገብ እንደወጡ የተገኙ መረጃዎች አሳይተዋል። በሌላ በኩል ደላሎቹ በዘረዘሩት መረቦች አማካይነት ዜጎችን ከሚነሱባቸው አካባቢዎች ጀምሮ እስከ ኬላ መውጫዎች በማድረስ ለሚሰጡት አገልግሎት እስከ 5000 እና ከዛም በላይ ብር ያስከፍላሉ። በሌላ በኩል ዜጎች ወደ አረብ አገራት ህገ-ወጥ ጉዞ ለማድረግ በአንድ ሰው ከ1000 እስከ 7000 ብር ለደላሎች የሚከፍሉ ሲሆን፣ የተወሰኑት ደግሞ ክፍያ ሳይከፍሉ ወደ አገራቱ ተጉዘው በደረሱበት አገር ተቀጥረው እየሰሩ እንዲከፍሉ ይደረጋል።

በዚህ ህገ-ወጥ ድርጊት ላይ ተሳትፈው የሚገኙ ደላሎች በአዲስ አበባ ውስጥ ብቻ ቁጥራቸው በትንሹ 1000 እንደሚደርስ መረጃዎች ይጠቁማሉ። በእነዚህ ሕገ-ወጥ ደላሎች ላይ የሚወሰደው እርምጃ የላላ፣ ከአስተማሪነቱ ይልቅ አበረታች ወይም ወንጀለኞች “ምንም አንሆንም” በሚል ስሜት ለተጨማሪ ህገ-ወጥ ድርጊት የሚገፋፋ እንዲሁም ተበዳዮችም ይህን ድርጊት የፈፀሙባቸውን አካላት ወደ ህግ ፊት አቅርቦ ለማስቀጣት ተስፋ የሚያስቆርጥ ሆኖ ይገኛል። እንዲሁም የወንጀል ጥቃቱ ሰለባ ለሆኑ ዜጎች ተገቢውን የሞራል ድጋፍ እና እርዳታ ለመስጠት የሚያስችል ወጥነት ያለው የአሰራር ስርዓት አለመዘርጋቱ፣ ምስክሮችና ተበዳዮች የሚሰጣቸው የሕግ ከለላ አለመኖር ወይም ዝቅተኛ መሆኑ ለችግሩ መስፋት አስተዋጽኦ እያደረገ ይገኛል።

ሕገ-ወጥ ደላሎች የሚጠቀሟቸውን ሕገ-ወጥ መንገዶችና የረቀቁ ሰነዶችን ለመመርመር የሚያስችል የሰለጠነ የሰው ሃይል ማብቃት አለመቻሉም አሉታዊ ተጽዕኖ እያሳደረ ይገኛል።

ከዚህ ሌላ በተለይ በመንግስታዊ የስራ ስምሪት አገልግሎት አማካይነት ውጭ ሀገር መንቀሳቀስ የሚጀምሩ የሥራ ውሎች ሲፈረሙ የቀጣሪው፣ ሥራውን ያገኘው ሰው (“ዘመድ”) ማንነት፣ ወዘተ... በትክክል የማይጣራና የማይጸድቅ መሆኑ ሕገ-ወጥ ደላሎች ሥልታቸውን

በመቀያየር እንዲበራከቱ እያደረገ ይገኛል። ከዚሁ ጋር በተያያዘ የሥራ ኮንትራት ለመፈራረም ቀጣሪው የሚጠየቀው ክፍያ ከፍተኛ ነው። በሚል ቅሬታ ቀጣሪዎች ይህንን ላለመክፈል ጉልበት በርካሽ ዋጋ ወደሚገኝበት ሕገ-ወጥ መንገድ እንዲሄዱ የሚገፋፋቸው በመሆኑ ህገ-ወጥነት እንዲስፋፋ እያደረገ ይገኛል። እንዲሁም የሥራ ስምሪት ገበያውን ከማረጋጋት፣ ሕገ-ወጥ ደላሎችን ከመቆጣጠር እንዲሁም ተፎካካሪነትን ከማበረታት አኳያ ሥራ ላይ እንዲውል በተደረገው መንግስታዊ የስራ ስምሪት አገልግሎት ዜጎች በ“ዘመዶቻቸው” አማካይነት ስራ እንዲያፈላልጉ የተፈቀደ ቢሆንም በ“ዘመድ” ስም ሕገ-ወጥ ደላሎች እየተስፋፉ ይገኛሉ።

በህገ-ወጥ ድርጊቱ ተጠቂ ሆነው ወደ አገር ቤት የሚመለሱ ዜጎች ከህብረተሰቡ ጋር ተቀላቅለው ከመጥፋታቸው በፊት በሚቻለው መንገድ (ለምሳሌ በአየር መንገድ፣ ወዘተ... ሲገቡ) አግኝቶ የተመለሱበትን ምክንያት፣ ያጋጠማቸውን ችግርና ለአደጋ ያጋለጣቸው አካል ማን እንደሆነ፣ ወዘተ... ጉዳዮች ዙሪያ ዝርዝር መረጃዎችን በወቅቱ አለማሰባሰብና ምርመራ በማካሄድ ሕገ-ወጥ ላይ ተገቢውን ክትትል ያለማድረግ ዕጥረት ይታያል።

ህጋዊ ሥራና ሰራተኛ አገናኝ ኤጀንሲዎች

ስለአሠሪና ሠራተኛ ጉዳይ የወጣ አዋጅ ቁጥር 377/1996 በአንቀጽ 176 ላይ ማንኛውም ሰው ወይም ድርጅት ከሠራተኛ ገንዘብ በማስከፈል ሥራና ሠራተኛን የማገናኘት ተግባር ሊያከናውን አይችልም በሚል ድርጊቱ ህገ-ወጥ መሆኑን በግልጽ ያስቀመጠ ቢሆንም በህጋዊነት ሽፋን የሚንቀሳቀሱ ኤጀንቶችና ደላሎች ወደ አረብ አገሮች ከሚልኳቸው ሴቶች በነፍስ ወከፍ "ለአገልግሎታቸው" ገንዘብ እንደሚቀበሉና አንዳንዶቹም «በነፃ እንልካለን» በሚል ሽፋን ሴቶችን ከሃገር ካስወጡ በኋላ እየሠሩ እንዲከፍሏቸው ቃል አስገብተው የሚልኩበት ህገ-ወጥ የdebt bondage አሠራር እንዳለ ታውቋል። ይህም የሚያሳየው በህገ-ወጥ የሴቶች ዝውውር ተግባር ውስጥ ለሚሳተፉ አካላት ድርጊቱ በቀላሉ ከፍተኛ ገንዘብ የሚያስገኝ መሆኑን፣ እና በህገ-ወጥ መንገድ የሚንቀሳቀሱ ድርጅቶችና ግለሰቦች በህገ-ወጥ መንገድ ሴቶችን በማዘዋወር ሥራ ውስጥ በቀጥታ የሚሳተፉበት ሁኔታ መኖሩ ህገ-ወጥ የሴቶችን ዝውውር ለመከላከል እና የውጭ ሃገር የሠራተኛ ስምሪትን (labour migration) ህጋዊ ለማድረግ የሚከናወኑ ጥረቶችን አስቸጋሪና ውስብስብ እንደሚያደርግ ለመረዳት ይቻላል።

ጥናቶች እንደሚያሳዩት 37.8% ሴቶች ከሃገር ለመውጣት ከብር 3000-5000 እንዲከፍሉ ወይም ለወደፊት ለመክፈል ቃል ገብተው እንደነበር የታወቀ ሲሆን፣ 18.4% ደግሞ ከብር 5000-9000 እና ከዚያ በላይ እንደከፈሉና ወይም ለመክፈል ቃል ገብተው እንደነበር ታውቋል። በአጠቃላይ 56.2% የሚሆኑት ሴቶች ከሃገር ለመውጣት ከብር 3000-9000 እና ከዚያ በላይ የከፈሉ ወይም ለመክፈል ቃል የገቡ ሲሆን፣ ብር 9000 እና ከዚያ በላይ የከፈሉና ወይም ለወደፊት ለመክፈል ቃል ገብተው የነበሩት 10.1% እንደሆኑ ታውቋል።

በግል ሥራና ሰራተኛ አገናኝ ኤጀንሲዎች አዋጅ ቁጥር 104/90 መሠረት ሕጋዊ የምዝገባና የእንቅስቃሴ ፈቃድ ያላቸው አንዳንድ ኤጀንሲዎች ከኢትዮጵያ ውጭ ካሉ ደላሎች ጋር

በሚያደርጉት እንቅስቃሴ የሥራ ቦታዎችን በማመቻቸትና ዜጎችን በማቅረብ በሕገ-ወጥ መንገድ ከአገር እንዲወጡ ያደርጋሉ። ከዚህም በተጨማሪ ከቅርብ ጊዜ ወዲህ ኤጀንሲዎች ሕጋዊነታቸውን በመጠቀም እንዲሁም አገር ውስጥ ካሉ ሕገ-ወጥ ደላሎች እና አየር መንገዶች ጋር በመመሳጠር የሰራተኞችን የሥራ ውል ሳያስመዘግቡ ሠራተኞችን ወደ ውጭ በህገ-ወጥ መንገድ ይልካሉ። በዚህ ረገድ በሊባኖስ በአንድ ወር ውስጥ ብቻ 11 የሚሆኑ ኤጀንቶች በዚህ አይነት ተግባር ላይ የተሳተፉ መሆኑን ቤይሩት ከሚገኘው የኢትዮጵያ ቆንሶል ጄኔራል ጽ/ቤት የደረሰ ጥቆማ ያሳያል። ከዚህ ሌላ አገር ውስጥ ያሉ ኤጀንቶች ከውጭ በተለያዩ መንገድ የተገኘን የሥራ ውል ውጭ ካሉ ደላሎች ጋር በመሆን እራሳቸው ያገኙት በማስመሰል በኮሚሽን ይህን ሥራ እንደሚሰሩ መረጃዎች ጠቁመዋል። እነዚህ ኤጀንቶች በዚህ ሂደት የሚያልፉ ሰራተኞች ችግር ሲያጋጥማቸው ለችግሩ መፍትሔ ለመስጠት ሲቸገሩ ይታያል። በተጨማሪም ኤጀንሲዎችና ወኪሎቻቸው በስራ ውሉ መሰረት የተቀጣሪዎችን መብትና ደህንነት ማስከበር ግዴታ እንዳለባቸውና ይህም ሲጓደል እንደሚጠየቁበት የተጠቀሰ ቢሆንም አብዛኛዎቹ ይህን በመተላለፍ የዜጎችን ችግር ከማቃለል ይልቅ ከአስሪዎች ጋር ተባባሪ በመሆን መብታቸው ላይ ጫና ሲያሳርፉ ይስተዋላሉ።

እነዚህ ኤጀንሲዎችም ቢሆኑ የስራ ስምሪት ገበያውን ሁኔታ ሳያገናዝቡ ወደ ውጭ አገራት ለሥራ መሄድ የሚፈልጉትን ሰራተኞች የመመዝገብ፣ ለስራው ብቁ የሚሆኑና የማይሆኑትን /በእድሜ፣ በትምህርት ደረጃ፣ በአስተሳሰብ፣ ወዘተ.../ ሳይለዩ እንዲሁም ዜጎች ስለሚሰማሩበት የሥራ ሁኔታ በቂ ግንዛቤ ሳያስጨብጡ በገፍ የመላክ ዝንባሌ የሚታይባቸው ሁኔታም አለ። በተጨማሪም በእነዚህ ህጋዊ ኤጀንሲዎች በኩል በመሰጠት ላይ ያለው የአገልግሎት ሽፋን እና የሙያ ስብጥር ውስንነት ይታይበታል።

ነጋዴዎችና የተለያዩ የንግድ ድርጅቶች

የንግድ ቪዛ ህጋዊ የንግድ ፈቃድ ላላቸው አካላት የሚሰጥ ሲሆን፣ ትክክለኛ የሆኑ ነጋዴዎች የሚጠቀሙበት ነው። ይሁን እንጂ በአሁኑ ወቅት ይህን ቪዛ በስፋት የሚጠቀሙት ህገ-ወጥ ሰነዶችን በማዘጋጀት በንግድ ስም ከተለያዩ ኤምባሲዎች ቪዛ በመውሰድ ዜጎችን ወደፈለጉበት ሀገር ይልካሉ፣ ያስገባሉ። ወደ ሳውዲ አረቢያ በዚህ ዓይነት የሚገቡ ዜጎች በየጊዜው በሳውዲ አረቢያ ኢሜግሬሽን መ/ቤት ቪዛቸው እንዲራዘምላቸው በማድረግ አንዳንዶቹ ደግሞ ቪዛው ከተቃጠለ በኋላ ሳያሳድሱ በህገ-ወጥነት የሚኖሩ ሲሆን፣ የአገርን ገጽታ በሚያጠፉ ሥራዎች ማለትም በሌብነት፣ በዝሙት፣ በአልኮል ዝግጅት እና እጽ ማዘዋወር፣ ወዘተ... ሥራዎች ላይ ተሰማርተው ይገኛሉ። በአገራችን ያሉ አንዳንድ አስጎብኚ ድርጅቶች፣ የጉዞ ወኪሎች፣ አስመጪና ላኪ ድርጅቶች ከተሰጣቸው ፈቃድ ውጭ በዚህ ሥራ ላይ በከፍተኛ ደረጃ ተሰማርተው እንደሚገኙ መረጃዎች ይጠቁማሉ። ለዚህም ዋነኛው ምክንያት ወደ ውጭ የሚያደርጉት ጉዞ በተቀባይ አገራት ካሉ የግል ሥራና ሠራተኛ አገናኝ ኤጀንሲዎች እንዲሁም ሕገ-ወጥ ቅጥር ፈፃሚዎች ደላሎች ጋር ግንኙነት እንዲፈጥሩ እንዲሁም ባላቸው ፈቃድ በመጠቀም በሥውር በሕገ-ወጥ መንገድ እንዲሰሩ ስለሚረዳቸው ነው። ድርጅቶቹ ስራውን አገር ውስጥ ካሉ ደላሎችና አስሪና ሰራተኛ አገናኞች ጋር በመሆን ጭምር እንደሚያከናውኑት መረጃዎች ያሳያሉ።

የውጭ አገር ዜጎች (አካላት)

በዚህ ረገድ ያለውን እውነታ ለማሳየት የሊባኖስና የሌሎች አገራት ዜጎች የቱሪስት ቪዛ በመስጠት ዜጎቻችንን ይወስዱ እንደነበር ለማወቅ ተችሏል። አሁንም በሊባኖስ የሚገኙ ኤጀንቶች በተለያዩ መንገዶች ወደ አገር ውስጥ በመግባት ሀገር ውስጥ ካሉ ደላሎች ጋር በመመሳጠር እና የግለሰብ ቤቶችን በመክራየት በዚሁ ዘዴ ከፍተኛ ቁጥር ያላቸውን ዜጎች ወደ ሊባኖስ እየመለመሉ እንደሚያንጉዙ ወይም እንደሚያሸጋግሩ ጥቆማዎች አሉ። ሰነዱ የሚገኘው የኢትዮጵያ ኤምባሲ በዚህ ረገድ ያለውን ሁኔታ ሲገልጽ በአንድ ግለሰብ ብቻ እ.ኤ.አ ከ2000 እስከ ከ2007 በጠቅላላው 1,210 ዜጎቻችን ወደ የመን በቱሪስት ቪዛ እንዲገቡ እንደተደረገ አስታውቆ ነበር።

ቤተሰብና ዘመድ አዝማድ

የቤተሰብ ግፊት ሌላው የችግሩ አባባሽ ነው። በርካታ ወላጆች በምንም ይሁን በምን ልጆቻቸው ከአገር ወጥተው ኑሯቸውን የሚለውጥ ድጎማ እንዲያደርጉላቸው ከፍተኛ ፍላጎት ያላቸው ሲሆን፤ ልጆቻቸው ወደ ውጭ ለመውጣት የሚያስፈልጋቸውን ክፍያ ሁሉ ጥሪታቸውን አሟጠው በመሸጥ ጭምር እየከፈሉ እንዲወጡ ግፊት ያደርጋሉ። ለዚህም ከሕገ-ወጥ ደላሎች ጋር በመገናኘት ከፍተኛ ቁጥር ያለውን ክፍያ ተበድረውም ቢሆን በመክፈል እንደሚልኳቸው እና ልጆቻቸው ከሄዱ በኋላ መክፈል እንደሚቸገሩ ለማወቅ ተችሏል። ከዚህም ባሻገር አንዳንድ ወላጆች ከፍተኛ የትምህርት ደረጃ እና ሥራ ያላቸውን ልጆቻቸውን ጭምር የተሻለ ክፍያ ከመፈለግ አኳያ ወደ ውጭ እንዲሄዱ ግፊት ሲያደርጉ ይስተዋላል። በአገር ውስጥ የሚኖሩና ውጭ አገራት የሚኖሩና የተመለሱ የቅርብ ጓደኞችና ዘመድ አዝማዶች ተመሳሳይ አሉታዊ ሚና የሚጫወቱበት ጊዜም አይጠፋም። ዘመድ አዝማዶች ያላቸውን ቀረቤታ በመጠቀምና ተቆርቋሪ በመምሰል ተጎጂዎችን ከደላሎች ጋር በማገናኘት ኮሚሽን እንደሚቀበሉም ለማወቅ ተችሏል።

ስራ ፈላጊዎች

መንግስታዊ የሥራ ሥምሪት አገልግሎት በአዲሱ ሥራና ሠራተኛ የማገናኘት አገልግሎት አዋጅ ቁጥር 632/2001 በአንቀጽ 32 መሠረት ሠራተኛና ማህበራዊ ጉዳይ ሚኒስቴር መ/ቤት ቀጥታ ቅጥር ከሚፈቀድባቸው መንገዶች አንዱ ተቀጣሪው ኢትዮጵያዊ በራሱ ጥረት የሥራ እድል በማግኘት የሥራ ውሉን አቅራቢያው ባለ የኢትዮጵያ ሚሲዮን ቀርቦ ካረጋገጠ የውጭ ሀገር ሥራ ቅጥር በሕጋዊነት እንዲመዘገብ ይፈቅዳል። ሆኖም ይህ አሰራር ችግር ያለበት መሆኑን ውጭ ያሉ ኤምባሲዎች ይጠቁማሉ። ይኸውም ለሕገ-ወጥ ደላሎች እንቅስቃሴ የተመቸ መሆኑንና በሕገ-ወጥ ድላለ ሥራ ላይ የተሰማሩ ግለሰቦች በ“ዘመድ” ስም የበርካታ ሰዎችን የፓስፖርት ፎቶ ኮፒዎች ከኢትዮጵያ በማስመጣትና ቀጣሪዎችን በማፈላለግ ቪዛ ካስወጡ በኋላ ቪዛውንና “አሠሪ” የሚሆኑ ሰዎች የፈረመብትን የሥራ ውል ሀገር ውስጥ ላሉ ደላሎች በመላክ ከሠራተኞች እስከ 12,000 ብር ለተለያዩ ወጪ መሸፈኛ በማለት ይቀበላሉ። ስራ ፈላጊዎችም በዚህ ረገድ የተሳሳተ መረጃ በመስጠትም ሆነ የሀገ-ወጦችን አገልግሎት በመሻትና ተገቢ ያልሆነ ክፍያ በመፈጸም አባሪና ተባባሪ ሲሆኑ ይታያሉ።

በህገ-ወጥ መንገድ የሚወጡ ዜጎች ላይ የሚደርሱ የአካል ጉዳትና የሞት አደጋዎች ጉዳዮች አስመልክቶ ከአቅም ማነስ የተነሳ እንዲሁም ችግሩ ከተከሰተ በኋላ ለሚሰጡ መረጃው ዘግይቶ ስለሚደርስና ዜጎችም (ስራ ፈላጊዎች) ህገ-ወጥ በመሆናቸው ችግሩን መደበኛ በሆነ መንገድ ከምንጩ ለማወቅ፣ ለማጣራትና አፋጣኝ ምላሽ ለመስጠት አስቸጋሪ አድርጎታል።

ድንበር ተቆጣጣሪዎች

ለህገ-ወጥ የሰዎች ዝውውር መሳካት አስተዋጽኦ ከሚያደርጉት አካላት መካከል የአሽጋጋሪ አገራት የድንበር ተቆጣጣሪ ፖሊሶች ይጠቀሳሉ። ይኸውም የሚሆነው ህገ-ወጥ የሰዎች አዘዋዋሪዎች በዝውውሩ ከሚያገኙት ገንዘብ ላይ ለድንበር ተቆጣጣሪዎች በመስጠት ዝውውሩ የተሳካ እንዲሆን ስለሚያደርጉ ነው። ስለሆነም ህገ-ወጥ የሰዎች አዘዋዋሪዎች በሚሰጡት ጉቦ ወይም መደለያ የኢሚግሬሽን እንዲሁም የፖሊሲ ኦፊሰሮች ወደተለያዩ አገራት የሚደረገውን ህገ-ወጥ የሰዎች ዝውውር ቀላል ያደርጉታል። እስካሁን ያለውን ሂደት በተመለከተ ለስራ ወደ ውጭ አገራት የሄዱ ዜጎች መረጃ በትክክል አለመያዙና የክትትል፣ የግምገማና የቁጥጥር ሥርዓት አለመዘርጋቱ ችግሩን እያባባሰው ይገኛል።

የውጭ አገር ኤምባሲዎች

መቀመጫቸውን አዲስ አበባ ላይ ያደረጉ የተለያዩ የውጭ አገር ኤምባሲዎች በተለያዩ ጥቅማ ጥቆሞች በመደለል ተገቢ ባልሆነ መንገድ የቱሪስትም ሆነ ሌሎች የመተላለፊያ ቪዛዎችን ለዜጎቻችን በመስጠትና በህገ-ወጥ መንገድ ከአገር እንዲወጡ በማድግ የወንጀል ድርጊቱ ተዋናይ ሲሆኑ ይስተዋላሉ።

2.3. የፖሊሲ እና የመዋቅርና የቅንጅት ችግሮች

የፖሊሲ ማዕቀፍ አለመኖር

አንድ ወጥ ፖሊሲ መቅረፅ በዋናነት ከፖሊሲው ተነስቶ ዝርዝር የማስፈፀሚያ መርሃ-ግብሮችን ለመቅረፅ፣ ብሎም ችግሩን በመከላከል ተግባር ላይ የሚሳተፉ የተለያዩ ባለድርሻ አካላትን ሚና በግልፅ ለመለየት፣ አሠራራቸውን ለማቀናጀት እና በጋራ የሚወስዱት የመፍትሔ እርምጃዎች ፖለቲካዊና ህጋዊ እውቅና እንዲኖራቸው ለማድረግ ወሳኝነት ይኖረዋል። በሌላ በኩል ደግሞ መንግሥት ለጉዳዩ መፍትሔ ለማበጀት ያለውን ተነሳሽነትና ቁርጠኝነት በግልፅ የሚያሳይበት እና የአመራር ኃላፊነት ድርሻውን የሚወስድበት ነው።

ህገ-ወጥ የሰዎች ዝውውርን ለመከላከል የወጡ ዓለም አቀፍ ስምምነቶችን የሚቀበሉ ሃገራት በጉዳዩ ዙሪያ ፖሊሲ እንዲያወጡና እንዲያስፈፅሙ ስምምነቶቹ ከሚያስቀምጧቸው ግዴታዎች አንዱ ነው። ለምሳሌ ብንወስድ International Convention on the Protection of the Rights of All Migrant Workers and Members of Their Families በአንቀፅ 65 (a) ላይ "The Formulation of Policies

and Implementation of Policies Regarding such Migration" እንደ ግዴታ እንዳስቀመጠ ማየት ይቻላል።

ወደ አገራችን ሁኔታ ስንመለስ ከጉዳዩ ጋር ቀጥተኛ ግንኙነት ያለው አንድ ወጥ ፖሊሲ እንደሌለ እንረዳለን። ነገር ግን ብሔራዊ የሴቶች ፖሊሲ፣ ብሔራዊ የትምህርትና የስልጠና ፖሊሲ እና የማህበራዊ ደህንነትና የልማት ፖሊሲዎች በቀጥታም ባይሆን በተዘዋዋሪ መንገድ ከረጅም ጊዜ አንፃር በሴቶች ላይ የሚፈፀም ህገ-ወጥ ዝውውርን ከመሠረቱ ለማስወገድ መፍትሔ የሚሰጡና ጠቃሚ ናቸው የሚባሉ ሁኔታዎችን በውስጣቸው እንደያዙ ለመገንዘብ ይቻላል። ነገር ግን ከአጭር ጊዜ አንፃር የሴቶችን ህገ-ወጥ ዝውውር በቀጥታ ለመከላከል እንዲሁም በዚያ ዙሪያ በጋራ የሚከናወኑ ጥረቶችን ለማቀናጀት እና ሁሉን አቀፍ ምላሽ ለመስጠት ያላቸው አስተዋፅኦ አነስተኛ ነው ለማለት ይቻላል። ተገቢውን የፖሊሲ ማዕቀፍ ከማበጀት አንጻር በመስኩ የሌሎች አገሮችን ልምድና ተሞክሮ ለማወቅ በበቂ ሁኔታ ጥረት አለመደረግ፣ ከዚሁ ጋር ተያይዞም የልምድ ማነስ መኖሩ እንዲሁም በዘርፉ በቂ የሆነ ጥናትና ምርምር አለመካሄዱ በዚህ ረገድ ያሉብንን ዕጥረቶች ከሚያሳዩ አብነቶች መካከል የሚጠቀሱ ናቸው።

ከሌሎች አገሮች አሠራር እና ልምድ ለማየት እንደሚቻለው ህገ-ወጥ የሰዎችን ዝውውር ለመከላከል በሥራ ላይ የሚያውሏቸው ፖሊሲዎች ይዘታቸው በሁለት ዋና ዋና ጉዳዮች ላይ የሚያተኩር እንደሆነ ለመገንዘብ ይቻላል። አንደኛው ይዘት በህገ-ወጥ የሰዎች ዝውውር ንግድ ላይ የተሠማሩ ወንጀለኞችን ለመከላከል መከናወን ስላለባቸው ጉዳዮች ሲሆን፣ ሁለተኛው ደግሞ ጤናማና ለሀገር ጠቃሚ የሆነ የውጭ ሃገር የስራ ስምሪት አሠራርን በማስፈን ላይ የሚያተኩር ነው። ከዚህ አንጻር አስቀድመን የአገራችንን የህጎች ሁሉ የበላይ የሆነውን ህገ-መንግስት ብንመለከት የዜጎችን የመዘዋወር መብት ለማክበር እንዲቻል ማንኛውም ኢትዮጵያውያን ወደፈለጉት አገር ለመሄድ እና ወደ አገራቸው ለመመለስ እንዲችሉ መደንገጉ የዜጎችን ሰብዓዊ መብት ከማስከበር አንጻር በአዎንታዊነቱ የሚታይ ነው። ይሁን እንጂ ይህ የህግ ድንጋጌ የዜጎችን መብትና ደህንነት ለማስከበር አስፈላጊ ሆኖ ሲገኝ መብቱን የሚገድብ ሌላ ድንጋጌ የሌለ በመሆኑ የህገ-ወጥ የሰዎች አዘዋወሪ መጠቀሚያ ሲሆን ይስተዋላል። በዚህ ረገድ ማንኛውም ኢትዮጵያውያን የመዳረሻ አገሮችን ቪዛ እስኪያዙ ድረስ ያለምንም ችግር ከአገር መውጣት የሚችሉ ሲሆን፣ አስፈጻሚ መ/ቤቶችም እነዚህ ወገኖች የህገ-ወጥ ዝውውሩ ሰለባ መሆናቸውን እያወቁ እንኳ “ቪዛ እስኪያዙ ድረስ ወደፈለጉበት አገር መጓዝ ህገ-መንግስታዊ መብታቸው ነው” በሚል ምንም ዓይነት እርምጃ የሚወስዱበት ሁኔታ አይስተዋልም።

ስራ ላይ ባለው አዋጅ ሕጋዊ ኤጀንሲዎች ስለሚልኳቸው ሰዎች ሰብዓዊ መብት አጠባበቅ ተገቢውን ክትትል የማድረግ ግዴታ እንዳለባቸው ቢያስቀምጥም መብታቸው ተጥሶ ለሚደርስባቸው የአካልም ሆነ የእእምሮ ጉዳት እንዲሁም ሞት በወንጀል ተጠያቂ የሚሆኑበት ድንጋጌ በአዋጁ አልተካተተም። ህጋዊ የሥራና ሠራተኛ አገናኝ ኤጀንሲዎች ህጋዊ ባልሆኑ መንገዶች ዜጎችን የማዘዋወር ሥራዎች ላይ በተለያዩ መልኩ ተሳትፎ ያላቸው ቢሆንም ይህ ጉዳይ በወንጀል ህጎቹ ያልተካተተ በመሆኑ እና እስካሁን ባለው አሠራር የግል ሥራና ሠራተኛ አገናኝ ኤጀንሲዎች አዋጅ

ላይ የተቀመጡት ድንጋጌዎች አፈጻጸማቸው ዝቅተኛ በመሆኑ ህገ-ወጥ ድርጊቱ ውስጥ የሚሳተፉ ህጋዊ አካላትን ለመቆጣጠር በሚደረገው ጥረት ላይ አሉታዊ ጫና አሳርፏል።

በሕገ-ወጥ መንገድ በሰዎች የሚነግዱ አካላት ላይ ሊጣል የሚገባው ቅጣት ለድርጊታቸው ተመጣጣኝና ሊያስተምራቸው የሚገባ መሆኑ ከግምት የገባ ቢሆንም በአፈፃፀም ረገድ የሚታዩ ችግሮች አሉ። ከዚህ ጋር በተያያዘ በአዲሱም ሆነ በድሮው የወንጀል ሕጎች ሕገ-ወጥ የሰዎች ንግድ ምን ማለት እንደሆነ ግልጽ የሆነ ትርጓሜ አለመቀመጡ በምርመራ ሥራ ላይም ሆነ በፍርድ ሂደት ተጠርጣሪዎችን ለማስቀጣት የራሱ አሉታዊ ተጽእኖ እንደሚኖረው ይታመናል። እንዲሁም በፍርድ ቤት በኩል ለወንጀሉ ፈፃሚዎች የሚፈቀደው ዋስትናም ሆነ የሚጣለው ቅጣት አነስተኛ ወይም ወጥነት የጎደለው ሆኖ ይታያል። በአጠቃላይ በሰዎች መንገድ የሚለው ጽንሰ-ሃሳብ ትክክለኛ ትርጓሜ ያልተሰጠው በመሆኑ እና ችግሩ ሲከሰት የሚወሰደው የህግ አተረጓጎም መለያየት አጥፊዎች ተገቢውን ቅጣት እንዳያገኙ እያደረገ ይገኛል።

ከዚህ ሌላ ህገ-ወጥ አዘዋዋሪዎችን ለፍርድ ከማቅረብ አንጻር ደላላዎቹ ከተበዳዮች ጋር በሚያደርጓቸው ግንኙነቶች ምንም አይነት ማስረጃ የሚሆን ሰነድ ለማግኘት አስቸጋሪ በመሆኑ በመረጃ አሰባሰብ እና አጥፊዎችን ለህግ ከማቅረብ አንጻር ችግር ሲፈጥር ይታያል። በተጨማሪም እነዚህ ህገ-ወጥ ግለሰቦች ክስ በሚመሰረትባቸው ወቅት ከተበዳዮች ጋር ድርድር በማድረግ እና ገንዘባቸውን በመመለስ ህግ ፊት ቀርበው እንዳይመሰክሩ የማድረግ አዝማሚያ የሚታይ በመሆኑ ህጉን በመተግበር ረገድ የበኩሉን አሉታዊ ተጽዕኖ አሳድሯል።

ችግሩን ለመታግ ራሱን የቻለ ልዩ ችሎት ተቋቁሞ የህገ-ወጥ ዝውውር ወንጀሎችን በማየት ላይ የሚገኝ ቢሆንም 487 የህገ-ወጥ የሰዎች ዝውውር ወንጀሎች ቀርበውለት ለአራቱ ብቻ ውሳኔ ሰጥቷል። ከነዚህም ውስጥ ሁለቱ ከቀረበባቸው ክስ በነጻ የተለቀቁ ሲሆን፤ ሁለቱ ላይ የጥፋተኝነት ፍርድ እና የአምስት ዓመት እስራት እና የሦስት ሺህ ብር ቅጣት ተሰጥቷል። ስለሆነም ከቀረቡት የወንጀል ክሶች አንጻር ሲታይ የተሰጠው የብይን ቁጥር እጅግ አነስተኛ በመሆኑ የተፈለገውን ግብ ለመምታት አልተቻለም።

ህገ-ወጥ ድርጊቱ ከሚነካቸው ተሽጋጋሪና ተቀባይ አገሮች ጋር የሥራ ስምሪት ስምምነትን ለመፈራረም ሙከራዎች ቢኖሩም በዚህ ረገድ የሚመለከታቸው አካላት በተጠናከረ መንገድ ወይም በቅንጅት በጋራ ባለመስራታቸውና ከፍተኛ ጥረት ባለመደረጉ ከአንድም አገር ጋር ስምምነቱን እስካሁን ድረስ መፈራረም አለመቻሉ ሌላኛው የችግሩ መገለጫ ነው።

የዜጎችን መብትና ደህንነት ለመከታተልና ለማስጠበቅ በውጭ ጉዳይ ሚኒስቴር በኩል መመሪያ የወጣ ቢሆንም በመመሪያው ሚሲዮኖች ይህን ተግባር የሚወጡት ጥቆማ ሲደርስ ብቻ እንደሆነ መቀመጡ፤ ከዜጎች ጥበቃና እንክብካቤ ባለፈ ከሚመለከታቸው ጋር በመቀናጀት ወንጀለኞችን የመከታተልና መረጃውን ለሚመለከታቸው አካላት የማሳወቅ፤ የዜጎችን መብትና ጥቅም ከማስከበር አኳያ ተቀባይ አገራት ከአገራችን ጋር ስምምነት እንዲገቡ የመስራትና ግፊት የማሳደር እንዲሁም ሸፍነው ከሚሰሩባቸው አገራት ተጨባጭ ሁኔታ በመነሳት በዘርፉ ጥናቶችን የማካሄድና ለሚመለከታቸው የማሳወቅ ሃላፊነት ያለባቸው ስለመሆኑ በመመሪያው አልተካተተም። በተጨማሪም ችግር ላይ ለወደቁ ዜጎች በአገር ቤት የሚመለከታቸው አካላትም ሆነ በውጭ

በሚሲዮኖች በተዋረድ ስለሚሰጡት ድጋፎችና ትብብሮች ወጥ የሆነ በአገር አቀፍ ደረጃ የተዘጋጀ መመሪያ አለመኖሩ ሌላኛው የችግሩ መንስዔ ነው።

የአስፈጻሚ መስሪያ ቤቶች መዋቅርና ቅንጅት ችግር

ህገ-ወጥ የሰዎች ዝውውር ከስርዓተ-ዎታ፣ ትምህርት፣ የሥራ ቅጥር፣ ስደት፣ ጤና፣ ባህል እና ስብዓዊ መብት ጋር የተዛመዱ ማህበራዊና ኢኮኖሚያዊ ጉዳዮች ጋር የተቆላለፈ እና ብሔራዊ፣ አህጉራዊና ዓለም አቀፋዊ ገፅታ ያለው ውስብስብ ችግር ነው። ይህን ችግር እንደ ችግር ውጤታማ በሆነ መልኩ ለመከላከል የተለያዩ ጉዳዩ የሚመለከታቸው ባለድርሻ አካላትን ትብብር፣ ቅንጅት እና የጋራ ጥረት የሚጠይቅ ነው።

በመሆኑም ከችግሩ ባህሪ ውስብስብነት አንጻር የተለያዩ የመንግስት አስፈጻሚ መ/ቤቶች የየራሳቸውን ሚና ይጫወታሉ። በዚህ ረገድ በዘርፉ ከፍተኛ ሚና ካላቸው አካላት መካከል ውጭ ጉዳይ ሚኒስቴር እና ሚሲዮኖች፣ የሠራተኛና ማህበራዊ ጉዳይ ሚኒስቴር፣ የፍትህ ሚኒስቴር፣ የኢሚግሬሽን እና የስደተኞች ጉዳይ ባለስልጣን፣ የመንግስት ኮሙኒኬሽን ጉዳዮች ጽ/ቤት፣ የፌዴራል ፖሊስ ኮሚሽን እና የተለያዩ የክልል መንግስታት እና አስፈጻሚ መ/ቤቶች ተጠቃሽ ናቸው።

ወንጀሉ መልኩን እየለዋወጠ በመቀጠሉ ምክንያት የተለያዩ መንግስታዊና መንግስታዊ ያልሆኑ ድርጅቶች አካላትን በአራት ንዑሳን ኮሚቴዎች ያስባሰበ አንድ ብሔራዊ ግብረ-ሃይል ተቋቁሞ እንቅስቃሴ ሲያደርግ የቆየ ሲሆን፣ በህጋዊነት ሽፋን ይደረግ የነበረውን ህገ-ወጥ ሥራ በማጋለጥ ወንጀለኞች በተወሰነ ደረጃ ለህግ እንዲቀርቡ ተደርጓል። ይህን ጥረት ለመደገፍና ለማጠናከርም ወንጀሉን ለብቻው የሚያይ ፍርድ ቤት ወይም ልዩ ችሎት ተሰይሟል፣ አቃቤ ህግም ተመድቧል።

ይህን እንጂ የኮሚቴ አባላቱ ወይም ተወካይ መ/ቤቶቹ ተጠያቂነትና ሃላፊነት በተላበሰ ሁኔታ ባለመንቀሳቀሳቸው፣ የየአባል መ/ቤቶቹ የአመራር ቁርጠኝነት አነስተኛ በመሆኑ፣ እንቅስቃሴው በራሱ የህግ ማዕቀፍ ያልተበጀለት በመሆኑ፣ እነዚህን ባለድርሻ አካላት ሊያስተባብር የሚችል ቋሚ መዋቅር ባለመኖሩ፣ እንዲሁም የመድረኩ አባላት በኤክስፐርት ደረጃ የተሰየሙ በመሆናቸውና ኤክስፐርቶቹም ከመወያየት ያለፈ ስትራቴጂክ በሆኑ ጉዳዮች ላይ ውሳኔ ማስተላለፍም ሆነ ውሳኔ እንዲሰጥ በማስደረግ ረገድ ዕጥረት የነበራቸው በመሆኑ ከችግሩ ስፋት አንጻር ሲታይ ግብረ-ሃይሉ ብዙ ርቀት መጓዝ አልቻለም።

በመሆኑም ችግሮቹ ከጊዜ ወደ ጊዜ እየገዘፉ ሊመጡ ችለዋል። በተጨማሪም በዘርፉ የሚፈጸሙ ወንጀሎችን ለመመርመርና ወንጀለኞች ላይ ተገቢውን ቅጣት ለማሳረፍ ተብሎ የተቋቋመውን ልዩ ችሎትና የተሰየመውን አቃቤ ህግ በአግባቡ መጠቀም አልተቻለም። ከዚሁ ጋር በተያያዘ በፍትህ አካላት በኩል ወንጀል እንዳይሰራ ለመከላከልና ወንጀል ሲፈፀምም በፍጥነት ደርሶ ውጤቱን ለመለወጥ የሚያስችል የተሟላ አቅም አለመኖሩ፣ በአቃቤ ሕግ በኩል ጉዳዮችን በባለቤትነት ያለመምራት ችግር እንዲሁም ከግል ተበዳዮችም ሆነ ከምስክሮች ጋር በቅርበት ተገናኝቶ ለመስራት ድክመት እንዳለ ታይቷል።

3. ዓለም አቀፋዊና አገራዊ የህግ ማዕቀፎች

3.1. ዓለም አቀፋዊ የህግ ማዕቀፎች

ዓለም አቀፍ ኮንቬንሽኖች

ህገ-ወጥ የሰዎች ዝውውር ወንጀልን ለመከላከል በተናጠል በሀገራት ደረጃ የተደረጉ ጥረቶች ቢያንስ ሁለት ምዕተ-ዓመታት ያስቆጠሩ ናቸው። በዓለም አቀፍ ደረጃ ድርጊቱን በወንጀል ለመፈረጅና ለመከላከል የሚያግዙ የህግ ማዕቀፎች በአባል ሀገሮች ተቀባይነት እንዲያገኙ ጥረት የተጀመረው በተባበሩት መንግስታት ድርጅት ነው። ድርጅቱ ከተመሠረተ ጥቂት ዓመታት በኋላ እ.ኤ.አ. በ1949 ዓ.ም. “Convention for the Suppression of the Trafficking in Persons and the Exploitation of the Prostitution of Others” ማፅደቁ የችግሩን አሳሳቢነትና ዓለም አቀፋዊ ገጽታ የሚያሳይ ነው።

በተለይም በሴቶች እና በህፃናት ላይ የሚፈፀመው ህገ-ወጥ የሰዎች ዝውውር እየሰፋ እና እየተወሳሰበ በመምጣቱ ከሁኔታው ጋር ተጣጥመው የሚሄዱና ድርጊቱን ለመከላከል የሚያስችሉ ብዛት ያላቸው ዓለም አቀፍ ኮንቬንሽኖች በተለይም በተባበሩት መንግስታት ድርጅት እና በዓለም አቀፍ የሠራተኞች ማህበር እንዲፀድቁ ተደርጓል። እነዚህ ስምምነቶችና ኮንቬንሽኖች ህገ-ወጥ ድርጊቱን ለመከላከል የሚያስችሉ ህጋዊ መሠረቶችን አስቀምጠዋል።

ህገ-ወጥ የሰዎች ዝውውር ከሰብዓዊ መብት ጋርም በእጅጉ የተቆራኘ ስለሆነ በዓለም አቀፍ እና በአህጉራዊ ደረጃ በአጠቃላይ የሰብዓዊ መብትን ለማስጠበቅ የፀደቁ ዋና ዋና ኮንቬንሽኖች ለጉዳዩ ትኩረት ሰጥተው በተለያዩ አንቀጾች ሥር እንዲካተት አድርገውታል።

ኢትዮጵያ አብዛኛውን ከቅጥር እና ከሰራተኞች ጉዳዮች ጋር ተዛማጅነት ያላቸው የተባበሩት መንግስታት ድርጅት እና የዓለም አቀፍ ሠራተኞች ማህበር ኮንቬንሽኖች ተቀብላ እንዳፀደቀች ይታወቃል። ከእነዚህም ውስጥ በዋናነት፦

- UN Convention for the Suppression of the Traffic in Persons and the Exploitation of the Prostitution of Others, 1949[፤]
- UN International Covenant on Economic; Social and Cultural Rights, 1966[፤]
- UN International Covenant on Civil and Political Rights, 1966[፤]
- UN Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination Against Women (CEDAW), 1979[፤]
- UN Convention on the Rights of the Child (CRC), 1989[፤]
- ILO, The Private Employment Agencies Convention (No. 181, 1997)[፤]
- ILO, The Abolition of Forced Labour Convention (No 105, 1997)[፤]
- ILO, The Discrimination (Employment and Occupation) Convention (No.111 1958) እና

- ILO Conventions No. 182 on the Worst Forms of Child Labour የሚሉት ይገኙበታል።

ህገ-ወጥ የሰዎች ዝውውርን በቀጥታ ከሚመለከቱ ዋና ዋና የተባበሩት መንግስታት ድርጅት እና የዓለም አቀፍ የሠራተኞች ድርጅት ኮንቬንሽኖች መካከል ኢትዮጵያ ያላፀደቀቻቸው የሚከተሉት ናቸው። እነርሱም፡-

- The Migration for Employment Convention (revised), 1949(No. 97) accompanied by Migration for Employment Recommendation(Revised), 1949(No. 86)፤
- Migrant Workers(supplementary provisions) Convention,1975(No. 143)፤
- The Convention on the Promotion of Equality of Opportunity and Treatment of Migrant Workers, 1975፤
- The UN International Convention on the Right of Migrant Workers and Members of Their Families, 1990፤
- UN Protocol to Prevent, Suppress and Punish Trafficking in person, Especially of Women and Children, 2000 ናቸው።

አህጉራዊ ስምምነቶች

በአፍሪካ ደረጃ በአጠቃላይ የሰብዓዊ መብትን ለማስጠበቅ የአፍሪካ ህብረት መሠረታዊ ስምምነቶች እንዲፀድቁ አድርጓል። ከነዚህም ውስጥ አንዱ እ.ኤ.አ. በ1981 ዓ.ም. የፀደቀው "The African Charter on Human and Peoples Rights" በመባል የሚታወቀው ነው። ይህ ቻርተር ህገ-ወጥ የሰዎች ዝውውርን በተመለከተ በቀጥታ ያስቀመጠው ነገር ባይኖርም ማንኛውንም ዓይነት ብዝበዛ፣ ባርነት፣ የባሪያ ንግድና ወዘተ... የሚያወግዝ አረፍተ ነገር ማለትም "Condemns all forms of exploitation and degradation particularly slavery, slave trade, torture, cruel, inhuman or degrading punishment and treatment" በአንቀጽ 5 ላይ አስቀምጧል።

በሌላ በኩል የአፍሪካ ህብረት እ.ኤ.አ. በ2003 ዓ.ም. "The Protocol to the African Charter on Human and People's Rights on the Right of Women" የሚል ፕሮቶኮል አጽዷል። ይህ ፕሮቶኮል ለአፍሪካ ሴቶች ሰፊ የሲቪል፣ የፖለቲካ፣ የማህበራዊ፣ የባህል እና የኢኮኖሚ መብት የሚሰጥ ከመሆኑም በተጨማሪም በዓለም አቀፍ ደረጃ የሴቶችን የሰብዓዊ መብቶች በተመለከተ የፀደቁ ኮንቬንሽኖች፣ ስምምነቶችና ፕሮቶኮሎችን የሚቀበልና የሚያረጋግጥ በመሆኑ በተዘዋዋሪ በሴቶች ላይ የሚፈፀሙ ማንኛውንም ዓይነት ብዝበዛዎችን እና ህገ-ወጥ ዝውውሮችን ለመከላከልና ለማስወገድ ለሚደረጉ ጥረቶች መነሻ የሚሆኑ የህግ ማዕቀፎችን አስቀምጧል።

ፕሮቶኮሉ ህገ-ወጥ የሴቶችን ዝውውር ለመከላከል የሚጠቅሙ እና ከጉዳዩ ጋር ቀጥተኛ ግንኙነት ያላቸውን አንቀጾች የያዘ ነው። እነዚህም የሚከተሉት ናቸው።

- አንቀጽ 3 ቁጥር 3 "States parties shall adopt and implement appropriate measures to prohibit any exploitation or degradation of Women."

አንቀጽ 4 ቁጥር 1 "Every women shall be entitled to respect for her life and the integrity and security of her person all forms of exploitation, cruel, inhuman or degrading and treatment shall be prohibited."

አንቀጽ 4 ቁጥር 2 "states parties shall take appropriate and effective measures to"

g) Prevent and condemn trafficking in women, prosecute the perpetrators of such trafficking and protect those women most at risk."

በአፍሪካ ደረጃ በተግባር ላይ ከዋሉ ህገ-ወጥ ዝውውርን ከሚመለከቱ ስምምነቶች መካከል ሀገራችን ተቀብላ ያፀደቀችው The Africans Charter on Human and People's Rights በመባል የሚታወቀውን ነው።

አፍሪካዊያንን በተለይም ሴቶችን እና ህፃናትን በአፍሪካ ሀገሮች ውስጥ እና ከአፍሪካ ውጭ ወደ አውሮፓ እና የመካከለኛው ምስራቅ መዳረሻ ሀገሮች በህገ-ወጥ መንገድ የማዘዋወር ተግባር ለረጅም ጊዜ ሲከናወን የነበረ ተግባርና በግልጽ የሚታወቅ ነው። የአፍሪካ አገሮች በስፋት የችግሩ ተጠቂዎች መሆናቸውና በአጭር ጊዜ ውስጥ ከችግሩ ሊላቀቁ እንደማይችሉ ካለው ግምት እና ግንዛቤ አንድ እራሱን የቻለ Comprehensive Migration Policy በአፍሪካ ደረጃ ፀድቆ ተግባራዊ ሊሆን እንደሚገባው አጠያያቂ አይደለም።

በአጠቃላይ በዓለም አቀፍ እና በአህጉራችን ደረጃ የፀደቁት ኮንቬንሽኖች፣ ስምምነቶችና ፕሮቶኮሎች ህገ-ወጥ የሰዎች ዝውውርን ለመከላከልና ለማስወገድ የሚሰጡት ትኩረት ወይም ያላቸው ውስጣዊ ይዘት በሚከተሉት አበይት ጉዳዮች ዙሪያ የሚያጠነጥን ነው። እነርሱም፦

- በህጋዊ ሽፋን እና በማጭበርበር እንዲሁም በድብቅ የሚከናወኑ ህገ-ወጥ የሰዎች ዝውውርን እንዴት መከላከል እንደሚቻል (To combat illicit and clandestine operations or illegal trafficking)፤
- በመዳረሻ ሀገሮች በmigrant workers ላይ የሚፈፀሙ የአድልኦ ድርጊቶችን እንዴት ማስወገድ እንደሚቻል (To combat discriminatory practices on migrant workers in host countries)፤
- የMigrant Workers የሥራ እና የሰብዓዊ መብት እንዴት ማስጠበቅ እንደሚቻል (Protection of the human and Labour rights of migrants workers)፤
- የህገ-ወጥ ዝውውር ተጎጂዎችን እንዴት መታደግ እንደሚቻል፤
- በህገ-ወጥ የሰዎች ማዘዋወር ተግባር ላይ የተሰማሩ ወንጀለኞችን ለፍርድ ስለማቅረብ እና
- ህገ-ወጥ የሰዎች ዝውውርን ለመከላከል መንግስታት ሊኖራቸው ስለሚገባው የአደረጃጀት መዋቅር እንዲሁም እርስ በርሳቸው እና ከሌሎች የዓለም አቀፉ ህብረተሰብ አካላት ጋር ሊኖራቸው ስለሚገባው የቅንጅት እና የትብብር ሥራዎች በሚመለከቱ ጉዳዮች ዙሪያ ነው።

እነዚህን ስምምነቶች መቀበልና ማጽደቅ በተለይ እንደ ኢትዮጵያ ላሉ የችግሩ ተጠቂዎች የሆኑ ሀገሮች የተለያዩ ጥቅሞችን እንደሚሰጥ ይታመናል። ከዋና ዋና ጠቀሜታዎች መካከልም የሚከተሉትን መጥቀስ ይቻላል።

- በአጠቃላይ ሰዎችን ከህገ-ወጥ ዝውውር ለመከላከል እና የችግሩን ሰለባዎች የሥራና ሰብዓዊ መብት ለማስጠበቅ እንዲሁም የውጭ ሀገር የሥራ ስምሪትን ፈር ለማስያዝ በሀገር ደረጃ የሚወጡ ህጎች ዓለም አቀፍ ደረጃና ቅርጽ እንዲኖራቸው እንደ ማዕቀፍ ያገለግላሉ።
- ህገ-ወጥ የሰዎች ዝውውር ዓለም አቀፍ ገጽታ ያለው፣ በብሄራዊ ደረጃ ብቻ በሚደረግ ጥረት ለማስወገድ የማይቻልና የዓለም አቀፍ ህብረተሰብን ትብብርና የቅንጅት ሥራ የሚጠይቅ ስለሆነ በብሔራዊ ደረጃ ችግሩን ለማስወገድ ከሚደረገው ጥረት በተጨማሪ ከዓለም አቀፍ ህብረተሰብ ጋር በጋራ እና በትብብር ለመሥራት በችግሩ ዙሪያ የፀደቁ ዓለም አቀፍ ኮንቬንሽኖችን፣ ስምምነቶችንና ፕሮቶኮሎችን ተቀብሎ ማጽደቅ ስምምነቶቹን በተቀበሉ ሀገሮች መካከል ተመሳሳይ ግንዛቤ ለመፍጠር እንደ የጋራ መግባቢያ ማዕቀፍ በመሆን ያገለግላሉ።
- በመዳረሻ ሀገሮች የሚገኙ የመነሻ ሀገሮች ዜጎች ላይ የሚፈፀሙ የሰብዓዊ መብት ጥሰቶችን ለማስቀረት ወይም የሚደረግላቸው አያያዝ በዓለም አቀፍ ስምምነቶች መሠረት ተፈጻሚ እንዲሆን በመነሻ ሀገሮች ላይ ግፊት ለማሳደር ወይም የመዳረሻ ሀገሮችን ለማበረታታት ዕድል ይሰጣሉ። ስምምነቶችን ከማፅደቅ ባሻገር ተፈጻሚ እንዲሆኑ ለማድረግ እንደ ኢትዮጵያ ያሉ ሀገሮች ያለባቸውን የፋይናንስ፣ የሰለጠነ የሰው ሀይል፣ የቴክኒክና፣ የቁሳቁስ እጥረት አስመልክቶ ድጋፍ ለማግኘት አመቺ ሁኔታ ይፈጥራሉ።
- በመነሻ እና በመዳረሻ ሀገሮች መካከል የሚፈፀሙ የlabour ስምምነቶች ዓለም አቀፍ ደረጃና ይዘት እንዲኖራቸው እንደ ማዕቀፍ ያገለግላሉ። እንዲሁም
- ስምምነቶቹን በተቀበሉ የመነሻ እና የመዳረሻ ሀገሮች መካከል migrant workers መብት ለማስጠበቅ እና ሕገ-ወጥ የሰዎች ዝውውርን ስለመከላከል በተመለከተ ለሚከሰቱ አለመግባባቶች (disputes) መፍትሄ ለማምጣት እንደ አማራጭ መድረክ አስተዋጽኦ ለማበርከት ያስችላሉ።

በኢ.ፌ.ዲ.ሪ ህገ-መንግስት አንቀጽ 9 ቁጥር 4 መሠረት ኢትዮጵያ ያፀደቀቻቸው ዓለም አቀፍ ስምምነቶች የሀገሪቱ ህግ አካል ተደርገው እንደሚወሰዱ በግልጽ ተቀምጧል። በዚህም መሠረት ከላይ የተዘረዘሩት እና ኢትዮጵያ ተቀብላ ያፀደቀቻቸው የዓለም አቀፍ እና አህጉራዊ ኮንቬንሽኖች፣ ፕሮቶኮሎች እና ስምምነቶች የሀገሪቱ የህግ አውጭ አካል እንደደነገጋቸው ህጎች ተቆጥረው መሉ በሙሉ ተግባራዊ ሊደረጉ የሚችሉበት ህጋዊ መሠረት እንዳለ መደምደም ይቻላል። ነገር ግን እነዚህ ዓለም አቀፍ ስምምነቶችን ተግባራዊ ከማድረግ የሚያግዱ የተወሰኑ ዕጥረቶች እንዳሉ ለመገንዘብ ተችሏል።

የመጀመሪያው ስምምነቶቹን ወደ አማርኛ ቋንቋ በአፈሴል የመተርጎም ሥራ ስለማይከናወን ፍርድ ቤቶች ስምምነቶችን በቀላሉ በተግባር ላይ ለማዋል የሚያስችላቸው ሆኖ

የሚታይ ሲሆን፤ በሌላ በኩል ደግሞ እነዚህ ስምምነቶች በባህሪያቸው ጠቅላላ ተደርገው የሚቀመጡ በመሆኑ በሥራ ላይ ለማዋል ካስፈለገ በብሔራዊ ደረጃ ዝርዝር የማስፈፀሚያ ህጎች ሊወጣላቸው የሚገባ ሆኖ ሳለ ይህ ባለመከናወኑ ችግሮች ያጋጥማሉ። ዓለም አቀፍ ስምምነቶችን በሀገር ውስጥ በተለይም በፍርድ ቤቶች አካባቢ ለማስተግበር ያለው ዋናው ችግር ግልጽ የሆነ የማስተግበሪያ ስልት አለመኖር እና በአጠቃላይ በህዝብና በተለይም በህግ አስፈጻሚ አካላት በኩል የግንዛቤ እጥረት መኖር እንደሆነ ማየት ይቻላል።

የሁለትዮሽ ስምምነቶች

ህገ-ወጥ የሰዎች ዝውውርን ለመከላከል የሚጠቅሙ ህጋዊ መሰረቶችን ከማስቀመጥ በተጨማሪ ህጋዊ የውጭ ሀገር የሥራ ስምሪትን በህጋዊ መንገድ እና በስፋት ማከናወን ለህገ-ወጥ ዝውውር ተጋላጭ የሚሆኑ ዜጎችን ቁጥር ለመቀነስ ቀጥተኛ አስተዋፅኦ እንደሚያበረክት የሚታወቅ ነው። የውጭ ሀገር የሥራ ስምሪትን በህጋዊ መንገድ እና በስፋት ለማከናወን ደግሞ በመነሻ እና በመዳረሻ ሀገሮች መካከል የሚፈፀም የሁለትዮሽ የlabour ስምምነት ተጨባጭ ጠቀሜታ እንዳለው በመገንዘብ በተለይም ከመካከለኛው ምስራቅ የመዳረሻ ሀገሮች ጋር የሁለትዮሽ የlabour ስምምነት ላይ ለመድረስ በኢትዮጵያ ወገን በርካታ ጥረቶች የተደረጉ ቢሆንም በተለያዩ ምክንያቶች ሀገራችን ከማንኛውም የመካከለኛው ምስራቅ የመዳረሻ ሀገሮች ጋር የሁለትዮሽ የlabour ስምምነት አለመፈፀሟ ከችግሩ ስፋት አንፃር ለመከላከል የሚደረገውን ጥረት ፈታኝና አድካሚ አድርጎታል።

ወደ መካከለኛው ምስራቅ የመዳረሻ ሀገሮች በህገ-ወጥ መንገድ የሚገቡ ኢትዮጵያውያን በቤት ሠራተኝነት (domestic worker) የሥራ መስክ የሚሠማሩት በአብዛኛው ሴቶች በመሆናቸው፤ የሥራ መስክ በአብዛኛው የመካከለኛው ምስራቅ የመዳረሻ ሀገሮች labour law ውስጥ የተካተተ ባለመሆኑ፤ በአጠቃላይ ከሥራው ቦታ፤ የሥራው ሁኔታ እና ከፆታ አንፃር ሴቶች ለማንኛውም ዓይነት ጉዳት የተጋለጡ (vulnerable) በመሆናቸው በእነርሱ ላይ የሚፈፀመውን የህገ-ወጥ ዝውውር እና ንግድ ለመከላከል፤ ሰብዓዊ መብታቸውን እና ክብራቸውን ለማስጠበቅ በቤት ሠራተኝነት የሥራ መስክ የተሠማሩ ሴት ኢትዮጵያውያን በብዛት ከሚገኙባቸው የመዳረሻ ሀገሮች ጋር የሁለትዮሽ የlabour ስምምነቶችን መፈራረም እና ተግባራዊ እንዲሆን አበክሮ መስራት አንዱ አማራጭ ነው።

3.2. አገራዊ የህግ ማዕቀፎች

አገራችን የችግሩ ስለባ እንደመሆኗ መጠን ዜጎችን ከአደጋ ለመከላከል የተለያዩ የህግ ድንጋጌዎች ወጥተው ተግባራዊ ተደርገዋል። ከዚህ አንጻር በዋናነት ሊጠቀስ የሚችለው በኢትዮጵያ ፌዴራላዊ ዲሞክራሲያዊ ሪፐብሊክ መንግስት የወጣው ህገ-መንግስት ሲሆን፤ በተጨማሪም በተለያዩ ወቅቶች ወጥተው ተግባራዊ የተደረጉት የወንጀለኛ መቅጫ ህጎች ለጉዳዩ ትኩረት በመስጠት የተለያዩ የህግ ድንጋጌዎችን አስፍረዋል።

ሕገ-መንግስት

ህገ-መንግስቱ በሰብዓዊ መብቶች ስር በዝርዝር ካስቀመጣቸው ድንጋጌዎች አንዱ በሰዎች መነገድን የሚከለክለው ድንጋጌ ሲሆን፤ በዚህ ንዑስ ክፍል በአንቀጽ 18(2) የሚከተለውን ድንጋጌ አስፍሯል። "ማንኛውም ሰው በባርነት ወይም በጾታ አገልጋይነት ሊያዝ አይችልም። ለማንኛውም ዓላማ በሰው የመነገድ ተግባር የተከለከለ ነው።" ከዚህ በተጨማሪ ከዚህ በፊት ወደ ውጭ አገሮች ለመሄድ እንዳይቻል ተጥለው የነበሩ ገደቦችን ለማንሳት እንዲቻል ህገ-መንግስቱ የዜጎችን የመዘዋወር መብት ለማስከበር ተጨማሪ ድንጋጌዎችን አካቷል። ከዚህ አንጻር ህገ-መንግስቱ በዲሞክራሲያዊ መብቶች ስር ካስቀመጣቸው ድንጋጌዎች አንዱ በሆነው አንቀጽ 32 የመዘዋወር ነጻነትን በተመለከተ፤

1. "ማንኛውም ኢትዮጵያዊ ወይም በህጋዊ መንገድ ሀገሪቱ ውስጥ የሚገኝ የውጭ ዜጋ በመረጠው የሀገሪቱ አካባቢ የመዘዋወርና የመኖሪያ ቦታ የመመስረት፤ እንዲሁም በፈለገው ጊዜ ከሀገር የመውጣት ነጻነት አለው።"
2. "ማንኛውም ኢትዮጵያዊ ወደ ሀገሩ የመመለስ መብት አለው።"

እነዚህ የህገ-መንግስት ድንጋጌዎች ዜጎች በነጻነት ወደፈለጉበት አገር የመዘዋወር ዲሞክራሲያዊ መብታቸውን የሚያስከብር ሲሆን፤ ይሁን እንጂ ለዜጎች ደህንነት ሲባል እነዚህ መብቶች የሚገደቡበት ሁኔታ አለመኖሩ እንደ ክፍተት ሊታይ ይችላል።

የ1949 የወንጀለኛ መቅጫ ህግ

ከህገ-መንግስቱ ድንጋጌዎች በተጨማሪ በተለያዩ ወቅቶች ተግባራዊ የተደረጉ የወንጀለኛ መቅጫ ህጎችም ህገ-ወጥ ድርጊቱን ለመከላከል እና ድርጊቱ ተፈጽሞ ሲገኝም ወንጀለኞች የሚታረሙባቸውን ድንጋጌዎች እንዲያካትቱ ተደርገዋል። በዚህም መሠረት በ1949 ዓ.ም. የወጣው የወንጀለኛ መቅጫ ህግ አንቀጽ 565 ሰዎችን አስገድዶ መያዝ እና በአገር ውስጥ እና ወደ ውጭ አገር ማዘዋወርን በተመለከተ ሰውን አስገድዶ በመያዝ የመሸጥ፤ የመግዛት፤ በሰው የመነገድ፤ ከስፍራ ወደ ስፍራ የማዘዋወር እና በጉልበቱ ፍሬ መጠቀም ወንጀል መሆኑን ይደነግጋል። ህጉ ይህንን ወንጀል ፈጽመው በሚገኙ ግለሰቦች ላይ ከአምስት እስከ አስራ አምስት ዓመት በሚደርስ እስራት እና እስከ 20 ሺህ ብር በሚደርስ ቅጣት እንደሚቀጡ በተመሳሳይ አስቀምጧል። ይሁን እንጂ ድንጋጌው የሚሸፍነው ያለተጓዣ ፍቃድ በማስገደድ የሚደረግ ህገ-ወጥ ዝውውርን እንጂ በተለያዩ የማታለል እና የማማለያ ተግባራት በመታገዝ የተጓዦች ፍቃደኝነት ታክሎባቸው በሚደረጉ ዝውውሮች (Smuggling) ላይ ሽፋን የማይሰጥ በመሆኑ ክፍተቶች ይታዩበት እንደነበር መረጃዎች ይጠቁማሉ።

በ1997 ዓ.ም. ተግባራዊ የተደረገው የወንጀለኛ መቅጫ ህግ

ከ1997 ዓ.ም. ጀምሮ ተግባራዊ የተደረገው አዲሱ የኢ.ፌ.ዲ.ሪ መንግስት ወንጀለኛ መቅጫ ህግ በ1949 ዓ.ም. ወጥቶ በነበረው የወንጀለኛ መቅጫ ህግ ያልተካተቱ ድንጋጌዎችን ያካተተ ሲሆን፤ በተጨማሪም የተለያዩ ማሻሻያዎችን በማከል እና የወንጀል ድርጊቱን ፈጽመው የተገኙ ጥፋተኞችን

ለመቅጣት እንዲቻል የቅጣት መጠኑን ከፍ በማድረግ ህገ-ወጥ ድርጊቱን ለመከላከል የሚያስችሉ ድንጋጌዎችን አስቀምጧል።

በአዲሱ የወንጀለኛ መቅጫ ህግ ህገ-ወጥ የሰዎች ዝውውርን የተመለከቱ ድንጋጌዎች ከአንቀጽ 596-598 ባሉት ድንጋጌዎች ተካቷል። ይህ አንቀጽ በ1949ኙ ህግ ከተቀመጠው በተጨማሪ ሌሎች ድንጋጌዎችን እንዲያካትት ተደርጎ የተቀረጸ ሲሆን፣ በተጨማሪም የወንጀል ድርጊቱ ተፈጽሞ የተገኘው በሴቶች፣ ህጻናት፣ በአእምሮ ህመማን ላይ ከሆነ ቅጣቱ እንደሚከብድ በግልጽ ደንግጓል። ይሁን እንጂ እንደ 1949ኙ የወንጀለኛ መቅጫ ህግ ሁሉ ተበዳዮችን በተለያዩ የማታለያ ተግባራት ለህገ-ወጥ ዝውውር ሰለባ የሚዳርጉ ግለሰቦች የሚጠየቁበትን የህግ አግባብ ያላስቀመጠ በመሆኑ ተመሳሳይ የህግ ክፍተት ታይቶበታል። በዚህ የወንጀለኛ መቅጫ ህግ ውስጥ በሴቶች እና በልጆች መነገድ እንዲሁም ህጋዊ ባልሆነ መንገድ ኢትዮጵያውያንን ወደ ውጭ አገር መላክ በአንቀጽ 597 እና 598 እንዲካተቱ ተደርጓል። በእነዚህ ድንጋጌዎች መሠረት ሴትን ወይም ለአካለ መጠን ያልደረሰ ልጅን ለማዳጅ ሥራ ሲመለምል፣ ሲደብቅ፣ ከቦታ ቦታ ሲያዘዋውር፣ ከአገር ሲያስወጣ ወይም ወደ አገር ሲያስገባ የተገኘ ሰው ከሦስት እስከ ሀያ ዓመት በሚደርስ ጽኑ እስራትና እስከ ህምሳ ሺህ በሚደርስ መቀጮ ሊቀጣ እንደሚችል ህጉ ይደነግጋል።

በዚህ ረገድ ህገ-ወጥ ድርጊቱን ለማስፈጸም ተበዳዮችን በጉዞ መጨረሻ ለማስረከብ በማሰብ በአየር፣ በየብስ እና በባህር የሚልክ፣ ወይም ማንኛውንም የሚመራ ግለሰብም ተመሳሳይ ቅጣት ይጣልበታል። በተጨማሪም ህገ-ወጥ የሰዎች ዝውውር እያስከተለ ያለውን ችግር ከግምት ውስጥ በማስገባት በህገ-ወጥ መንገድ ወደ ውጭ አገሮች የሚደረጉ የስራ ስምሪት አገልግሎቶችን አካቷል። ይህም ስራ ለማስቀጠር በሚል ሰብብ የሚደረጉ የውጭ አገር ህገ-ወጥ ዝውውሮችን ለመግታት እና አጥፊዎች ከህገ-ወጥ ድርጊታቸው እንዲቆጠቡ ለማስቻል ነው። በዚህም መሠረት ዜጎችን ወደ ውጭ ሀገር ለሥራ ለማስማራት ፍቃድ ሳይኖረው በህገ-ወጥ መንገድ ዜጎችን ወደ ውጭ አገር ለሥራ የላከ ሰው በአንቀጽ 598/1 መሠረት ከአምስት እስከ አስር ዓመት በሚደርስ እስራት እና እስከ 20000 ብር የሚደርስ ቅጣት ሊጣልበት እንደሚችል ተደንግጓል። በተጨማሪም የዚህ ድርጊት ሠለባ የሆነ ግለሰብ ላይ የሰብዓዊ መብት ጥሰት፣ የህይወት እና የአካል ጉዳት የደረሰ እንደሆነ መቀጫው ከ5-20 ዓመት እስራት እና እስከ 50000 ብር ሊደርስ እንደሚችል በዚሁ አንቀጽ ቁጥር 1 ላይ ተደንግጓል። ይሁን እንጂ በህጋዊነት የተመዘገቡ ኤጀንሲዎች በህገ-ወጥ መንገድ ዜጎችን በሚያዘዋውሩበት ሁኔታ ዙሪያ በወንጀለኛ መቅጫ ህጉ የተደነገገ የህግ አግባብ ባለመኖሩ የራሱን ክፍተት ሊፈጥር ችሏል።

ስለ ግል ሥራና ሠራተኛ አገናኝ ኤጀንሲ የወጣ

አዋጅ ቁጥር 632/2001 (እንደተሻሻለው) ዜጎች ህገ-ወጥ በሆኑ መንገዶች በመሄድ ለችግር የመጋለጣቸው ሁኔታ ከጊዜ ወደ ጊዜ እየጨመረ በመምጣቱ የውጭ አገር የሥራ ስምሪት በህጋዊ መንገድ የሚካሄድበትን ሁኔታ ለማመቻቸት የወጣ ነው። በዚህ አዋጅ መሠረት የግሉ ሴክተር/ማህበረሰብ በአዋጁ በተቀመጡት ሥርዓቶች መሠረት በህጋዊ መንገድ የውጭ አገር የሥራ ስምሪት አገልግሎት መስጠት ይችላል። በዚህም መሠረት በህገ-ወጥ የሰዎች ዝውውር የተቀጣ ሰው የግል ሥራና ሠራተኛ አገናኝ ኤጀንሲነት ፍቃድ ለመውሰድ ብቁ እንደማይሆን በአዋጁ ተደንግጓል። ከዚህ

በተጨማሪ አዋጁ በአንቀጽ 40 በህገ-ወጥ መንገድ የሚካሄዱ የውጭ አገር የስራ ስምሪት ተሳታፊዎች የሚቀጡበትን ድንጋጌዎች አስፍሯል። በዚህ ረገድ በወንጀለኛ መቅጫው የበለጠ የሚያስቀጣ ካልሆነ በስተቀር በአንቀጽ 40/1/ለ መሠረት ማንኛውም ሰው ፈቃድ ሳያወጣ ኢትዮጵያዊ ዜጋን ለሥራ ወደ ውጭ አገር የላከ እንደሆነ በ1997 ዓ.ም. በወጣው የኢትዮጵያ ፌዴራላዊ ዴሞክራሲያዊ ሪፐብሊክ የወንጀል ህግ መሠረት እንደሚቀጣ ይደነግጋል። በተጨማሪም በዚህ መልኩ ለሥራ ወደ ውጭ የተላከው ኢትዮጵያዊ ሰብዓዊ መብቱ ከተጣሰ እና አካላዊ ጉዳት ከደረሰበት የቅጣት መጠኑ ከአምስት እስከ ሀያ አምስት ዓመት ጽኑ እስራት እና እስከ 50000 ብር በሚደርስ ቅጣት ሊቀጣ እንደሚችል በንዑስ አንቀጽ 3 ተካቷል።

አዋጁ እንደ ወንጀለኛ መቅጫ ህግ ሁሉ ህገ-ወጥ የሰዎች አዘዋዋሪዎች የሚቀጡበትን የህግ አግባብ ያስቀመጠ ቢሆንም በአፈጻጸም በኩል የተለያዩ ችግሮች ተስተውለዋል። በዚህ ረገድ አዋጁ በአጠቃላይ የአፈጻጸም ችግሮች የታዩበት ከመሆኑም በላይ ህጋዊ ኤጀንሲዎች በህገ-ወጥ ዝውውሩ ውስጥ ያላቸውን ተሳትፎ ለመገደብ እና በዚህ መሰል ህገ-ወጥ ተግባራት ተሳትፈው ሲገኙ ስለሚወሰድባቸው እርምጃ የተቀመጠ የህግ አግባብ የለም።

4. መፍትሄ (የወደፊት ዕርምጃ)

ይህን ህገ-ወጥ ዝውውርና የድንበር ማቋረጥ ችግር ለመታደግ የተለያዩ ጥረቶች ሲደረጉ የቆየ ቢሆንም ውጤታቸው ግን ችግሩን በሚፈለገው ደረጃ የሚፈታ ሆኖ አልተገኝም፡፡ ስለዚህም ይህ ብሄራዊ ኮንፈረንስ በራሱ የሚያፈልቃቸውን ሃሳቦች እንዲሁም የተለያዩ አገራትን ልምድ ጨምሮ የወደፊት አቅጣጫ ማስቀመጥ የግድ ብሏል፡፡ በዚህም ምክንያት በመጀመሪያ ደረጃ ተመሳሳይ ችግር ያጋጠማቸው አገራትን ምርጥ ተሞክሮዎች በመቀመጥ በቀጣይነት የመፍትሄ ሃሳቦች ይጠቆማሉ፡፡

4.1. የውጭ አገራት ልምዶች

በውጭ ጥሩ የስራ ዕድል በመፍጠር፣ በህገ-ወጥ መንገድ የሚደረግ የሰዎች ዝውውርንና ድንበር ማቋረጥን በሚመለከት የተሻለ እንቅስቃሴ በማድረግ የሚታወቁ በርካታ አገሮች ያሉ ሲሆን፣ በተለይ እንደ ህንድ፣ ፊሊፒንስ፣ ባንግላዴሽ፣ ፓኪስታን እና ሲሪላንካ ያሉ አገሮች በተለያዩ የውጭ ሀገራት ለሥራ የተሰማሩ ዜጎቻቸው ወደ ሀገር ቤት ከሚልኩት የውጭ ምንዛሪ በስፋት ተጠቃሚ እንደሆኑ ይታወቃል፡፡ እነዚህ ሀገሮች የሠራተኛ ፍላጎትን በአግባቡ በማስተዳደር በተቻለ መጠን ዜጎቻቸው የህገ-ወጥ የሰዎች ዝውውር ሰለባ እንዳይሆኑ በመከላከል፣ ሰብአዊ መብታቸው ተከብሮ እራሳቸው እና ቤተሰቦቻቸው ተጠቅመው ሀገራቸውንም የሚጠቅሙበትን የውጭ ሀገር የሥራ ሥምሪት በማመቻቸትም የሚታወቁ ናቸው፡፡ እነዚህ ሀገሮች የሠራተኛ ፍላጎትን በአግባቡ በማስተዳደር (managed flow of labour migration) ሥራቸው በተለያዩ ደረጃ የተሳካላቸው እና የሠራተኛ ፍላጎት (labour migration) አጠቃላይ ሁኔታቸው ከሀገራችን ጋር ተቀራራቢና ተመሳሳይነት ያለው ነው፡፡ በዚህ ጥናት ደግሞ ህንድ፣ ፊሊፒንስ፣ ስሪላንካ፣ ቤላሩስ፣ ናይጄር፣ ሞልዶቫ፣ ዩክሬን እና ሌሎች በዘርፉ ያካበቱትን ተሞክሮ በዋነኛነት እንደሚከተለው ለመዳሰስ ተሞክሯል፡፡

ህንድ

በህገ-ወጥ የሰዎች ዝውውር ከአገር የወጡ የህንድ ዜጎች ወደ አገራቸው ሲመለሱ ከኤርፖርት ጀምሮ ምርመራ በማካሄድ በህገ-ወጥ ድርጊቱ በሚሰማሩ ሰዎች ላይ የክስ ፋይሎች ስለሚከፈቱ አብዛኛዎቹ በዚህ ህገ-ወጥ ስራ ለመሰማራት እንደማይደፍሩ ታውቋል፡፡ ዜጎች ለስራ ከአገር መውጣት ከፈለጉ በሰራተኛና ማህበራዊ ጉዳይ ሚኒስቴር በኩል እንዲያልፉ የሚደረግ ሲሆን፣ ለስራ ወደ ውጭ የሚወጡ ዜጎች በሚደርሱባቸው አገሮች ስለሚገጥሟቸው አደጋዎች፣ ከሄዱም ደግሞ የአገራቸውን ሚሲዮን ማግኘትና መመዝገብ እንደሚገባቸው በቴሌቪዥን ጭምር ሰፊ ቅስቀሳ ይደረጋል፡፡ የግንዛቤ ማስጨበጫ ጥረቱ ጥሩ እንደረዳና ዜጎችም ውጭ ወጥቶ ለመስራት ያላቸው ፍላጎት እየተቀዛቀዘ የመጣ እንደሆነ ለማወቅ ተችሏል፡፡

ፊሊፒንስ

ከአደረጃጀትና አወቃቀር አንጻር የፊሊፒንስ መንግሥት ወደ ውጭ ለሥራ የሚሰማሩ ዜጎችን አጠቃላይ ሁኔታ በሀገር ውስጥና በመዳረሻ ሀገራት ለማስተዳደር የራሱ የሆነ ተቋማዊ አደረጃጀት ዘርግቷል፡፡ የውጭ ሀገር የሥራ ስምሪትን የማስተዳደር ኃላፊነት የተሰጣቸው የፕ

ሬዝዳንት ቢሮ፣ የሠራተኛና የሥራ ቅጥር ዲፓርትመንት፣ የፍትሕ ዲፓርትመንት እና የውጭ ጉዳይ ዲፓርትመንት ናቸው።

የፕሬዝዳንት ቢሮው በቀጥታ ለራሱ ተጠሪ የሆነ የፌዴሬሽን የባሕር ማዶ ሠራተኞች ኮሚሽን በመባል የሚጠራ ተቋም በሥራ ያለው ሲሆን፣ ይህም ኮሚሽን ለሥራ ወደ ውጭ የሚወጡ ዜጎችን በተመለከተ የቅድመ-ቅጥር አረንጓዴነት፣ ባህላዊ፣ ትምህርታዊና የክህሎት ስልጠና፣ መልሶ የማቋቋም ድጋፎችን፣ ግጭቶችን የመፍታትና የህግ ድጋፍ፣ ለቤተሰቦችና ጥገኞች ኢኮኖሚያዊና ማህበራዊ አገልግሎት የመስጠት፣ በመዳረሻ አገራት የትምህርትና የቋንቋ ስልጠና የመስጠት፣ የዜጎችን መብትና ጥቅም የመጠበቅና የማስከበር ተግባራትን በዋናነት የማከናወን ሥልጣንና ኃላፊነት ተሠጥቶታል።

የሠራተኛና የሥራ ቅጥር ዲፓርትመንት በበኩሉ በአገር ውስጥና በውጭ አገር የሚካሄዱ የሥራ ሥምራቶችን የማቀድ፣ የማደራጀት፣ የመምራትና፣ የመቆጣጠር ሥልጣንና ኃላፊነት የተሰጠው ሲሆን፣ በተለይም በውጭ አገር የሚካሄዱ የኮንትራት ሠራተኞችን የሥራ ስምራቶችን የሚመለከቱ ማለትም የሠራተኛ ምልመላ፣ የመረጃና የአረንጓዴነት፣ ጥንቃቄና እንክብካቤ፣ ለቀጣሪ ኤጀንቶች ፈቃድ የመስጠትና ቁጥጥር የማድረግ፣ በውጭ ተቀጥረው በስራ ላይ ተሰማርተው ከሚገኙ ዜጎች ጋር የተያያዙ የህግና ማህበራዊ ጉዳዮችን የማከናወን ሥልጣን በህግ ተሠጥቶታል። ይህ ዲፓርትመንት የውጭ አገር የሥራ ስምራት ተግባራትን በተቀላጠፈ መንገድ ለማከናወን በሥራ ሦስት ቢሮዎች አደራጅቶ የሚንቀሳቀስ ሲሆን፣ እነርሱም የፌዴሬሽን የባህር ማዶ የሥራ ቅጥር ኤጀንሲ፣ የባህር ማዶ ሠራተኞች የበጎ አድራጎት ማህበር እና የቴክኒክ እና የትምህርት ስልጠና እና ልማት ባለሥልጣን ናቸው።

የፍትሕ ዲፓርትመንት ኃላፊነቱን እየተወጣ የሚገኘውም በሥራ በሚገኘው የስደተኞች ቢሮ አማካኝነት ሲሆን፣ ይህ ቢሮ የተቀላጠፈ የሥራ ስምራት እንዲኖር በማገዝ፣ እና በመግቢያና መውጫ ወደቦች ህገ-ወጥ የሰዎች ምልመላ እና ዝውውር እንዳይፈፀም ቁጥጥር በማድረግ ይሳተፋል።

ሌላኛው የውጭ ጉዳይ ዲፓርትመንት ዋናው ሥራው የዜጎችን መብት ማስከበር ላይ የሚያተኩር ሲሆን፣ የፌዴሬሽን ዜጎች በብዛት በሚገኙባቸው ሀገሮች ኤምባሲዎችን እና ቆንስላ ጽሕፈት ቤቶችን በመክፈት በመዳረሻ ሀገሮች በሥራ ላይ ተሰማርተው የሚገኙ የሀገሪቱ ዜጎችን በተመለከተ፡-

- ከመዳረሻ ሀገሮች ጋር የሁለትዮሽ ሌቦር ስምምነት እንዲፈረም ሁኔታዎችን የማመቻቸትና አፈፃፀሙን የመከታተል፣
- የፌዴሬሽን ዜጎችን መብት የማስጠበቅ፣
- የሕግ አገልግሎት የመስጠት፣
- የኮምፒውተር ትምህርት ቤት አገልግሎት እና የቋንቋ ትምህርት የመስጠት፣
- ስለ ፌዴሬሽን ዜጎችና ቀጣሪዎቻቸው እና የአሠሪና ሠራተኛ አገናኝ ኤጀንቶች መረጃ (Watch List and Black List) የመያዝ፣
- የኢኮኖሚና የማህበራዊ ጉዳዮችን የማቀናጀት፣

- የኤጀንቶችን የሥራ እንቅስቃሴ የመከታተል፣ ወዘተ...

ተግባራትን ያከናውናል።

ከፍተኛ ቁጥር ያላቸው የፊሊፒንስ ዜጎች ባሉባቸው ሀገሮች በሚገኙ ሚሲዮኖች ውስጥ የፊሊፒንስ መንግሥት የሌበር አታሼዎችን እና የwelfare ሰራተኞችን በቋሚነት በመመደብ የሠራተኛ ዜጎችን መብትና ጥቅም ለማስጠበቅ የሚያስችለውን አሠራር መዘርጋቱ የሚታወቅ ሲሆን፣ የሴቶችን ልዩ ሁኔታም ከግምት ውስጥ በማስገባት በሚሲዮኖች የሚመደቡ የሌበር አታሼዎች እና የwelfare ሰራተኞች በአብዛኛው ሴቶች እንዲሆኑ ተደርጓል።

ከ20,000 በላይ የፊሊፒንስ ዜጎች በሚገኙባቸው ሃገሮች Filipino Workers Resource Center (FWRC) እንዲቋቋም የሚደረግ ሲሆን፣ ይህ ማዕከል እራሱን የቻለና ሥራውም የሚከናወነው በwelfare ሰራተኞች ነው። ማዕከሉ የሚሠጣቸው አገልግሎቶችም ለፊሊፒንስ ዜጎች የመገናኛ ቦታ አገልግሎት፣ ተመላሾች ከሃገራቸው ህብረተሰብ ጋር በቀላሉ ተዋህደው ኑሯቸውን ለመቀጠል የሚያስችላቸውን የቴክኒክ ስልጠና፣ የምክር አገልግሎት እና መጠለያ ለሚያስፈልጋቸው የጊዜያዊ መጠለያ መስጠትን ያጠቃልላሉ።

ዲፓርትመንቱ የፊሊፒንስ ዜጎች በብዛት በሚገኙባቸው ሃገሮች ደግሞ ከላይ የተዘረዘሩትን ሥራዎች እና ሌሎችንም ጉዳዮች ለማስፈጸም ከሌበር አታሼዎች በተጨማሪ የሠራተኞችን ማህበራዊ ደህንነት በቅርበት የሚከታተሉ welfare ሠራተኞችን ከባህር ማዶ ሠራተኞች የበጎ አድራጎት ማህበር በኩል በማስመደብ ሥራውን እያከናወነ ይገኛል።

የቅንጅት አሠራርን አስመልክቶ ህገ-ወጥ የሰዎች ዝውውርን የመከላከል ተግባር በመሠረታዊነት የብዙ ባለድርሻ አካላትን ተሳትፎ የሚጠይቅ በመሆኑ በአስፈጻሚ አካላት መካከል የሥራ ኃላፊነትና የሥልጣን መደራረብን እንደሚያስከትል መገመት ይቻላል። የሌሎች ሀገሮች ተሞክሮ የሚያሳየው ይኸንኑ ነው። የፊሊፒንስም ሁኔታ ይህ ዓይነት የሥራ እና ኃላፊነት መደራረብ የነበረበት ቢሆንም ይህን ለማሻሻል የሚረዳ አሠራር በተግባር ላይ አውላለች። ለምሳሌ የፊሊፒንስ የባህር ማዶ ቅጥር አስተዳደር ለተባለ መስሪያ ቤት የሕገ-ወጥ የሰዎችን ዝውውር በመከላከል ተግባር ላይ የተሠማሩ ባለድርሻ አስፈጻሚ መስሪያ ቤቶችን አሠራር የማቀናጀት ሥልጣን በህግ እንዲሠጠው ተደርጓል። በመሆኑም ህገ-ወጥ የሰዎች ዝውውርን በመከላከል እና በውጭ ሃገር የሥራ ሥምሪት ተግባር ላይ የተሠማሩ የሀገሪቱ መስሪያ ቤቶች በራሳቸው ለሚያከናውኗቸው ሥራዎች የራሳቸው ማንደሪት ያላቸው ቢሆንም የውጭ ሃገር የሥራ ስምሪትን በተመለከተ ግን ቀጥታ ተጠሪነታቸው ለፊሊፒንስ የባህር ማዶ ቅጥር ኤጀንሲ እንዲሆን ተደርጓል።

የመረጃ ባንክን ማደራጀት ሌላኛው ትኩረት የተሰጠው ጉዳይ ሲሆን፣ ከዚህ አንጻር የፊሊፒንስ መንግሥት በሥራ ስምሪት ወደ ውጭ ለሚሄዱ ዜጎች በድረ-ገጽ ጭምር በመታገዝ መረጃ የሚሠጡ ሁለት ማዕከሎችን አቋቁሟል። የመጀመሪያው Migration Information Resource Center (MIRC) የሚባል ነው። ይህ ተቋም በዋናነት ለሥራ ወደ ውጭ ለመሄድ ለሚፈልጉ እና በተጨማሪም ከውጭ ለሚመለሱ (ተመላሽ ሠራተኞች) መረጃ የሚሠጥ ማዕከል ሲሆን፣ በውስጡም ማዕከላዊ የኢምግሬሽን ቤተ-መፃህፍት አለው። ሁለተኛው የመረጃ ማዕከል National Re-

integration Center for Filipino Workers (NRC) የሚባለው ነው። ይህ ማዕከል a one-stop center for reintegration ሲሆን፤ ዋና ዋና ሥራዎቹም የሥራ ግዜያቸውን ጨርሰው ወደ ሀገራቸው ለሚመለሱ የፊሊፒንስ ዜጎች ከአካባቢያቸው ማህበረሰብ ጋር ተዋህደው ኑሯቸውን በቀላሉ ስለሚቀጥሉበት ሁኔታ የምክር አገልግሎት፤ ሥልጠና እና መረጃ መስጠት እና የጋራ ኘሮጄክት ለማቋቋም፤ ፈቃድ ለማውጣትና ብድር ለማግኘት ለሚፈልጉ የተቀላጠፈ አገልግሎት እንዲያገኙ መርዳት ናቸው።

የፊሊፒንስን አሰራር ጠንካራ ከሚያደርጉት ጉዳዮች አንዱ የሥልጠና አሰጣጥ ሲሆን፤ ማንኛውም ወደ ውጭ ሀገር ለሥራ የሚሠማራ የሀገሪቱ ዜጋ ከሚቀጠርበት ሙያ አንፃር በቂ ችሎታ ያለው መሆን አለበት። ለዚሁም ዓላማውን ለሥራ ቅጥር ወደ ውጭ የሚሄዱ የሀገሪቱ ዜጎች ለሚቀጠሩበት ሥራ በቂ የቴክኒክ እውቀትና ትምህርት እንዲያገኙ ስልጠና እና ትምህርት መስጠት ያደረገ Technical and Educational Skills Development Authority (TESDA) የተባለ ተቋም የሚሠጠውን የቴክኒክ ብቃትና የትምህርት ችሎታ የማያሟሉ የፊሊፒንስ ዜጎች ለሥራ ቅጥር አይመለሙም። ይህ ተቋም በየወቅቱ የሚኖረውን የሠራተኛ ፍላጎትና የመዳረሻ አገሮችን ሁኔታ እያገናዘበ ስለቤት አያያዝ፤ የሆቴል አስተዳደር፤ መሠረታዊ የኢንፎርሜሽን ቴክኖሎጂ ኮርሶችን፤ ቋንቋ፤ እና ሌሎች መሰል ሥልጠናዎችን ይሠጣል።

ከዚህ በተጨማሪ ማንኛውም በቅጥር ወደ ውጭ የሚሠማራ የፊሊፒንስ ዜጋ Pre-Employment እና Pre-Departure Orientation Seminars የግዴታ መካፈል ይኖርበታል። የሴሚናሮቹ ዋና ዓላማ ስለውጭ ሀገር የሥራ ስምሪት፤ ሠራተኞች ሊያጋጥሟቸው ስለሚችሉ ሁኔታዎች፤ ስለመብታቸው እና ግዴታቸው፤ እና ሌሎች ተጨባጭ ሁኔታዎች ግንዛቤ ማስጨበጥ ሲሆን፤ በተጨማሪም ስለሀገራዊ የሰዎች ዝውውርና አደጋው ሠራተኞች በቂ መረጃ በመያዝ እራሳቸውን እንዲጠብቁ ለማድረግ የታለመ ነው።

የፊሊፒንስ መንግሥት የውጭ ሀገር የሥራ ሥምሪት በህጋዊ መንገድ እንዲከናወን ከማድረግ በተጨማሪ ዜጎች ለሀገራዊ ዝውውር እንዳይጋለጡ በተለያዩ መንገዶች የግንዛቤ ማስጨበጫ የቅስቀሳ ሥራዎችን ያከናውናል። የመጀመሪያው የግንዛቤ ማስጨበጫ መንገድ ለተማሪዎች በትምህርት ቤታቸው ስደትን የሚመለከቱ ኮርሶችን እንዲያገኙ በማድረግ የሚከናወን ሲሆን፤ በትምህርት ቤቶቹ የሚሠጡ ኮርሶች ስለ ሥራ ቅጥር አማራጮች፤ push factors፤ hazards፤ and costs of migration እና gender sensitivity የሚመለከቱ ናቸው። ሁለተኛው ዘዴ በጋዜጦች የሚካሄድ ቅስቀሳ ሲሆን፤ ስርጭታቸው ከፍተኛ በሆኑ የሀገሪቱ ጋዜጦች ላይ ስደትንና እና የጉዞ ምክሮችን የሚመለከቱ መግለጫዎች በየሩብ ዓመቱ ማውጣት ግዴታ እንደሆነ በህግ ተደንግጎ እየተሠራበት ይገኛል። ሦስተኛው የቅስቀሳ ዘዴ የፊሊፒንስ ዜጎችን ለውጭ ሀገር የሥራ ሥምሪት ለመመልመል በመንግሥት ፈቃድ የተሰጣቸውንና በአሠራራቸው ተዓማኒነት ያተረፉትን የአሠሪና ሠራተኛ አገናኝ ኤጀንሲዎች በየሩብ ዓመቱ ዝርዝራቸውን በማሳተም መረጃው በሰፊው እንዲሠራጭ ማድረግ ነው።

በፊሊፒንስ በኤጀንትነት ለመሠማራት ፈቃድ የሚጠይቁ አካላት ፈቃድ የሚያገኙት የፊሊፒንስ የባህር ማዶ ቅጥር ኤጀንሲ፤ ፖሊስ እና የጠቅላይ አቃቤ ህግ በጋራ በመተባበር የሚያካሂዱትን ቅድመ-ምርመራ ካለፉ በኋላ ነው። በተጨማሪም እነዚህ የመንግሥት ተቋማት

ፈቃድ አግኝተው ወደ ሥራ የተሰማሩ ኤጀንሲዎች የሚያከናውኑትን የሠራተኛ ምልመላ ሂደት በቅርበት በመቆጣጠር ምልመላው በአግባቡ መከናወኑን ያረጋግጣሉ። ከህግ ውጭ የሠራተኛ ምልመላ በሚያካሂዱና መጥፎ ስነ-ምግባር ስላላቸው የሃገር ውስጥ እና የውጭ ሃገር ኤጀንሲዎች፣ ተቋማትና ግለሰቦች እንዲሁም መጥፎ ስነ-ምግባር ስላላቸው የውጭ ሃገር ቀጣሪዎችና፣ የፌሊፒንስ ተቀጣሪ ሠራተኞች አስቀድመው ከሃገር ውስጥ ተቋማትና በውጭ የሚገኙ የሃገሪቱ ሚሲዮኖች በቋሚነት ከሚያዙት Watch List እና ጥቁር መዝገብ (Black List) የተሰበሰቡ መረጃዎችን በመጠቀም በምልመላ ሂደቱ ላይ የጠበቀ ቁጥጥር ያደርጋሉ። ጥቁር መዝገብ ውስጥ የገቡ ኤጀንሲዎችን እና ቀጣሪዎችን ሠራተኛ ከመመልመልና ከመቅጠር ያግዳሉ፣ የሥራ ፈቃዳቸው ይነጠቃሉ። በተጨማሪም የፌሊፒንስ ኢምፖሪሽን ዜጎች ከአገር ሲወጡ በቱሪስት ወይም የጉብኝት ቪዛ እንዳይሆን ቁጥጥር ያደርጋል። ከዚህ ውጭ ፌሊፒንስ በዜጎች ላይ የተፈፀሙ አካላዊና የታዊ ጥቃቶችን ተከትሎ የቀረቡ ሪፖርቶችን መነሻ በማድረግ በጥቂት አገሮች ላይ ዜጎቻቸው ሄደው እንዳይሰሩ ማዕቀብ አድርገው ከነበሩት የባንግላዲሽ እና የፊላፒንስ መንግስታት ጋር የምትነሳ ሲሆን፣ ለምሳሌ እ.ኤ.አ. በ1987 የፌሊፒንስ መንግስት የፌሊፒንስ የቤት ሰራተኞች ጥበቃ ዙሪያ የሁለትዮሽ ስምምነት ለማድረግ ዝግጁ ወደሆኑ አገሮች ብቻ እንዲገቡ በማወጅ አገራት ግዴታ እንዲገቡ ግፊት አድርጋ ነበር።

ሲሪላንካ

ሲሪላንካ እ.ኤ.አ. ከ1985 ዓ.ም. ጀምሮ ሠራተኞችን ወደ ውጭ ሃገራት በተለይም ወደ ገልፍ አገሮች በብዛት መላክ የጀመረች ሲሆን፣ በአሁኑ ወቅት በኩዌት ብቻ ከ85 ሺህ በላይ ዜጎች በተለያዩ ሥራዎች ላይ ተሰማርተው ይገኛሉ። ከእነዚህም መካከል 80% የሚሆኑት በቤት ሠራተኝነት የሥራ መስክ የተሰማሩ ናቸው።

ከአደረጃጀትና አወቃቀር አንጻር በውጭ ሃገራት ለሥራ የሚሰማሩ የሲሪላንካ ዜጎች መብታቸውን እና ማህበራዊ ደህንነታቸውን የማስጠበቅ ስልጣን የተሰጠው ለሃገሪቱ የውጭ ጉዳይ ሚኒስቴር እና የሠራተኛ ሚኒስቴር ነው። የውጭ ጉዳይ ሚኒስቴር ኃላፊነቱን የሚወጣው በውጭ ሃገራት በሚገኙ ሚሲዮኖች ሲሆን፣ የሠራተኛ ሚኒስቴር በበኩሉ በቀጥታ ለራሱ ተጠሪ የሆነ የሲሪላንካ የውጭ ቅጥር ቢሮ (Sri Lanka Bureau of Foreign Employment) በመባል የሚታወቀውን ተቋም በማቋቋም ኃላፊነቱን እየተወጣ ይገኛል።

የውጭ ጉዳይ ሚኒስቴር የዜጎችን መብትና ጠቅም ከማስከበርና ከማስጠበቅ አንጻር፡-

- የቀጥታ ቅጥር አገልግሎት፣
- ከሥራ ቦታቸው በተለያዩ ምክንያቶች ለተፈናቀሉ ዜጎች መጠለያ የመስጠት፣
- ጉዳት ለሚደርሰባቸው ዜጎች የህክምና፣
- የመጓጓዣ ዶክመንቶቻቸውን ለተነጠቁ ወይም ለጠፋባቸው ምትክ የመስጠት፣
- ደመወዛቸውን እና ሌሎች ጥቅማ ጥቅሞቻቸውን ለተነፈጉ መልሰው እንዲያገኙና ካሣ እንዲከፈላቸው እንዲሁም በተለያዩ ምክንያቶች በፍትሕ አካላት የተያዙ ጉዳይ ላላቸው ዜጎች የሕግ ድጋፍ የመስጠት፣

- ወደ ሃገራቸው መመለስ ለሚፈልጉ የመመለስ፤
- በአሥር ቤት የሚገኙ ዜጎች ሰብዓዊ መብታቸው ተጠብቆ ፍትሕ የሚያገኙበትን ወይም ከአሥር የሚለቀቁበትን ሁኔታ የማመቻቸት እና ሌሎችንም አገልግሎቶችን ይሰጣል፡፡

የሲሪላንካ ዜጎች በብዛት በሚገኙባቸው ሃገሮች የሚገኙ የሲሪላንካ ሚሲዮኖች "ከመደበኛ የኤምባሲዎች ሥራ" በተጨማሪ በሰራተኝነት ተቀጥረው የሚሰሩ ዜጎችን ጉዳይ የሚከታተሉበት ራሱን የቻለ ክፍል አላቸው፡፡ ለአብነት ያህል በኩዌት የሚገኘው የሲሪላንካ ኤምባሲ በሃገሪቱ የሚገኙ ዜጎች Migrant Workers ጉዳይ የሚከታተልበት ራሱን የቻለ አንድ ክፍል ያለው ሲሆን፤ ይህ ክፍል ከ10 በላይ በሚሆኑ ሠራተኞች አማካይነት በቀን ከ150 በላይ የሥራ ኮንትራት ውሎችን እየተቀበለ ያስፈጽማል፡፡ በተጓዳኝም በቀን በአማካኝ ከ15 በላይ የሚሆኑ ችግር የደረሰባቸው ዜጎችን ጉዳይ ያስተናግዳል፡፡

የሲሪላንካ የውጭ ቅጥር ቢሮ በበኩሉ የውጭ ሃገር የስራ ሥምሪትን በተመለከተ በሃገር ውስጥ መከናወን ያለባቸውን ተግባራት የሚያከናውን ሲሆን፤ በተቋሙ ከሚከናወኑ ዓባይነት ተግባራት መካከል፡-

- ለውጭ ሃገር የሥራ ስምሪት በአሠሪና ሠራተኛ አገናኝ ኤጀንሲነት የሥራ መስክ ላይ ለመሠማራት ፈቃድ ለሚጠይቁ አካላት ፈቃድ መስጠት፤
- ፈቃድ ያወጡ ኤጀንሲዎችን የሥራ እንቅስቃሴ በበላይነት መከታተልና መቆጣጠር፤
- በመዳረሻ ሃገሮች የሚገኙ ሲሪላንካዊያንን የቀጠሩ አሠሪዎች በሠራተኞች ላይ ስለሚያደርሱት በደል ሁኔታ በመከታተል በመዝገብ (Black List) መያዝ፤
- በቀጥታ ቅጥር የተመለመሉ ዜጎችን የሥራ ውል ማረጋገጥ፤
- በውጭ ሃገር የሥራ ስምሪት ከሃገር ለሚወጡ ዜጎች ኢንሹራንስ መስጠት፤
- በውጭ ሃገር የሥራ ስምሪት ለመሰማራት ለሚፈልጉ ዜጎች ስልጠና መስጠት፤

የሚሉት ይገኙበታል፡፡

በተለይ ሥልጠናን አስመልክቶ እ.ኤ.አ. ከ1996 ዓ.ም. ወዲህ ማንኛውም ወደ ውጭ ሃገር ለሥራ የሚሠማራ የሲሪላንካ ዜጋ ቅድመ-ቅጥር ስልጠና ማግኘት እንዳለበት በህግ ተደንግጓል፡፡ ቢሮው የሠልጣኞችን ብቃት በማረጋገጥ ሠርተፍኬት የሚሰጥ ሲሆን፤ ስልጠናውን የሚሠጥባቸው በራሱ የሚተዳደሩ 21 የማሠልጠኛ ተቋማት በመላ ሃገሪቱ ውስጥ አሉት፡፡ በተጨማሪም 3 የግል ማሠልጠኛ ተቋማት በዚሁ ሥራ ላይ ተሠማርተው ይገኛሉ፡፡ እነዚህ የማሠልጠኛ ተቋማት የሚሰጧቸው የሥልጠና ዓይነቶች፡-

- የምግብ አዘገጃጀትን፤
- ዘመናዊ መሣሪያዎች አጠቃቀምን፤
- መሠረታዊ የእንግሊዝኛ እና አረብኛ ቋንቋዎችን፤
- ቅድመ-በረራ ዝግጅቶችን (Pre-Migration Arrangements)፤
- ገንዘብ አያያዝና አጠቃቀምን (Financial Management Information)፤

- ከመዳረሻ አገራት እሴቶች፣ ከአእምሮ ጫና፣ ከብቸኝነት፣ ከባህል ግጭት፣ ከአእምሮ መታወክ፣ ከናፍቆት ጋር በተያያዘ የሚፈጠሩ ችግሮችን ለመቋቋም የሚያስችሉ ስትራቴጂዎችን (strategies to overcome disorientation to core values፣ emotional pressure፣ loneliness፣ culture shock፣ anxiety፣ psychological breakdown)፣
- መልሶ መቋቋምን (Re-integration) እና የመሳሰሉትን

የሚያካትቱ ሲሆን፣ አብዛኛው የሥልጠና ፕሮግራሞች የተቀየሱት በቤት ሠራተኝነት የሥራ መስክ ላይ የሚሠማሩ ሴቶች የሚጋጥማቸውን የሥራ ሁኔታ በብቃት ለመወጣት እና አጠቃላይ የኑሮ ፈታኝ ሁኔታዎች ለመቋቋም እንዲችሉ ለማብቃት ነው። በእንደዚህ ሁኔታ የማሠልጠኛ ተቋማቱ ከ5000 በላይ የሚሆኑ ሴቶችን በየወሩ እያሠለጠኑ የብቃት ሠርተፍኬት በመስጠት ላይ ይገኛሉ።

በውጭ ሃገራት ለሥራ የሚሠማሩ የሲሪላንካ ዜጎች ኢንሹራንስ እንዲኖራቸው የሃገሪቱ ሕግ ያስገድዳል። የሲሪላንካ የውጭ ቅጥር ቢሮ ከእያንዳንዱ ሠራተኛ ለምዝገባ 53 የአሜሪካ ዶላር እና ሠራተኛውን ለውጭ ሃገር የሥራ ስምሪት ከመለመለው የአሠሪና ሠራተኛ አገናኝ ኤጀንት በእያንዳንዱ ሠራተኛ 75 የአሜሪካ ዶላር በመስብሰብ እያንዳንዱ ሠራተኛ በሃገሪቱ ብሄራዊ የኢንሹራንስ ኮርፖሬሽን በኩል የኢንሹራንስ ሽፋን እንዲያገኝ የሚያደርግ ሲሆን፣ ሠራተኞች በውጭ ሃገር ለሚደርስባቸው ህመም፣ ሞት እና የአካል ጉዳት ብሄራዊ የኢንሹራንስ ኮርፖሬሽኑ ተገቢውን ክፍያ ይፈጽማል።

በተያያዘም ለሥራ ፍለጋ ወደ ውጭ ሃገራት የሚሄዱ ሠራተኞች በአብዛኛው ለጉዟቸው ዝግጅት የሚሆን ወጪ የሚሸፍኑት በከፍተኛ የወለድ መጠን ከአራጣ አበዳሪዎች ገንዘብ በመበደር ስለሆነ እና ሠራተኞቹ በሥራ የሚያገኙትን ገቢ ኑሯቸውን ለማሻሻል ከማዋል ይልቅ ለአራጣ አበዳሪዎች የወለድ ክፍያ የሚያውሉበት ሁኔታ በስፋት የሚስተዋል በመሆኑ ይህን አሠራር ለማስቀረት መንግሥት ሠራተኞች ለዝግጅት የሚሆን ወጪያቸውን በአነስተኛ የወለድ መጠን የሚያገኙበትን አገልግሎት አመቻችቷል። በመሆኑም በሃገሪቱ የንግድ ሚኒስቴር ሥር የተቋቋመው የExport Credit Insurance Corporation ለሠራተኞች የጉዞ ዝግጅት የሚያስፈልገውን ወጪ በአነስተኛ ወለድ የሚሠጥ ሲሆን፣ መንግሥትም የብድር ዋስትና በመስጠትና ብድሩ ተመላሽ የሚሆንበትን አሠራር በመዘርጋት ድጋፍ እያደረገ ይገኛል።

ቤላሩስ

ቤላሩስ በህገ-ወጥ የሰዎች ዝውውር ተጠቂ ከሆኑ አገሮች መካከል የምትጠቀስ ሲሆን፣ ድርጊቱ ማህበረሰቡ ላይ የሚያደርሰውን ወይም የሚያስከትለውን አካላዊ፣ ማህበራዊና አዕምሯዊ ቀውስ ለመዋጋት የተለየ ትኩረት ሰጥታ ትንቀሳቀሳለች። አገሪቱ ህገ-ወጥ የሰዎች ዝውውር መነሻና መተላለፊያ ስትሆን፣ ዜጎቿ ወደተለያዩ 30 አገራት ይዘዋወራሉ። ዋነኛ መዳረሻ አካባቢዎችም ምዕራብ አውሮፓና አንዳንድ የመካከለኛው ምስራቅ አገሮች ናቸው።

ይህን ችግር ለመዋጋት የቤላሩስ መንግስት ጥናታዊ ምርምሮችን በማካሄድ፣ በዘርፉ ያሉትን ዓለም አቀፍ ልምዶች በመቅሰም፣ የህግ መሠረቶችን በማበጀትና ያሉትንም በማሻሻል፣ የግንዛቤ

ማስጨበጫ ዘመቻዎችን በማካሄድ፣ የሚመለከታቸውን ተቋማት አቅም በመገንባት፣ የችግሩ ተጠቂዎችን በመንከባከብና በመርዳት፣ የዓለም አቀፍ ግንኙነቶችን በመመስረትና በማዳበር የመከላከልና የጥበቃ ስራዎችን ይሠራል። አገሪቱ ህገ-ወጥ የሰዎች ዝውውርን ለመዋጋት የተለያዩ ዓለም አቀፍ ስምምነቶችን ፈርማለች። በዚሁ መሠረት ቤላሩስ ብሄራዊ ህጎች ከዓለም አቀፍ ሕጎች ጋር እንዲጣጣሙ የምታደርግ ሲሆን፣ እ.ኤ.አ. በ2005 የቤላሩስ ፕሬዚዳንት ጥብቅ የሆኑ የወንጀል አስተዳደራዊ እርምጃዎችን በመውሰድ ሕገ-ወጥ ዝውውሩን ለመከላከል፣ ወንጀለኞችን ለፍርድ አቅርቦ ለመቅጣት እንዲሁም ተጎጂዎችን ለመርዳት ተግባር ላይ እንዲውሉ አውጀዋል። እውጃውን ተግባራዊ ለማድረግም መንግስትና የሚመለከታቸው አካላት ግልጽነትንና ተጠያቂነትን ለማስፈን በተከታታይ የአፈፃፀም መመሪያዎችን እንዲያወጡ ተደርጓል።

በዚሁ መሠረት በኤጀንቶች፣ በኤጀንቶች የስራ ፈቃድና በውጭ አገራት አብረዋቸው የሚሰሩ ተወካዮች፣ በጉዲፈቻ ስራ፣ ወዘተ... ዙሪያ የቁጥጥር እንቅስቃሴ ይደረጋል። በተጨማሪም የቤላሩስ መንግስት ለሞዴሊንግና ለማስታወቂያ ስራ በሚል ሴቶችን በሃሰት መረጃ ለመመልመል በሚደረጉ እንቅስቃሴዎች ላይ ትኩረት አድርጎ የክትትል ስራ እየሰራ የሚገኝ ሲሆን፣ የህግ አስከባሪ አካላትም በዚህ ረገድ ተገቢውን ቁጥጥር ያደርጋሉ።

ከዚህ ባሻገር ቤላሩስ ህገ-ወጥ የሰዎች ዝውውርን ለመዋጋት ከዓለም አቀፍ ድርጅቶች፣ መንግስታዊ ካልሆኑ ድርጅቶች፣ ከውጭ አገራት መንግስታት ጋር በቅንጅትና በትብብር ትስራለች። ህገ-ወጥ የሰዎች ዝውውርን በመግታት ረገድ ዋነኛ ተግባሯ አድርጋ የምትንቀሳቀሰው የመከላከል እርምጃዎችን መውሰድ ሲሆን፣ በዚህ የፖሊሲ አቅጣጫ ዜጎች ወደ ውጭ አገር ለሥራ መውጣት ሲፈልጉ አስፈላጊውን መረጃ እንዲይዙ የማድረግ ሥራዎች ይሰራሉ። ለዚህም ጋዜጦች በመጣጥፍ፣ የቴሌቪዥን ፕሮግራምና ማስታወቂያዎች ለግንዛቤ ማስጨበጫ ዘመቻው አስተዋጽኦ ያደርጋሉ። እነዚህ ዘዴዎች ዜጎች ችግር ላይ ከመውደቃቸው አስቀድሞ እንዴትና ከየት የህግ፣ የህክምና እንዲሁም አእምሯዊ ምክሮችን ማግኘት እንደሚችሉ ይጠቁማሉ። ከዚህ ጋር በተያያዘ ለስራ ወደ ውጭ አገራት የሚወጡ በተለይ ሴቶች እንዲሁም በህገ-ወጥ የሰዎች ዝውውር ምክንያት አደጋ ላይ የወደቁት የምክር አገልግሎት የሚያገኙበትና ነጻ አገልግሎት የሚሰጥ ራሱን የቻለ የስልክ መስመር አለ።

ከዚህ በተጨማሪ ከክፍያ ነፃ የሆነ መረጃ የሚሰጥ የስልክ መስመር አገልግሎት እንዲሰጥ ይደረጋል። የቤላሩስ የአገር ውስጥ ጉዳይ ሚኒስቴር፣ የትምህርት ሚኒስቴር የአገር ውስጥ እና የውጭ አገራትን ልምዶች በማካተት ህገ-ወጥ የሰዎች ዝውውርን መከላከል በሚቻልበት ሁኔታ ላይና ዘዴዎቹን የተመለከቱ በርካታ የማጣቀሻና የመማሪያ መዋህድትን አዘጋጅተዋል። ከዚህ ሌላ የአገሪቱ ትምህርት ሚኒስቴር የህገ-ወጥ ድርጊቱን ታሪካዊ አመጣጥ፣ ዓለም አቀፍና ብሄራዊ ህግጋቶችን፣ ህገ-ወጦች የሚጠቀሟቸውን መንገዶች፣ ሰለባዎች የሚገጥማቸውን ችግሮች፣ ዓለም አቀፍና መንግስታዊ ያልሆኑ ድርጅቶች እንዲሁም ሰለባዎች ያሏቸውን ልምዶች በማዋሃድ የሚነበቡ በራሪ ጽሁፎችን አዘጋጅቶ በትምህርት ተቋማት አካባቢ እንዲበተኑ አድርጓል።

አቅም ከመገንባት አንፃር እ.ኤ.አ. በ2004 የአገር ውስጥ ጉዳይ ሚኒስቴር የሰዎች ህገ-ወጥ ዝውውርን የመዋጋት ሃላፊነት ያለበት ዩኒት እንዲቋቋም አድርጓል። ከዚህ ሌላ የቤላሩስ መንግስት

እ.ኤ.አ. ከ2003-2004 ባለው ጊዜ ውስጥ ብቻ መንግስታዊ ካልሆኑ ድርጅቶች ጋር በመተባበር በህገ-ወጥ የሰዎች ዝውውር የተለያዩ ገጽታዎች ላይ ዓለም አቀፍ ኮንፈረንሶችንና ሴሚናሮችን አዘጋጅቶ ነበር። እነዚህ በመንግስት በኩል የተደረጉት ጥረቶች የቤላሩስ የህግ አስፈፃሚ አካላት ችግሩን በመዋጋት ረገድ የተሻለ ውጤት እንዲያስመዘግቡ ረድቷቸዋል። ለምሳሌ እ.ኤ.አ. ከ2001 ጀምሮ ክትትል ተደርጎባቸው የተደረሰባቸው ሕገ-ወጥ ድርጊቶች ቁጥር በሶስት አጥፍ አድጓል። እንዲሁም በ2005 ስምንት ወራት ብቻ የአንድ ወንጀለኛ ድርጅትና የሰባት የወንጀለኞች ቡድን እንቅስቃሴ እንዲገታ ሆኗል። በእነዚህ ወንጀለኞች በደል የደረሰባቸው 366 ዜጎች እርዳታ ወደሚያገኙባቸው የተለያዩ ማዕከላት እና ሌሎች በችግሩ ዙሪያ ፕሮጀክቶች ቀርፀው የሚንቀሳቁሱ ድርጅቶች ተልከው እርዳታ እንዲያገኙ ተደርጓል። ከዚህ አንጻር ቤላሩስ ውስጥ ሶስት ስፔሻላይዝድ የቀውስ ማገገሚያ ማዕከላት ይገኛሉ። በተጨማሪም የአገሪቱ ሰራተኛና ማህበራዊ ጥበቃ ባለስልጣን በህገ-ወጥ የሰዎች ዝውውር ለተጎዱ ቤተሰቦችና ህፃናት ደረጃውን የጠበቀ አገልግሎት የሚሰጡ ማዕከላት አሉት። በመሆኑም እ.ኤ.አ. ከ2004 እስከ 2005 ባሉት ጊዜያት ውስጥ 558 ሰዎች በእነዚህ ተቋማት መረዳት ችለዋል። ሚኒስቴር መ/ቤቱ ተጎጂዎችን የሚረዱ በቤላሩስና በአውሮፓ የሚገኙ ስፔሻላይዝድ ተቋማትና ድርጅቶች የመረጃ ቋትም (database) አደራጅቶ ይዟል።

እ.ኤ.አ. በ2004 በአውሮፓ ህብረት ፕሮጀክት ስር በቤላሩስ ዋና ከተማ ለህገ-ወጥ ድርጊቱ ተጎጂዎች ማገገሚያ የሚሆን ልዩ ማዕከል ተከፍቷል። አገሪቷ ህገ-ወጥ የሰዎች ዝውውርን ለመዋጋት ስትራቴጂክ እቅድ ቀርባ የምትንቀሳቀስ ስትሆን፣ ለአብነት ያህል እ.ኤ.አ. በ2001 የሚኒስትሮች ምክር ቤት እ.ኤ.አ. ከ2002-2007 የሚቆይ የመንግስት እቅድ አጽድቆ ስራ ላይ አውሎ ነበር።

ናይጄሪያ

ናይጄሪያ መንግስት የተለየ ድጋፍ ሰጪና ናይጄሪያ ውስጥ ያለውን ሕገ-ወጥ የሰዎች ዝውውር ለመመርመር ሃላፊነት የተሰጠውና ፕሬዚዳንቱን የሚያማክር ቢሮ ከፍቷል። በህገ-ወጥ ድርጊቱ የተጎዱ ዜጎችን ወደ አገር ለመመለስ፣ መልሶ ለማቋቋምና፣ ከማህበረሰቡ ጋር እንዲቀላቀሉ ሁኔታዎችን የማመቻቸት እንዲሁም ሕገ-ወጦችን የመቅጣት ስራዎችን የመሥራት ሃላፊነት የተጣለበት ፕሬዚዳንታዊ ኮሚቴም ተቋቁሟል። ሕገ-ወጦቹን ለህግ የማቅረብና ሕጎቹን የመቅረጽ እንዲሁም ተጎጂዎችን የመንከባከብ ሃላፊነት ያለባቸው የተለዩ ዩኒቶች በናይጄሪያ የፖሊስ ሃይልና የኢምግራሽን አገልግሎት መ/ቤቶች ተቋቁመዋል።

ሞልዶቫ

ሞልዶቫ ህገ-ወጥ የሰዎች ዝውውር ወንጀል ያለውን ክብደትና እያስከተለ ያለውን አደጋ ከግምት ውስጥ በማስገባት እ.ኤ.አ. በ2001 ወንጀሉን የሚከላከልና የሚዋጋ ብሔራዊ ኮሚቴ እንዲቋቋም ወስናለች። የኮሚቴው ሃላፊነት በዘርፉ ተገቢውን ዕቅድ የመቅረጽና የመተግበር ነበር። በዚሁም መሠረት በተለያዩ ጊዜያት መረሃ-ግብሮች ተቀርጸው ተግባራዊ ሲደረጉ ቆይተዋል። ብሔራዊ ኮሚቴው ለዕቅዶቹ/ለመርሃ-ግብሮቹ መተግበር የሚመለከታቸውን የመንግስት አካላት እና መንግስታዊ ያልሆኑ ድርጅቶችን በማቀፍ እንቅስቃሴ ያደርጋል። ከዚህ ባሻገር በፖሊስ መዋቅር

ውስጥ በጉዳዩ ላይ በሃላፊነት የሚንቀሳቀሱ አፈሰሮች የተሾሙ ሲሆን፤ ልዩ ችሎትም እንዲቋቋም ተደርጓል። በአገር ውስጥ ጉዳይ ሚኒስቴር መ/ቤት ውስጥም የህገ-ወጥ የሰዎች ዝውውር መዋጊያ ማዕከል የተባለ የተለየ ኤጀንሲ የተፈጠረ ሲሆን፤ ኤጀንሲው የወንጀለኞችን ጉዳዮች የመመርመር ሃላፊነት ተጥሎበታል።

ዩክሬን

ዩክሬን ህገ-ወጥ የሰዎች ዝውውርን የተመለከቱ ጉዳዮችን በብሔራዊ የህግ ማዕቀፎች ውስጥ ካስገቡ አገሮች መካከል የምትጠቀስ ስትሆን፤ ይህን ህገ-ወጥ ድርጊት በተቀናጀ መልኩ ለመዋጋት የሚመለከታቸውን አካላት እንቅስቃሴ ለማስተባበር የሚኒስትሮች ምክር ቤት አዲስ የሥራ መርሃ-ግብር ሥራ ላይ እንዲውል አድርጓል። ለምሳሌ እ.ኤ.አ. ከ1999-2000 ሥራ ላይ በዋለው መርሃ-ግብር ያሉትን ህጎች የማሻሻል፣ ዓለም አቀፍ ስምምነቶችን የመፈረም፣ የህግ አስከባሪ ሃይሎችንና የሌሎችን የመንግስት ኤጀንቶች እንቅስቃሴዎችን የማስፋት፣ ህገ-ወጥ ድርጊቱን የመከላከልና ለተጎጂዎች የማገገሚያ እርምጃዎችን የመውሰድ ስራዎችን ሰርቷል። ምክር ቤቱ እ.ኤ.አ. በ2002 የተሻለና በሶስት ክፍሎች የተለየ ማለትም ህገ-ወጥ ድርጊቱን የመከላከል፣ ወንጀሎችን የመቅጣትና ተጎጂዎችን መልሶ የማቋቋምና ከማህበረሰቡ ጋር መልሰው እንዲቀላቀሉ የማድረግ ሥራዎችን አንግቦ እ.ኤ.አ. ከ2002-2005 የሚተገር መርሃ-ግብር አዘጋጅቶ ነበር። ዕቅዱ እንዲተገበር የሚኒስቴር መ/ቤቶችን በአባልነት ያቀፈ ኤጀንሲ ተፈጥሯል። ኤጀንሲው አስተባባሪ ካውንስል ተብሎ የሚጠራ ሲሆን፤ በሚኒስትሮች ምክር ቤት በተላላፊ ትዕዛዝ መሠረት መርሃ-ግብሩ በትክክል ስለመተግበሩ ክትትል ያደርጋል፤ በዘርፉ የሚመለከታቸውን አካላት እንቅስቃሴ ያስተባብራል። ከዚህ በተጨማሪ እ.ኤ.አ. ከ2006-2010 የሚቆይ ስትራቴጂክ መርሃ-ግብር ተቀርጾ እየተተገበረ ይገኛል።

4.2. ወደፊት ሊወሰዱ የሚገባቸው የመፍትሄ እርምጃዎች

በዘርፉ ወደፊት ሊወሰዱ የሚገባቸው የመፍትሄ እርምጃዎች ከፖሊሲና የህግ ማዕቀፍ፣ ከአደረጃጀትና ቅንጅት፣ ከህብረተሰቡ ግንዛቤ እንዲሁም ከአሰራር ስርዓት አንጻር ተለይተውና ከሌሎች አገራት ልምዶች/ተሞክሮዎች ጋር ተዛምደው ወይም ተቀምጠው ከዚህ እንደሚከተለው ቀርበዋል።

ፖሊሲና ሕግ ማዕቀፍን በተመለከተ

- ❖ ከሁሉም አስቀድሞ በተጨማሪ ካሉ ዓለም አቀፍ ህጎችና የተፈረሙ ሰነዶች በመነሳት እንዲሁም ከአገራችን ተጨባጭ ሁኔታ ጋር እንዲዛመድ በማድረግ ለህገ-ወጥ የሰዎች ዝውውር አንድ የህግ ትርጓሜ መስጠት ያስፈልጋል። ይኸውም በህገ-ወጥ ድርጊቱ ላይ የሚሳተፉ አካላትን በአስተማማኝ መልኩ በወንጀለኝነት ለመፈረጅና ተገቢውን ቅጣት እንዲያገኙ ለማድረግ የራሱ ፋይዳ ይኖረዋል።
- ❖ በተመሳሳይ መልኩ ታይላንድ፣ ሲሪላንካ እና ፊሊፒንስ የመሳሰሉ አገሮች እንደሚከተሉት አሰራር ችግሩን በመሠረታዊነት ለመከላከልና፣ ለመቅረፍ ብሎም ለማስወገድ በብሔራዊ ደረጃ እራሱን የቻለ ፖሊሲና ማስፈጸሚያ መሳሪያዎችን አውጥቶ ወደ ተግባራዊ እንቅስቃሴ መግባት ያሻል። ይህም መንግስት ለችግሩ መቀረፍ ምን ያህል ትኩረት እንደሚሰጥና ያለውም ቁርጠኝነት

ምን ያህል እንደሆነ የሚለካበት ዋነኛው መንገድ ከመሆኑም ባሻገር የአገር ውስጥ አፈጻጸምን አቅጣጫ ወይም ፈር ለማስያዝ የሚረዳ ይሆናል።

- ❖ ከዚህ ጋር በተያያዘ የሌሎች አገራት ልምድ እንደሚያሳየው ወደፊት በሀገራችን የሚቀረጸው ፖሊሲ በተናጠል ወንጀለኞችን አሳዶ በመያዝና በመቅጣት ወይም ህጋዊ የውጭ አገር የስራ ስምሪት አገልገሎትን በማስፋፋት ላይ ብቻ በተናጠል የሚታጠር ሳይሆን ዋነኛ ለሆኑ ሁለት ጉዳዮች ማለትም ህገ-ወጥ የሰዎች ዝውውር ንግድን ለማዳከምና ወንጀሉን በብቃት ለመመከት ለሚደረግ ጥረት ትኩረት መስጠት ይኖርበታል።
- ❖ በተጨማሪም እንደ ቤላሩስ ለጉዳዩ ትኩረት ተሰጥቶት በሌሎች ፖሊሲ ነክ ተያያዥ ሰነዶች (የወጣት፣ የሴቶች፣ የትምህርት፣ ወዘተ...) እና አሰራሮች ውስጥ በማካተት የህብረተሰቡን ግንዛቤ ማሳደግና ዜጎች ራሳቸውን ከዚህ ህገ-ወጥ ተግባር እንዲጠብቁ ማስቻል ያስፈልጋል።
- ❖ በየቦታው ተበታትነው የሚገኙ ህጎችን አንድ ላይ አምጥቶ ግልጽ (Comprehensive የሆነ) የስራ ህግ ወይም ሰነድ አውጥቶ ተግባራዊ ማድረግ ጠቃሚ ነው።
- ❖ በሠራተኛና ማህበራዊ ጉዳይ ሚኒስቴር ወጥቶ ስራ ላይ በመዋል የሚገኘውን የግል ስራና ሰራተኛ አገናኝ ኤጀንሲ አዋጅ 104/90 በማሻሻል የተዘጋጀው የስራና ሰራተኛ የማገናኘት አገልግሎት አዋጅ በአስቸኳይ ስራ ላይ የሚውልበትን መንገድ መቀየስ እና እንደ ቤላሩስ የአዋጁ ዝርዝር ማስፈጸሚያ መመሪያዎች እንዲወጡ ትኩረት ሰጥቶ መንቀሳቀስ ያስፈልጋል። በተጨማሪም የሰዎች ዝውውርን እና የውጭ ሀገር የሥራ ሥምሪትን ለየብቻ እና በጥልቀት የሚመለከቱ አዋጆች እንዲፀድቁ ማድረግ ያስፈልጋል።
- ❖ በህገ-ወጥ የሰዎች ዝውውር እና በህገ-ወጥ መንገድ ድንበር ማቋረጥ ዙሪያ የወጡ ዓለም አቀፍ ስምምነቶች ለአገራችን የሚኖራቸውን ጠቀሜታ በማየትና በመፈተሽ የሚፈረሙበትንና ጸድቀው የአገራችን ህጎች አካል የሚሆኑበትን ሁኔታ በመቃኘት ለተግባራዊነቱ እንደ ቤላሩስ መንቀሳቀስ ተገቢ ነው። በተለይም The Palermo Protocol እና The Rights of Migrants Workers ትኩረት ሊሰጣቸው ይገባል።
- ❖ ከተለያዩ የመካከለኛው ምስራቅ መዳረሻ ሀገሮች ጋር Labour Agreements መፈራረም በተለይ የችግሩ ግንባር ቀደም ተጠቂ የሆኑ ሴቶች ኢትዮጵያውያንን ሰብዓዊ መብት ለማስከበር፣ ህገ-ወጥ ዝውውርን ለመቀነስ እና ህጋዊ የውጭ ሀገር የሥራ ስምሪትን ለማበረታታት ስለሚጠቅም ቢያንስ ብዛት ያላቸው ኢትዮጵያውያን ከሚኖሩባቸው ሀገሮች ጋር የLabour Agreement የመፈራረሙ ጉዳይ ቅድሚያ ትኩረት ከሚሰጥባቸው ጉዳዮች መካከል አንዱ መሆን ይገባዋል።
- ❖ በኢትዮጵያ ሚሲዮኖች በኩል በራስ ተነሳሽነት (Proactive በመሆን) እና ከኮሚኒቲና ከመንግሥት አካላት በሚደርሳቸው ጥቆማ ጭምር መደበኛ በሆነ መንገድ እስር ቤቶችን፣ ሆስፒታሎችን፣ የኢሚግሬሽን ቢሮዎችን፣ ፖሊስ ጣቢያዎችን፣ መጠለያ ስፍራዎችን፣ ፍርድ ቤቶችን፣ ወዘተ... መጎብኘትና የዜጎችን መብትና ደህንነት የመከታተልና የማስጠበቅ ስራዎችንና ተመሳሳይ ተግባራትን ማከናወን እንዳለባቸው በውጭ ጉዳይ መመሪያ ቁጥር 2/1998 ውስጥ መካተት ይኖርበታል። ከዚህ አንጻር ከሰብዓዊ መብት ተሟጋችና በዚህና ተመሳሳይ ተግባራት ዙሪያ ከሚሰሩ መንግስታዊና መንግስታዊ ካልሆኑ ደርጅቶች ጋር ተባብሮ መስራት የሚቻልበትን አቅጣጫ መቀየስ ያስፈልጋል።

- ❖ በአሁኑ ወቅት በሥራ ላይ ያለውን የኢ.ፌ.ዲ.ሪ የወንጀል ህግ ህገ-ወጥ የሰዎች ዝውውርን እና Labour Migration በተመለከተ ሀገራችን ከምትቀበላቸው ዓለም አቀፍ ስምምነቶች እና ብሔራዊ ፖሊሲ አንፃር እንደገና በመቃኘት ስምምነቶቹን እና ፖሊሲውን በብሔራዊ ደረጃ በብቃት ለማስፈጸም በሚያስችል መልኩ እንዲሻሻል ቢደረግ ጠቃሚ ነው።

አደረጃጀትና ቅንጅትን በተመለከተ

- ❖ እንደ ሞልዶቫ የተቋቋመው ልዩ ችሎትና የተሰየመው አቃቤ ህግ ተቀናጅተው ሥራቸውን በአግባቡ መስራት የሚችሉበትንና በዘርፉ የተሰማሩ ህገ-ወጦችም ተገቢውን ቅጣት አግኝተው ሌሎችም ከዚሁ እንዲማሩ ለማስቻል የሚመለከታቸው አካላት ለጉዳዩ ተገቢውን ትኩረት ሰጥተው እንዲንቀሳቀሱ ማድረግ ያስፈልጋል።
- ❖ እንደ ቤላሩስ፣ ሞልዶቫ በህገ-ወጥ ድርጊቱ የተጎዱ ዜጎችን ወደ አገር ቤት በመመለስና በማቋቋም ተግባር ላይ በዘርፍ የተሰማሩ ዓለም አቀፋዊ፣ ሰብዓዊና መንግስታዊ ያልሆኑ ድርጅቶችን ማንቀሳቀስ በሚቻልበት ሁኔታ ላይ ከድርጅቶቹ ጋር የቀረበና የጠበቀ ግንኙነት መፍጠር፣ በዚሁ መሠረት እንቅስቃሴ ማድረግ ያሻል።
- ❖ ዜጎች በብዛት በሚገኙባቸው አካባቢዎች እንደ ቤላሩስ፣ ሞልዶቫ በሰብዓዊ መብት ተሟጋችነት የሚንቀሳቀሱ ተቋማት ጋር ተቀናጅቶ መሥራት፣ የዜጎችን መብትና ደህንነት ለማስጠበቅ የሚያስችሉ ሚሲዮኖች በተሟላ ሁኔታ መከፈት ይኖርባቸዋል።
- ❖ በሚኒስትሮች ወይም ተመሳሳይ ደረጃ እንደ ሞልዶቫ የጋራ መድረክ ወይም ብሔራዊ ኮሚቴ በማቋቋም ባሉት የሕግ ማዕቀፎች ላይ የሚስተዋሉ ክፍተቶች እንዲሁም አፈፃፀማቸው ላይ ክትትል በማድረግ ማሻሻል እንዲሁም በሌሎች ውሳኔ የሚሹ ጉዳዮች ላይ አስቸኳይ እርምጃዎች እንዲወሰዱ ማስቻል /እንደ ህንድ፣ ፊሊፒንስ፣ ቤላሩስ ስምምነቶችን ለመፈራረም፣ ለዜጎች ደህንነት አስጊ በሆኑ አካባቢዎች እንደ ባንግላዲሽ፣ ፊሊፒንስ፣ ፊንላንድ የስራ ስምራቱ ላይ ማዕቀብ ለመጣል፣ ወንጀለኞች ላይ ጥብቅ ክትትል ለማድረግና ለፍርድ ለማቅረብ፣ ወዘተ.../፣ ከዚሁ ጋር በተያያዘ እንደ ዩክሬንና ቤላሩስ በዘርፉ ስትራቴጂክ ዕቅድ ነድፎ በመርዣ-ግብር በመመራት መንቀሳቀስ ያስፈልጋል።
- ❖ ቀደም ሲል በአገራችን የተቋቋመው ግብረ-ሃይል ከተለያዩ መሥሪያ ቤቶች የተውጣጣ በመሆኑ ግብረ-ሃይሉ በተፈለገ ጊዜ በፍጥነት የሚሰባሰብበት፣ በአድራሻነት የሚገለገልበትና ሰነዶቹን በአግባቡ የሚጠብቅበት አንድ ቋሚ ጽህፈት ቤት እንዲኖረው ያስፈልጋል። በዚህ በኩል የማስተባበሩን ሃላፊነት በወሰደው መሥሪያ ቤት ውስጥ ይህ ጽሕፈት ቤት እንደሚደራጅ የሌሎች አገራት ልምዶች ያሳያሉ። ለምሳሌ በሩሲያ የአገር ውስጥ ጉዳይ ሚኒስቴር እንደ ቋሚ ጽ/ቤት ያገለግላል።
- ❖ ህገ-ወጥ የሰዎች ዝውውርን እና የLabor Migration ጉዳይ የሚመለከት እራሱን የቻለ አንድ ማዕከል በማቋቋም ማዕከሉ በተጠቀሱት ጉዳዮች ዙሪያ በሌሎች መ/ቤቶች የሚከናወኑ ተግባራትን የማቀናጀት እና የመምራት ስልጣን እንዲኖረው እና በራሱ ስለሚያከናውናቸው ተግባራት ግልፅ የሆነ ኃላፊነት በአዋጅ እንዲሰጠው ማድረግ የሥራ እና የስልጣን መደራረብን

ለማስቀረት፣ ለችግሩ ብቃት ያለው ምላሽ ለመስጠት እና ውጤታ ለመሆን አስተዋፅኦ ያበረክታል።

- ❖ ስለሆነም ለክትትልና ግምገማ ሂደት አመቺ የሆኑ የአሰራር ሂደቶችን ማለትም ጉዳዩ ከሚመለከታቸው አካላት ጋር በጋራ ችግሮች ዙሪያ የሚወያዩና ውሳኔዎችን የማስተላለፍ አቅም ያላቸው አካላትን በቋሚነት የሚያገናኝ መድረክ ማዘጋጀትና (ቀድሞ የተቋቋመውን ግብረ-ሃይል መልሶ በማቋቋም) መንቀሳቀስ እንዲሁም አጋዥ የቴክኒካል ኮሚቴዎችን ማቋቋም ያስፈልጋል። ይህ ጉዳይ የተለየ ትኩረት የሚሻ ስለሆነና የህግ ማዕቀፍ ኖሮት የተሻለ ስራ ለመስራት እንዲቻል መድረኩ/ግብረ-ሃይሉ በክቡር ጠቅላይ ሚኒስትሩ ጽ/ቤት ስር በደራጅ የተመረጠ ይሆናል።
- ❖ ህገ-ወጥ የሰዎች ዝውውርና ድንበር ማቋረጥ ድርጊቶችን በተመለከተ የሚመክርና የሚያማክር አካል ራሱን በቻለ ሁኔታ ተደራጅቶ የሚቋቋምበትንና ስራውን ማስኬድ የሚችልበትን መንገድ መቃኘት ያስፈልጋል።
- ❖ የሰዎች ህገ-ወጥ ዝውውርና ድንበር ማቋረጥ ዋነኛ ምክንያት የተሻለ ስራና ገቢ ፍለጋ በመሆኑ ዜጎች አገር ውስጥ በአነስተኛና ጥቃቅን ጎጂዎች/ኢንዱስትሪዎች በነጠላም ሆነ ተደራጅተው መሥራት የሚችሉበትን ሁኔታ የበለጠ ማመቻቸት፣ የስራ እድል መፍጠር ጊዜ የማይሰጠው ጉዳይ ነው።
- ❖ ችግሩ ከአገራችን አልፎ ሌሎችን አገራትን የሚነካ እንደሆነና በባህሪው በአንድ አገር ጥረት ብቻ የሚመከት እንዳልሆነ ይታወቃል። ስለሆነም፡-
- ❖ ከዚህ ጋር በተያያዘ የIGAD አባል አገራት ችግሩ የሚስተዋልባቸውና የህገ-ወጥ ዝውውሩ መነሻና መተላለፊያ መስመሮች ናቸው። ስለሆነም ችግሩን ከመዋጋት አንጻር ራሱን የቻለ መድረክ (plat-form) በማቋቋምም በጋራ መስራት አማራጭ የሌለው ጉዳይ ነው። በተቻለ ፍጥነት በአካባቢያችን (ሪጅናችን) በችግሩ ዙሪያ ውይይትና ምክክር ማድረግ እንዲሁም የመፍትሄ አቅጣጫዎችን ማስቀመጥና ተግባራዊ ማድረግ የሚቻልበትን ሁኔታ ማመቻቸት ያስፈልጋል።
- ❖ ከጎረቤት አገሮች ጋር አካባቢያዊ የምክክርና የትብብር መድረኮችን በመፍጠር ህገ-ወጥ የሰዎች ዝውውርና ድንበር ማቋረጥን በመከላከል፣ በድንበር ጥበቃና ቁጥጥር፣ በዜጎች መብትና ደህንነት ጥበቃና እንክብካቤ፣ ወዘተ... ዙሪያ ውይይቶችን ማካሄድና አስፈላጊዎቹን የእርምጃ እርምጃዎች መውሰድ ያሻል።
- ❖ ከዚህ በተጨማሪ ከአካባቢያዊና ዓለም አቀፍ ማህበረሰብ አባላትና ድርጅቶች ጋር ተቀናጅቶ መስራት የሚያስፈልግ ሲሆን፣ ከዚህ አንጻር ዓለም አቀፍ የፍልሰት ድርጅት (IOM) ከአሁን በፊት በችግሩ ዙሪያ የቅስቀሳ ዘመቻዎችን በማካሄድ ወይም ግንዛቤዎችን ማስጨበጫ እንቅስቃሴዎችን በማድረግ እንዲሁም የችግሩ ገፈት ቀማሽ የሆኑ ዜጎቻችን ወደ አገር ቤት ለመመለስ ድጋፍ እንዲያገኙ በማድረግ ከፍተኛ አስተዋጽኦ ሲያበረክት ቆይቷል። ይህን የመሰለውን ግንኙነት ይበልጥ በማጠናከር ከአካባቢያዊና ዓለም አቀፍ ማህበረሰብ አባላትና ድርጅቶች የሚገኘውን ድጋፍ ማስፋት ያስፈልጋል።

- ❖ በአሁኑ ጊዜ በአገራችንና እና በአውሮፓ ኮሚሽን መካከል የጋራ plat-form የተመሰረተ ሲሆን፤ በዚህ መሰረትም በዚህ ዙሪያ የሚሰሩ ስራዎቻችን ከኮሚሽኑ ጋር እንዲያያዙ እየተደረገ ይገኛል። ስለሆነም ይህን ፈር ቀዳጅ የሆነ ግንኙነት አጠናክሮ በመቀጠል የተለያዩ ድጋፎችን ማስገኘት ያስፈልጋል።

የህብረተሰቡን ግንዛቤ በተመለከተ

- ❖ በህገ-ወጥ ድርጊቱ አማካይነት በሥራ ስምሪቱ ተሳታፊ የሆኑ ዜጎች በተለይ ተጎጂዎች (በርዕሰ-ጉዳዩ ዙሪያ፤ በወጣት/ሴቶች ማህበራት፤ ወዘተ...) በተሟጋችነት አንድ ላይ ተደራጅተው ሕገ-ወጦችን የማጋለጥ፤ በመንግስት በኩል መወሰድ በሚገባቸው ዕርምጃዎች ዙሪያ ሃሳብ የማቅረብ፤ ለዜጎች መብት፤ ጥቅምና ደህንነት መጠበቅ መሟገት የሚችሉበትን፤ ወዘተ... ሁኔታ መቃኘትና ተግባራዊ ማድረግ፤ ለተግባራዊነቱ ንቁ ተሳትፎ እንዲያደርጉ መቀስቀስ፤ ግንዛቤ ማስጨበጥ ጠቃሚ ነው።
- ❖ ህብረተሰቡ ህገ-ወጦችን ማጋለጥና ከፍትህ አካላት ጋር ተቀራርቦ መሥራት እንዲችል የማግባባት ሥራዎችን በስፋት ማከናወን የሚያስፈልግ ሲሆን፤ ዜጎች ህገ-ወጦችን ሲያጋልጡ ወይም ጥቆማ ሲሰጡ መልሶ በወንጀለኞቹ አደጋ ወይም ጥቃት እንዳይደርስባቸው ጉዳዩን በሚስጥር ማስኬድ፤ ለዜጎች ወይም ተባባሪ አካላት አስፈላጊውን ጥበቃ ወይም የህግ ክለላ መስጠት ያስፈልጋል።
- ❖ ለስራ ወደ ውጭ ሕገ-ወጥ በሆነ መንገድ መውጣት የሚያስከትለውን መዘዝ እንዲሁም በዚሁ ህገ-ወጥ ተግባር ላይ የሚሰማሩ አካላት ባለው ሕግ መሠረት የሚጠብቃቸውን ቅጣት የተለያዩ ዘዴዎችን በመጠቀም የማሳወቅ የቅስቀሳ ሥራዎችን እንደ ቤላሩስ፤ ፊሊፒንስ፤ ህንድ፤ ማከናወን፤ ከዚህ አኳያ በተለይ በትምህርት ቤትና በሚኒ ሚዲያ፤ በክበባት፤ በዕድሮች፤ ወጣቶች ማህበራት፤ በሃይማኖት ተቋማት፤ ወዘተ... አማካኝነት ለቤተሰብ አባላት (ዜጎች) መረጃ የሚደርስበትን፤ ግንዛቤ የሚጨብጡበትን፤ የተስተካከለ ውሳኔ ላይ ለመድረስ የሚችሉበትን ሁኔታዎች የማመቻቸትና የቅስቀሳ ሥራዎች መሰራት ይኖርባቸዋል።
- ❖ እንደ ቤላሩስ ህገ-ወጥ ድርጊቱ ስለሚያስከትለው ጉዳት፤ ህገ-ወጦችም በዚህ ተጠያቂ መሆናቸውን የሚያሳይ፤ ዜጎች ከዚህ ድርጊት ራሳቸውን መቆጠብ እንደሚያስፈልጋቸው የሚያስረዱ፤ በአጠቃላይ ጸረ-ህገ-ወጥ የሰዎች ዝውውርና ድንበር ማቋረጥ ዙሪያ ትምህርት የሚሰጡ ጉዳዮችን በመደበኛ ስርዓተ-ትምህርት ውስጥ እንዲካተቱና በዚህም ዙሪያ የማጣቀሻና የመማሪያ መጻህፍትና ሌሎች እንደ ኦዲዮ-ቪዲዮዎች ያሉ የትምህርት መሣሪያዎች እንዲዘጋጁና ማህበረሰቡ እንዲጠቀምባቸው ሁኔታዎችን ማመቻቸት ያስፈልጋል። ተማሪዎችም እንደ ፊሊፒንስ በትምህርት ቤታቸው ስደትን የሚመለከቱ ኮርሶችን እንዲያገኙ በማድረግ የግንዛቤ አድማሳቸውን እንዲያሰፉ ማድረግ ያስፈልጋል።

የአሰራር ስርዓትን በተመለከተ

- ❖ በላኪ ሀገራት የዜጎችን መብትና ደህንነት ከማስጠበቅ አኳያ በኪላዎች ላይ ጥብቅ ክትትልና ቁጥጥር ማድረግ አስፈላጊ ነው። ከዚሁ ጋር በተያያዘ እንደ የፌዴራል ጉዳዮች ሚኒስቴር፤

መከላከያ ሚኒስቴር፣ የክልል መስተዳድር አካላት፣ ጉምሩክ፣ ኢሚግሬሽንና የመሳሰሉት የሚመለከታቸው አካላት በቅንጅት መሥራት የሚጠበቅባቸው ሲሆን፣ በድንበር ማስከበር ጉዳይ ላይ የድንበር ጥበቃ ዘዎች ወይም ፖሊሶችና ሌሎች ንቁ ተሳትፎ እንዲያደርጉና ለዚህ የሚሆን ስልጠና በቂ ሎጅስቲክስ እንዲያገኙ የማድረጉ ጉዳይ ሊታሰብበት ይገባል። ጥረቱ በፌዴራል መንግስት ደረጃ ብቻ ሳይወሰን እንደ ህንድ የህገ-ወጥ ዝውውሩ መተላለፊያ የሆኑ የአገራችን ክልሎችም ህገ-ወጥ መስመሩ እንዲደፈን ከሚመለከታቸው ጋር በመቀናጀት ጥብቅ ክትትልና ቁጥጥር ማድረጊያ ስርዓት መዘርጋት ይኖርባቸዋል። በመሆኑም ችግሩን የመዋጋት ሥራ በዘፈቀደ (ad hoc) የሚከናወንበት መንገድ ተቀይሮ መረጃ ከማሰባሰብ አንስቶ እስከ መፍትሄ ማፈላለግና ቅንጅት መፍጠር ድረስ በፌዴራል እና በክልል ደረጃ ቅንጅት መፍጠር የሚቻልበት ሁኔታ መታየት ይኖርበታል።

- ❖ በቀጣይ የተደራጀ እንቅስቃሴ ለማድረግና እንደ መነሻ እንዲረዳ በውጭ የሚኖሩ ኢትዮጵያውያን በተለይ በህገ-ወጥ መንገድ የወጡትን አሃዛዊ መረጃ፣ በህገ-ወጥ ድርጊቱ ተሳተፉ አካላት ማንነት፣ ዜጎች በውጭ ምን አይነት ስራ ላይ እንደተሰማሩ፣ የሚያጋጥማቸው ችግሮችና መፍትሄዎቻቸው ምን እንደሆኑ፣ ወደ ተቀባይ አገራት የሚገቡበት አገባብ ሁኔታ ምን እንደሚመስል፣ ወዘተ... ዝርዝር መረጃ ተጠናቅሮ በተደራጀ ሁኔታ መያዝ ይኖርበታል።
- ❖ ኢትዮጵያውያን ከሃገር ከመውጣታቸው አስቀድሞ ስለመዳረሻ ሀገሮች አጠቃላይ ሁኔታ፣ ሊያጋጥሟቸው ስለሚችሉ ችግሮች፣ እራሳቸውን ከአደጋ እንዴት መጠበቅ እንደሚችሉ፣ ስለ ገንዘብ አያያዝ፣ ስለ ጤና አጠባበቅ እና ሌሎችም ተዛማጅ እና ጠቃሚ ሁኔታዎች መረጃ ሊሠጣቸው የሚችል ማዕከል እንደ ፊሊፒንስ ማቋቋም በሀገር ውስጥ የቅጥር አማራጭን ለማየት እና ምርጫን ለማስተካከል ስለሚረዳ በሀገር ዓቀፍ ደረጃ መረጃ የሚሰጥ ማዕከል ስለማቋቋም መታሰብ ይኖርበታል። በዚህ ጉዳይ ዙሪያ International Organization for Migration (IOM) በፋይናንስ፣ በቁሳቁስ እና የሰው ኃይል በማሰልጠን ደረጃ ሊተባበር ስለሚችል የድርጅቱን እገዛ መጠቀም ይቻላል። እንደ ፊሊፒንስ ይህ ተቋም ወይም ማዕከል ለስራ ወደ ውጭ የሚወጡ ዜጎች የቴክኒክ ዕውቀት፣ ትምህርትና በቂ ችሎታ ያላቸው ስለመሆኑ እየገመገመ እንደ ግዴታ የብቃት ማረጋገጫ ስርተፊት መስጠት የሚችልበት ሁኔታ መታየት ይኖርበታል።
- ❖ እንደ ጸረ-ሽብርተኝነት ህጉ ዓይነት በተለይ በህገ-ወጥ ድርጊቱ ላይ በሚሳተፉ አካላትና አሰራሮቻቸው ላይ ጥብቅ ክትትል ማድረግ ያስፈልጋል።
- ❖ እንደ ፊሊፒንስ በውጭ አገራት በስራ ላይ የተሰማሩ ዜጎችን የትምህርት፣ የጤና፣ የሥራ ሁኔታ የሚከታተልና የኢንሹራንስና የብድር አገልግሎት የሚሰጥ እንዲሁም ችግር ላይ ወድቀው ወደ አገራቸው መመለስ ለሚፈልጉት የሞራል ድጋፍ የሚሰጥና የማንኛውም ሁኔታን የሚያመቻች ድርጅት እንዲኖር ሁኔታዎችን ማመቻቸት፣ እንዲሁም ወንጀለኞችን በማጋለጥና ለፍርድ በማቅረብ ሂደት ህብረተሰቡ ከሚመለከታቸው አካላት ጎን በመቆም የበኩሉን እንዲወጣ ማነሳሳት፣ ለዚህና ከአገር መውጣት የሚፈልጉና ችግር የሚገጥማቸው መረጃ ማግኘት የሚችሉበት ነጻ የስልክ መስመር እንዲኖር እንደ ህንድ፣ ቤላሩስ፣ መሥራት፣ ትብብራቸውን ለሚለግሱም ተገቢውን የህግ ከለላ በመስጠት የግል ነጻነታቸውንና ደህንነታቸውን መጠበቅ ያስፈልጋል።

- ❖ ምንም እንኳን ሕገ-መንግስቱ ዜጎች ወደፈለጉበት ሀገር የመሄድ ነፃነት ቢሰጥም በሕግ ከተወሰነው በመነሳት እንቅስቃሴው የአገርን ደህንነት፣ የሕዝብ አስተዳደር፣ የሕዝብ ጤና እና ሞራል ወይም መብት እና ነፃነት የሚነካ ከሆነ መከልከል እንደሚቻል መገለጽ ይኖርበታል። ስለሆነም የዜጎችን ክብር፣ መብትና ደህንነት ለመጠበቅ የጉዞ ሰነዶችን (ቪዛ፣ ወዘተ...) የማጣራቱን ስራ ተግባራዊ ማድረግ፣ እንደ ሁኔታውም እንደ ፊሊፒንስ፣ ባንግላዲሽ፣ ፊንላንድ ዜጎች ለደህንነት ስጋት ወደሆኑ አገሮች አንዳይወጡ በህግ መከልከል እንዲሁም በቱሪስት ቪዛ ሽፋን በሀገ-ወጥ መንገድ ለሥራ ወደ ውጭ በሚደረግ ጉዞ ላይ ጥብቅ ክትትልና እንደሁኔታውም ገደብ ማድረግ አስፈላጊ ሊሆን ይችላል።
- ❖ እንደ ህንድ፣ ፊሊፒንስ ቢቻል የተቀባይ አገራትን ቋንቋ መናገር የሚችሉ እና ከጉዳዩ ጋር ተዛማጅ የሆነ ዕውቀትና ክህሎት ያላቸው ሌበር አታሼዎች ወይም ሙያተኞች በመካከለኛው ምስራቅ በሚገኙ መዳረሻ አገሮች ተወክለው ወይም ሽፍነው በሚሰሩ ሚሲዮኖች ተመድበው/ተሰይመው የውጭ አገር የስራ ስምሪቱን ወይም ለዜጎች የእለት ተእለት እንቅስቃሴ የተለየ ትኩረት በመስጠት የስራና የኑሮ ሁኔታዎቻቸው ላይ ክትትል ማድረግና ድጋፍ መስጠት የሚችሉበትን ሁኔታ የሚያመቻች የአሰራር ስርዓት መዘርጋት ለተጠቃሚዎች ወይም ዜጎች በቂና አስተማማኝ አገልግሎት ለመስጠትና መብትና ጥቅማቸውን በተሻለ መልኩ ለማስከበርና ለማስጠበቅ ይረዳል። በአብዛኛው በዚህ ችግር ተጠቂዎች ሆነው የሚገኙት ሴት ዜጎችን በመሆናቸው ሌበር አታሼዎቹ ወይም ሙያተኞቹ እንደ ፊሊፒንስ በጾታ ሴት መሆን የሚችሉበት ሁኔታ ቢታይ ጠቃሚ ሊሆን ይችላል። በተለይ ደግሞ እንደ ህንድ የሚመለከታቸው አካላት ተግባርና ሃላፊነት በግልጽ ተለይቶ እንቅስቃሴ ማድረግ የሚቻልበት ሁኔታ መታየት ይኖርበታል።
- ❖ ችግሩን አስመልክቶ ጉዳዩ የሚመለከታቸው ፖሊሲ አውጪዎች፣ ባለድርሻና ተባባሪ አካላት ተሳታፊ የሚሆኑበት ተደጋጋሚ አገር አቀፍ እና ዓለም አቀፍ ሴሚናሮች/ኮንፈረንሶችን በማካሄድና በሚዘጋጁ መድረኮች ተሳታፊ በመሆን የማስፈጸም አቅምን ለማሳደግ፣ በጉዳዩ ላይ ተመሳሳይ ግንዛቤ ለመጨበጥ እንዲሁም አቋም ለመውሰድ የሚያስችሉ የፖሊሲ ሃሳቦችን ለማመንጨት የሚረዳ የአሠራር ሥርዓት መዘርጋት አስፈላጊ ነው።
- ❖ ብዙሃን መገናኛ በጉዳዩ ዙሪያ የአየር ጊዜ ገዝተው ፕሮግራሞችን ማስተላለፍ ለሚፈልጉ አካላት በቅናሽ ዋጋ ማግኘት የሚችሉበትን ሁኔታ ማመቻቸት እንዲሁም ከሚመለከታቸው ጋር በመቀናጀት የራሳቸውን በጀት በመመደብና ወይም ፈንድ በማፈላለግ ፕሮግራም በመቅረጽ በራሳቸው ጋዜጠኞች ተከታታይ ፕሮግራሞችን በማዘጋጀት ሰፊውን ማህበረሰብ መድረስና ግንዛቤ ማስጨበጥ ይኖርባቸዋል።
- ❖ በመንግስታዊ የስራ ስምሪት አገልግሎት ስራ ፈላጊዎች ስራውን በ“ዘመድ” አማካይነት አፈላልገው እንዲያጸድቁ የሚደረግበት አሰራር በ“ዘመድ” ስም ለሀገ-ወጦች በመራከት አስተዋጽኦ እያደረገ ስለሆነ አሰራሩ ዳግም የሚፈተሽበትን ሁኔታ መቃኘት ወይም አገልግሎቱ በአጠቃላይ በህጋዊ ኤጀንቶች እንዲሸፈን በማድረግ በመንግስት በኩል የክትትልና የቁጥጥር ስርዓቱ የሚጠናከርበትን ሁኔታ ማየቱ አስፈላጊ ሊሆን ይችላል።

- ❖ ሚሲዮኖች ተነሳሽነቱን ወስደው (Proactive ሆነው) ዜጎች ስላሉበት ሁኔታ ጥናታዊ ዳሰሳዎችን በማካሄድና ከነመፍትሔዎቹ በማዘጋጀት በሚመለከታቸው አካላት የእርምጃ እርምጃ እንዲወስድባቸው ማቅረብ የሚኖርባቸው ሲሆን፤ ሚሲዮኖች በሌላባቸው አካባቢዎች በዘርፉ ከተሰማሩ ድርጅቶች ጋር በመቀናጀትና በየወቅቱ የልዑካን ቡድኖችን በመላክ ለዜጎች መብት፣ ክብርና፣ ደህንነት መጠበቅና መከበር ሥራዎችን መሥራት ያስፈልጋል።
- ❖ ሚሲዮኖች በሌላባቸው አካባቢዎች ችግር ውስጥ የወደቁ ዜጎችን ከመታደግና አመላለሳቸውን ከማፋጠን አንፃር አካባቢውን ወክለው የሚሰሩ ሚሲዮኖች ከየአካባቢዎቹ የመንግስት ሃላፊዎች ጋር ጥብቅ ግንኙነት በመፍጠርና በተወሰኑ ጊዜያት ወደስፍራዎቹ በመጓዝ ሁኔታዎችን የማመቻቸት ስራዎችን ለመስራት ወይም አገልግሎት ለመስጠት እንዲችሉ ዘዴ መቀየስ ይኖርበታል።
- ❖ ከህገ-ወጥ እንቅስቃሴ የተለዋወጭነት ባህሪ የተነሳ በድርጊቱ እየተሳተፉ የሚገኙ አካላትን ለመከታተልና ለመያዝ እንደ ቤላሩስ በመስኩ በየወቅቱ ጥናትና ምርምሮችን ማካሄድ ያስፈልጋል። የተቀባይ ሀገራት በተለይ የአሰሪ፣ የሠራተኛ እና የኢምፖሬሽን ሕጎች፣ በዘርፉ የሌሎች አገሮች ተሞክሮዎች፣ ተፈርመው የጸደቁ ዓለም አቀፍ ስምምነቶች፣ ወዘተ... ዙሪያ ጥናትና ምርምሮችን በማካሄድ ሀገራዊ ባህሪ እንዲለበሱ ተደርጎ ስራ ላይ እንዲውሉ ማድረግ ይጠቅማል። እንደ ህንድ፣ ቤላሩስ ወደ ውጭ አገራት ሰራተኞችን በመላክ ከፍተኛ ልምድ ካከበቱ አሕጉራዊና ዓለም አቀፍ አገሮች የተሞክሮና የመረጃ ልውውጥ በማድረግ ከአገራችን ተጨባጭ ሁኔታ ጋር በማገናከብ በዘርፉ የተሻለ ውጤት ለማስመዝገብ አበክሮ መንቀሳቀስ ይበጃል።
- ❖ ሕገ-ወጥ የሰዎች ዝውውርን ለመከላከል ብሎም ለሚከሰቱ ችግሮች አፈጣኝ እርምጃ ሊወስድ የሚችል ተከላካይ አካል (ዩኒት) እንደ ቤላሩስ፣ ናይጄሪያ በፌዴራል ፖሊስ ኮሚሽን ውስጥ ማቋቋም የሚቻልበት ሁኔታ መታየት ይኖርበታል።
- ❖ በወንጀል ድርጊቱ ምክንያት ችግር የደረሰባቸው ዜጎች ላይ እንደ ህንድ ከኤርፖርት ጀምሮ ክትትል በማድረግ እንዲሁም የምርመራ ስራዎችን አጠናክሮ በመሥራት የድርጊቱ ተሳታፊዎችን ዱካ በመከታተል በቁጥጥር ሥራ አውሎ ለፍርድ ማቅረብ፣ ለውጤታማነቱም ተጠቂዎችና በውጭ አገራት የሚገኙ ሚሲዮኖች መረጃዎችን ማቀበል የሚችሉበትን ስርዓት መዘርጋት ያስፈልጋል።
- ❖ እንደ ህንድ፣ ፊሊፒንስና የመሳሰሉት አገራት ሕጋዊ ኤጀንቶች ለሥራ ወደ ውጭ የሚልኳቸው ዜጎች ስለሚሰሯቸው ስራዎችና ስለሚሄዱበት አገር ትክክለኛና በቂ መረጃ እንዲሰጡ የሚያስገድድ ሥርዓት ዘርግቶ ተግባራዊ ማድረግ፣ በዚሁ መሰረት የግል አስቀጣሪ ኤጀንቶችን የምልመላና የቅጥር አሰራር በየጊዜው መፈተሽ፣ ሕገ-ወጥ ምልመላና ቅጥር የሚያከናውኑትን በልዩ መዝገብ /black list/ ይዞ ለእንቅስቃሴያቸው ልዩ ትኩረት ሰጥቶ መከታተል፣ ለዚሁም የተለየ የመረጃ ማሰባሰቢያ ስልት ነድፎ ተግባራዊ ማድረግ፣ እንደ ሌሎች አገሮች ሕጋዊ ኤጀንቶች በተፈቀደላቸው የአሰራር ስርዓት መሠረት እየተንቀሳቀሱ ስለመሆኑ በየወቅቱ ክትትል በማድረግ የማስተካከያ እርምጃዎችን መውሰድ ይገባል።
- ❖ እንደ ፊሊፒንስ ተጨማሪ ሕጋዊና ሃላፊነት የሚሰማቸው የስራና ሰራተኛ አገናኝ ኤጀንሲዎች እንዲፈሩና የአገልግሎት አድማሳቸውን እንዲያሰሩ የማድረግና በዚሁ መሰረት ሲንቀሳቀሱ

መበረታታት የሚችሉበትን መንገድ ለመቀየስ የሚያስችል የአሰራር ስርዓት መዘርጋት ይኖርበታል። በተጨማሪም እንደ ፊሊፒንስ ተዓማኒነት ያላቸው ስራና ሰራተኛ አገናኝ ኤጀንቶች ዝርዝር እንዲሁም ጉዳዩን ማለትም ስደትንና እና የጉዞ ምክሮችን የሚመለከቱ መግለጫዎች በየተወሰነ ጊዜ ክፍተኛ ተነባቢነት እና ስርጭት ባላቸው ጋዜጦችና መጽሔቶች ወይም ለዚህ ተብሎ በሚዘጋጁ ህትመቶች የሚወጡበትን ሁኔታ ማመቻቸት ያስፈልጋል።

- ❖ ዜጎች ላይ የሚደርሱ በርካታና የተወሳሰቡ ችግሮችን ከግምት በማስገባት ተጎዲዎች ለበለጠ አደጋ እንዳይጋለጡና ማገገም እንዲችሉ እንደ ቤላሩስ፣ ህንድ፣ ፊሊፒንስ በአገር ውስጥና በውጭ አገር መንግስታዊና መንግስታዊ ባልሆኑ ድርጅቶች ከተቋቋሙ የመጠለያ ጣቢያዎች ጋር ስምምነት ላይ በመድረስ መጠለያ የሚያስፈልጋቸው ዜጎች ጊዜያዊ መጠለያ የሚያገኙበትን ህጋዊ ሁኔታ ማመቻቸት፣ የህግና የጤና ምክር አገልግሎት ማግኘት የሚችሉበትን ሁኔታ መፍጠር፣ እንደ ፊሊፒንስ ተጎዲዎች የሚረዱበትን ፈንድ በመንግስት በኩል መመደብ ወይም ከሌሎች ምንጮች ማሰባሰብ ወይም እንደ ህንድ በውጭ ጠንካራ የኮሚኒቲ ማህበራትን በመመስረት መረዳዳት የሚችሉበትን ሁኔታ ማጎልበት፣ ከዚህ አንጻር ይህን አገልግሎት የሚሰጡ ድርጅቶች እንዲፈጠሩ ማድረግ፣ ያሉትንም ማበረታታትና መደገፍ፣ አብሮ በቅርበት መስራት ያስፈልጋል።
- ❖ ወደ ውጭ ወጥተው መስራት ለሚፈልጉ ዜጎች እንደ ህንድ በውጭ ያለውን የስራ ገበያ፣ ለስራው የሚያስፈልጉና ዜጎቻችን የሚታይባቸው የክህሎት ክፍተት የሚለይበት ስርዓት መዘርጋት ይኖርበታል።
- ❖ የዘመኑን ቴክኖሎጂ በመጠቀም በዘርፉ የሚመለከታቸው አካላት ተቀናጅተው መስራት እንዲችሉ እንደ ህንድ በኔትወርክ የሚተሳሰሩበትን ሁኔታ በመቃኘት ለተግባራዊነቱ መንቀሳቀስ ያስፈልጋል።
- ❖ ለስራ ወደ ውጭ መውጣት የሚፈልጉ ዜጎች ህጋዊ መንገዱን እንዲከተሉ ማበረታታትና እንደ ህንድና የመሳሰሉት አገራት በዘርፉ የሚሰጠውን አገልግሎት ፈጣን፣ ቀላል፣ ግልጽና አስተማማኝ ማድረግ፣ አገልግሎቱን በተዋረድ እስከ ክልሎች ድረስ ማውረድ የሚቻልበት ሁኔታ መቃኘት ይኖርበታል።
- ❖ የፓርላማ አባላት ወደ የኮንስቲትዊንሲያቸው እየወረዱ የወከሏቸው የማህበረሰብ አባላት በችግሩ ስፋትና መወሰድ በሚገባቸው ጥንቃቄዎች ዙሪያ ግንዛቤ እንዲጨብጡ ማድረግ የሚችሉበት የአሰራር ስርዓት መዘርጋት ይኖርበታል።

ማጠቃለያ

በሕገ-ወጥ መንገድ ሰዎችን ማዘዋወርና ድንበር ማሻገር ዓለም አቀፋዊ ወንጀል ሲሆን፤ ወሰንና ድንበር ሳይገድበው የሚከናወን ተግባር ነው። ይህ በአገራችን በስፋት የሚስተዋለው ወንጀል የሚፈፀመው በአብዛኛው በቡድን በተደራጁ ሃይሎች ሲሆን፤ ቡድኖቹ ማንነታቸው እንዳይታወቅ ብዙ ዘዴዎችን የሚጠቀሙ፤ የጥንካሬ ደረጃቸው ከፍተኛ የሆነ፤ ሰዎችን የሚያንቀሳቅሱበት መስመር የተወሳሰበና በሰንሰለት የተያያዘ ነው።

የዜጎች ነፃ እንቅስቃሴ ሕገ-መንግስታዊ መብት ሆኖ የተደነገገ ቢሆንም በርካቶች ይህንን መብታቸውን ተጠቅመው ያለምንም ሥጋት ከአገር መውጣት እንደሚችሉ ግንዛቤው የላቸውም። በሕገ-ወጥ መንገድ ከሀገር የሚወጡት አብዛኛዎቹ ዜጎች ብዙ ያልተማሩና ከገጠር አነስተኛ ከተሞች የሚነሱ በመሆናቸው ግንዛቤ እንደሌላቸው መረጃዎች ይጠቁማሉ። ዜጎች በሀገ-ወጥ መንገድ ከአገር እየወጡ ያሉት በዋናነት በአገር ውስጥ ካለው የህዝብ ቁጥር ማሻቀብ ጋር ተያይዞ ትምህርቱን ያልጨረሰው ዜጋ ይቅር እና ትምህርቱን የጨረሰውም ተመጣጣኝ ሥራ በተመጣጣኝ ክፍያ ስለማያገኝ የተሻለ ሥራ ፍለጋ ሲል ነው።

በዚህና በሌሎች ምክንያቶች ሕገ-ወጥ ዳለሎች ዜጎችን በማስኮብለል ሂደት ውስጥ በከፍተኛ ደረጃ ተሰማርተው የሚገኙ ሲሆን፤ አንዳንድ ሕጋዊ ኤጀንቶችና በሌሎች የቢዝነስ ስራዎች ላይ ህጋዊ ፈቃድ አውጥተው የሚንቀሳቀሱ ድርጅቶች፤ የውጭ አገር አየር መንገዶችና ሚሲዮኖችም በህጋዊነት ሽፋን በድርጊቱ በስፋት ተሳታፊ እየሆኑ ይገኛሉ። ይሁን እንጂ በዚህ ሀገ-ወጥ መንገድ ሰዎችን በማወዘዋወር ሥራ ላይ ተሰማርተው የወንጀል ድርጊቱን የሚፈጽሙ ሰዎች በሕግ ተጠያቂ የሚሆኑበትን ሁኔታ አስመልክቶ ህጎችን ከማውጣትና ከማሻሻል አንስቶ በተግባርም ዜጎች በጉዳዩ ዙሪያ ተገቢውን ግንዛቤ እንዲጨብጡ፤ ሀገ-ወጦችን ተከታትሎ በመያዝና ለፍርድ በማቅረብ፤ ወዘተ... ጉዳዮች ዙሪያ የተለያዩ ጥረቶች ሲደረጉ ቆይቷል። እነዚህም የሕግ ድንጋጌዎች በሕገ-ወጥ መንገድ ሰዎችን የሚያዘዋውሩና ድንበር የሚያሻግሩ ግለሰቦች ላይ ሊጣል የሚገባው ቅጣት ለድርጊታቸው ተመጣጣኝና ሊያስተምራቸው የሚገባ መሆኑን ከግምት ያስገቡ ቢሆንም በአፈፃፀም ረገድ የሚታዩ ችግሮች መኖራቸው የሚካድ አይደለም።

ስለሆነም ሀገ-ወጥ ድርጊቱን ለመዋጋት እንዲቻል በጉዳዩ ላይ ቀጥተኛም ይሁን ቀጥተኛ ያልሆነ ግንኙነት ያላቸው መ/ቤቶች የጋራ አቋም በመያዝ መሥራትን ይጠይቃል። ከዚህ ጋር የሚያያዘው ቅንጅታዊ አሰራር በሕገ-ወጥ መንገድ የሚወጡ ሰነዶችን መቆጣጠር ከፍተኛ የሆነ አስተዋጽኦ ያለው ሲሆን፤ ባለው የአስተዳደር እርከን መሠረትም ተናቦ መስራት ሕገ-ወጦችን በሂደት ሊቀንስ ወይም ሊያጠፋ ይችላል። በህጋዊ መንገድ ለስራ ወደ ውጭ አገር መውጣት ለሚፈልጉ ዜጎች የሚሰጠው አገልግሎትም ቀልጣፋና ፈጣን መሆን እንዲችል ሁኔታዎች መመቻቸት ይኖርባቸዋል። በውጭ የሚኖሩ ዜጎች መረጃ በአግባቡ ካልተያዘ በዜጎች መብትና ደህንነት አጠባበቅ ዙሪያ ሊወሰዱ ለሚችሉበት የአጭር፣ የመካከለኛ ወይም የረጅም ጊዜ እርምጃዎች እንቅፋት ሊሆን ስለሚችል ለመረጃው ትኩረት ሰጥቶ መራመድ ያስፈልጋል።

በሌላ በኩልም ውጭ የሚደረገውን የሥራ ውል የማጽደቅ፣ ውጭ ስላለው ኤጀንት ምንነትና እንቅስቃሴ የማወቅ፣ የመከታተል እና መረጃ የመስጠት ሁኔታ ውጭ ካሉ ሚሲዮኖች የሚጠበቅ

ነው። በዚህ ረገድ በአሁኑ ወቅት የተሰራ ሥራ አለ ብሎ ለማለት አዳጋች ቢሆንም በሕገ-ወጥ ድርጊት የተሰማሩ አካላትን በተለይ በውጭ አገራት የዘረዘቸውን መረቦች ለይቶ ማወቅና ለሚመለከተው አካል ማሳወቅ ከሚሲዮኖቻችንም ሆነ ከመላው የማህበረሰብ አባላት የሚጠበቅ ነው።

በአጠቃላይ ሰዎችን በህገ-ወጥ መንገድ ማዘዋወርና ድንበር ማሻገር ለአገር እድገት ማነቆ ከመሆኑ በተጨማሪ ለሕብረተሰቡም ሆነ በወንጀሉ ሰላባ በሆኑ ግለሰቦች፣ ቤተሰቦችና ወዳጆች ላይ የሚያስከትለው አሉታዊ ተጽእኖ ከፍተኛ ከመሆኑ አንፃር ወንጀሉን ለመከላከልና ወንጀለኞችን ለፍርድ ለማቅረብ እንዲሁም ተጎዲዎች አስፈላጊውን ድጋፍ እንዲያገኙ የሚመለከታቸውን አካላትና የአገራትን ቁርጠኝነትና የጋራ ትብብር በእጅጉ የሚጠይቅ ጉዳይ ነው። ለዚህም አገራት በዚህ ጉዳይ ዙሪያ ስምምነት ላይ መድረስ ይኖርባቸዋል። በመሆኑም በሕጋዊ መንገድ የሄዱ ዜጎቻችን መብት፣ ጥቅምና ደህንነት ከማስከበርና በሕገ-ወጥ መንገድ የሚደረገውን የሰዎች ፍልሰት ከመከላከል አንጻር ከተሸጋጋሪና ተቀባይ አገራት ጋር የሥራ ሥምሪት ስምምነት ማድረግ እጅግ አስፈላጊና ጊዜ የማይሰጠው ተግባር ይሆናል።

ምንጮች

ጽሁፎች

- ሠራተኛና ማህበራዊ ጉዳይ ሚኒስቴር: የግል ስራና ሰራተኛ አገናኝ ኤጀንሲ አዋጅ 104/90 (1990) እና የስራና ሰራተኛ ማገናኘት አገልግሎት ረቂቅ አዋጅ (2000)
- ሠራተኛና ማህበራዊ ጉዳይ ሚኒስቴር: በሰዎች ስለመነገድ (Human Trafficking) (ህዳር 1999 ዓ.ም.)
- ሠራተኛና ማህበራዊ ጉዳይ ሚኒስቴር: ከየካቲት 30 - መጋቢት 1/1996 ዓ.ም. ከዓለም አቀፍ የስራ ድርጅት ጋር በመተባበር የግል ስራና ሰራተኛ አገናኝ ኤጀንሲ አዋጅ ቁጥር 104/90 አፈጻጸም ዙሪያ የተካሄደ አውደ ጥናት ላይ የቀረበ ሪፖርት ሠራተኛና ማህበራዊ ጉዳይ ሚኒስቴር: የሥራ ስምሪት ዳሰሳ ጥናት (ሐምሌ 1999 ዓ.ም.)
- ከግንቦት 1 - ሚያዝያ 30/1999 ዓ.ም. ስችን ህገ-ወጥ በሆነ መንገድ የመነገድና የማዘዋወር ወንጀልን ለመግታት የተጠራ ግብረ-ሃይል ዓመታዊ ጠድርጊት መርሃ-ግብር
- ሠራተኛና ማህበራዊ ጉዳይ ሚኒስቴር: የስች ዝውውር ገፅታ እና ሂደት (ሰኔ 1999 ዓ.ም.)
- ውጭ ጉዳይ ሚኒስቴር: በህገ-ወጥ መንገድ ኢትዮጵያውያን ከአገሪቱ ውጭ ማንገዝ ያለበት ችግርና ህጋዊ ስርዓት ለማስፈን የቀረቡ ጠቃሚ የመፍትሄ ሐሳቦች (ሰኔ 1999 ዓ.ም.)
- ውጭ ጉዳይ ሚኒስቴር: በሊቢያ ያሉ ኢትዮጵያውያንን በተመለከተ የተዘጋጀ ማስታወሻ (መስከረም 2001 ዓ.ም.)
- ፍትህ ሚኒስቴር: በህገ-ወጥና በህጋዊ መንገድ ከአገር የሚመጡ ኢትዮጵያውያን ዜጎቻችን አስመልክቶ የተዘጋጀ መነሻ ሃሳብ (ሰኔ 1999)
- IOM (2008). Fact Sheet: Counter Trafficking Activities in Ethiopia. Addis Ababa: IOM Addis Ababa Liaison Office.
- Groskop, V. (2008). 'Not for sale'. In New Statesman (2008). Bobby and Barack. 2 June 2008 Edition: Volume 137, Number 4899.
- Agrinet (2001). Assessment of The Magnitude of Women And Children Trafficked Within and Outside Ethiopia, Part II External Trafficking, Addis Ababa, Ethiopia.
- AGRINET (2003). Assessment of the magnitude of women and children trafficked within and outside Ethiopia: In-country trafficking. Unpublished document, working paper, Addis Ababa, Ethiopia.
- Department of State, U.S.G. (2008). Trafficking in persons <http://www.state.gov/g/tip/rls/tiprpt/2008/>, Accessed on 5 June 2008.
- The US State Department (2006). The US State Department's 2006 Report on Global Slavery, Trafficking In Persons, USA.
- United Nations Research Institute for Social Development, Gender Equality Striving For Justice In An Unequal World, UNRISD, 2004, Geneva.
- Jorge Tigno (Institute for Strategic and Development Studies) Trafficking in Human Beings from the Philippines: Examining the Experiences and Perspectives of Victims and Non-Governmental Organizations Executive Summary. http://www.unodc.org/pdf/crime/human_trafficking/Exec_summary_ISDS.pdf, Accessed on October 16/ 2009
- Victoria Ijeoma Nwogu Nigeria: human trafficking and migration. <http://www.fmreview.org/FMRpdfs/FMR25/FMR2517.pdf>, Accessed on October 16/ 2009
- Fighting Trafficking in Human Beings (*experience of Belarus*) <http://www.belarusembassy.org/political/506.pdf>, Accessed on October 16/ 2009
- Best practices in Combating Trafficking in Human . Accessed on October 16/ 2009
- Tsehay B. (2003). Research and communication strategy definition: Be informed: Countering trafficking through information. Addis Ababa: IOM Special Liaison Mission.
- Tsehay Belayneh and Atsedewoine Tekle (2000). Trafficking of Women From Ethiopia, Prime Minister's Office Women's Affairs subsection and IOM, Addis Ababa, Ethiopia.

- Yoseph E., Mebratu G. and Belete R. (2006). Assessment of trafficking in women and children in and from Ethiopia. Addis Ababa: IOM Special Liaison Mission.
- ILO (2005). International training workshop on child trafficking for security agencies in Ghana and Nigeria. Accra: AD Conseil.
- IOM (2006). Report On The Experience Sharing Visit Of Overseas Employment To The Philippines, IOM, Addis Ababa, Ethiopia.
- Ephrem Beshah (2008). Coverage of human trafficking: Analysis of 'Enewaq' programme. Unpublished MA thesis Addis Ababa University, School of Journalism and Communication.
- Emebet Kebede, Ethiopia: An Assessment of The International Labour Migration Situation, The case of Female Labour Migrants, GENPROM Working Paper No. 3, Geneva.
- Girmay Kahassy (Com.) (2007). Human Trafficking In Ethiopia: The Law and Practice: A Thesis For First Degree In L.L.B, Ethiopia Civil Service College, Addis Ababa, Ethiopia.
- Taye Tesfaye (2002). FDRE Consul General in Lebanon, "Assessment of the Conditions of Migrant Workers. In Lebanon And Support Structures Required" National Capacity Building Workshop, IOM, Addis Ababa, Ethiopia.
- Louisa Waugh (2006) "Human Trafficking": Developments, Department for International Development, No. 36, DFID, UK.
- David Batstone (2007). "Abolish It", Developments, Department for International Development, No. 37, DFID, UK.
- Developments Special Report, "Everywhere In Chains", Developments, Department for International Development, No. 37, 2007, DFID, UK.
- DFID (2007). Breaking the Chains- Eliminating Slavery, Ending Poverty, DFID, UK.
- IOM (2003). Report of the capacity building workshop on labor migration and trafficking in persons. Addis Ababa: IOM Special Liaison Mission.
- International Organization for Migration, "Migration", July 2007, Geneva.
- International Organization for Migration (November 2006). Field Mission Report: Stranded Ethiopian Migrants In Bossasso, North East Somalia/Puntland. Nairobi
- Ministry of Overseas Indian Affairs (2008). Annual Report 2007-08

የተደረጉ ቃለ-ምልልሶች

1. አቶ ዳንኤል ለማ : ሠራተኛና ማህበራዊ ጉዳይ ሚኒስቴር
2. አቶ ስዑድ መሐመድ : ሠራተኛና ማህበራዊ ጉዳይ ሚኒስቴር